

Loistava Meiji

Mielikuvat Meiji-keisarista ja Japanin modernisaatiosta 1910-luvulla

Oulun yliopisto
Historiatieteet
Historian pro gradu -tutkielma
1.7.2021
Aleksi Oksanen

Sisällys

Johdanto.....	3
1. Keisari	17
1.1 Erakosta julkiseksi hallitsijaksi.....	18
1.2 Valtion symboli.....	25
1.3 Rauhaa rakastanut keisari	34
1.4 Kehityksen edistäjä	41
2. Uuden Japanin nousu	51
2.1 Tie restauraatioon	51
2.2 Moderni maailmanihme.....	59
2.3 Uuden Japanin paikka maailmassa	69
Loppulause	77
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	82

Johdanto

Tutkimuksen aiheena on Meiji-keisari ja Japanin modernisaatio, sekä näiden välinen suhde Meiji-kaudella, nähtynä 1910-luvun aikalaisteosten kautta. Käytännössä siis miten Meiji-kauden päättymisen jälkeen ilmestyneet erilaiset teokset käsittävät keisarin roolin Meiji-kauden muutosprosessissa ja minkälainen mielikuva kirjoittajilla oli ollut keisarista ja Meiji-kauden Japanista.

Vuodesta 1868 vuoteen 1912 asti kestänyt Meiji-kausi oli yksi Japanin historian merkittävimpiä ajanjaksoja. Pitkään kestänyt Tokugawa-shôgunaatin eristäytymispolitiikkaa ajanut sotilashallinto päättyi ja keisarista tuli virallisesti taas Japanin hallitsija.¹ Japani oli noussut eristäytyneestä feodaalisesta valtiosta Aasian hallitsevaksi suurvallaksi, jolla oli moderni armeija, infrastruktuuri ja nopeasti kehittyvä teollisuus. Omaksumalla länsimaisen kehityksen Japani onnistui nousemaan imperialistiseksi valtioksi länsimaiden rinnalle.²

Keisarin rooli muuttui valtavasti vuoden 1867 Meiji-restauraation myötä. Shôgunaatin aikana keisari oli ollut täysin kansalle tuntematon henkilö, hän oli elänyt Kiotossa käytännössä täysin suljettuna palatsiinsa, eläen tarkasti määritettyä hovielämää aateliston kanssa ja suorittaen keisarille määritettyjä uskonnollisia tehtäviä.³ Meiji-keisarin isä keisari Komei (1831—1867) alkoi saada poliittista valtaa, kun shôgunaattia vastustaneet tahot olivat liittoutuneet keisarin auktoriteetin alle, koska keisari oli ollut isoimpia vastustajia ulkomaalaisten päästämiseksi valtioon ja täten Tokugawa-shôgunaatin politiikalle. Ennen kuolemaansa Komein arvovaltaa pidettiin jo isompana kuin shôgunin.⁴ Meiji-kaudella keisari pyrittiin tuomaan kansan tietouteen monilla matkoilla ympäri Japania, julkisilla lahjoituksilla ja johtamalla monia tapahtumia kuten paraatit. Keisari muuttui Euroopan monarkkien tapaiseksi julkiseksi valtion päämieheksi.⁵

¹ Jansen 2000, 330-334.

² Beer 2002, 13-15. Keene 2002, 716.

³ Jansen 2000, 35-36.

⁴ Jansen 2000, 297-303.

⁵ Fujitani 1996, 9-18.

Japanin nopea nousu suurvallaksi ja keisarin roolin täysi uudistuminen oli nähty merkittävinä tapahtumina ja se oli herättänyt Meiji-kauden jälkeen monien mielenkiinnon. Uudessa roolissa olleen Meiji-keisarin merkitystä oli käsitelty paljon. Hänen kuolemansa jälkeen julkaistuissa teksteissä oli paljon erilaisia mielikuvia keisarin vaikutuksesta Meiji-kaudella. Länsimaisen kulttuurin ja teknologian omaksuminen ja miten siinä oli onnistuttu Meiji-kaudella, oli myös yksi näistä tarkastelun kohteista. Olen tutkielmaa varten valikoinut muutamia tällaisia teoksia.

Näen aiheen tutkimisen arvoisena, koska Meiji-kausi oli yksi merkittävimpiä ajanjaksoja Japanin historiassa, varsinkin nykyisen Japanin kehityksen kohdalla. Nykypäivän Japanin taloudellinen ja poliittinen perusta esimerkiksi sai alkunsa Meiji-kaudella. Esimerkkinä tästä on muun muassa parlamentin synty 1880-luvulla. Keisarin vaikutus- ja päätäntävalta sekä keisarin ja valtion välinen suhde ovat aina olleet keskustelun aihe Japanin historiassa ja vaikka toisen maailman sodan jälkeen keisarilla ei ole ollut samaa valtaa kuin aikaisemmin, on keisari-instituution perintöjä edelleen havaittavissa japanilaisessa yhteiskunnassa. Esimerkiksi Heisei-keisarin vallasta luopuminen seuraajalleen ja uuden Reiwa-kauden alku on osoittanut sen merkityksen vieläkin japanilaisessa yhteiskunnassa.

Tutkimustilanne

Meiji-kaudesta löytyy varsin kattavasti erilaisia tutkimuksia. Oman tutkimukseni kaltaista aikalaisteosten mielipidettä keisarin ja modernisaatio prosessin suhteesta tutkivaa tutkimusta ei ole täsmälleen samanlaista olemassa. Henna-Riikka Pennasen historian väitöskirja *Material, mental, and moral progress: American conceptions of civilization in late 19th century studies on "things Chinese and Japanese"* vuodelta 2015 käsittelee yhdysvaltalaisten aikalaisteosten avulla mielikuvia 1800-luvun Kiinasta ja Japanista. Tutkiminen tapahtuu sivilisaation-termin ympärillä ja miten yhdysvaltalaiset olivat ymmärtäneet sen. Väitöskirja tutki siis juurikin mielikuvia Japanin oletetusta sivilisaation tasosta ja miten sen katsottiin voivan kehittyä yhdysvaltalaisen sivilisaation vaikutuksesta. Huomionarvoista on, että myös Pennasen väitöskirjassa yksi lähdeteoksista on William Elliot Griffisin kirjoittama, tarjoten saman historiallisen henkilön mielikuvia.

Keisari Meijistä löytyy paljon kattavaa tutkimusta. Esimerkiksi Donald Keenen *Emperor of Japan: Meiji and his world, 1851-1912*, on laaja elämäkertatutkimus Meiji-keisarista ja Meiji-kaudesta. Stephen S. Lagen teos *Emperors of Japan* on toinen elämäkerta Meiji-keisarista, joka myös tarkastelee keisarin poliittista merkitystä. Takashi Fujitanin *Splendid Monarchy* teos käsittelee Japanin hovia ja miten se kehittyi Meiji-kaudella.

Vuoden 1889 Meiji-perustuslaki ja sen julkistaminen oli yksi merkittävimpiä tapahtumia Meiji-kaudella ja perustuslain syntyprosessista ja sisällöstä kirjoittaa Takii Kazuhiro teoksessa *The Meiji Constitution, the Japanese Experience of the West and the Shaping of the Modern State*. Beerin ja Makin teos *From Imperial Myth to Democracy, Japans Two Constitutions, 1889-2002* käsittelee sitä, mitä perustuslaki sisälsi ja mitä se merkitsi valtiolle.

Meiji-kauden modernisaatio prosessia käsittelee esimerkiksi William Beasley'n teos *Japan Encounters the Barbarian, Japanese travellers in America and Europe*, joka tutkii japanilaisten ensimmäisiä matkoja tutkimaan länsimaista sivilisaatiota. Marius B. Jansenin teos *The Making of Modern Japan* yleisesti tarkastelee pitkällä aikavälillä Japanin kehitystä nykypäivän Japaniksi, tähän mukaan lukien tietenkin Meiji-kauden kehitys.

Ian Littlewoodin teos *The idea of Japan: Western Images, Western Myths* käsittelee länsimaalaisten mielikuvia Japanista erilaisten teemojen kautta. Teemoja on esimerkiksi japanilaisten kategoriset erot länsimaalaisista, mielikuvat japanilaisesta estetiikasta sekä mielikuvat japanilaisesta naisesta. Teos tarjoaa runsaasti länsimaalaisten mielikuvia Japanista Meiji-kaudelta.

Olavi K. Fältin kirjoittamat artikkelit Japanin keisarista tarjoavat niin tietoa keisarista, kuin myös esimerkkiä keisariin liittyvästä mielikuvatutkimuksesta. Artikkelit *Keisarius Japanin Poliittisen Ajattelun Historiassa* tarkastelee, miten keisarin instituutio on vaikuttanut Japanin poliittisessa historiassa koko Japanin tunnetun historian ajan. Artikkelit *Keisarin Kuva Japanissa Kansallisen Olemuksen ja Pyrkimysten Tulkkina Meiji-kauden Lopulla* käsittelee, miten muutamassa Japanissa ilmestyneessä englanninkielisessä sanomalehdessä ilmeni mielikuvat Meiji-keisarista kansallisen

identiteetin osoittajana ja miten keisari symboloi Japanin pyrkimyksiä nousussa suurvallaksi.

Cambridge History of Japan sarjan osat viisi ja kuusi sisältävät monia artikkeleita, jotka myös käsittelevät Japanin modernisaatiota, länsimaalaistumista sekä poliittisen maailman kehitystä. William Beasley'n artikkeli *The foreign threat and the opening of the ports* keskittyy käsittelemään Japanin valtion aukeamista ulkomaisten toimesta. Akira Iriyen artikkeli *Japan's drive to great-power status* käsittelee Japanin politiikkaa ja poliittista tilannetta sen nousussa suurvallaksi Meiji-kauden lopulla. Mark R. Peattie'n artikkeli *The Japanese colonial empire 1895-1945* käsittelee Japanin imperiumin syntyä Meiji-kauden lopulla ja miten esimerkiksi muut aasialaiset valtiot suhtautuivat Japanin nousuun länsimaisten suurvaltojen haastajana Aasiassa.

Carol Gluckin teos *Japan's Modern Myths: Ideology in the Late Meiji Period* käsittelee esimerkiksi poliittisen ideologian muodostumista Meiji-kaudella, kansallisen tunteen muodostamista sekä keisarin ympärille rakentuneen myytin syntymistä.

Tutkimustehtävä

Tutkimuksen pääkysymykset ovat: *Minkälaisia mielikuvia teoksilla oli keisari-instituution uudistumisesta Meiji-kaudella? Minkälaiset mielikuvat Meiji-keisarista oli henkilönä ja hallitsijana, sekä hänen vaikutuksestansa Meiji-kaudella? Minkälaisia mielikuvia teoksilla oli Meiji-kauden modernisaatiosta ja Meiji-kauden Japanin saavuttamista tuloksista? Miksi mielikuvat olivat juuri tietynlaisia, miten selittää niitä, mitkä tekijät ja taustat olivat saattaneet vaikuttaa niiden muodostumiseen?*

Toinen pääteema on tarkastella, miten kauden uudistuksia käsitellään. Millä tavoin keisarin roolin muutoksia ja Meiji-keisarin merkitystä oli kuvattu. Minkälaisia kuvaukset Japanin kehityksestä restauraatioon oli ja miten Meiji-kauden modernisaatiota oli käsitelty?

Kolmantena on selvittää, minkälaiset mielikuvat teosten tekijöillä on. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet kirjoittajan mielikuvaan? Kirjoittajan kansallisuus, kirjan julkaisuajankohta sekä historialliset tekijät ja kosketus Japanin kulttuuriin ovat yksiä tekijöistä, jotka ovat voineet vaikuttaa mielikuvien syntyyn. Täten kirjoittajien omien taustojen tarkastelu teosten näkemysten suhteessa on yksi tärkeä tarkastelun kohde.

Tutkielma jakautuu kahteen päälukuun. Ensimmäinen pääluku käsittelee teemaltansa keisaria, itse Meiji-keisaria sekä keisarin instituutiota Japanissa. Toisen pääluvun teemana on Japanin modernisaatio ja se käsittelee aiheita kuten mielikuvat Japanin tilanteesta ennen restauraation alkua sekä Japanin modernisaatio prosessi Meiji-kaudella.

Lähteet ja metodi

Lähteinä käytän 1910-luvulla ilmestyneitä aikalaisteoksia, jotka jollakin tapaa kommentoivat tai selittävät vuonna 1912 Meiji-keisarin kuolemaan päättyneen Meiji-kauden muutoksia ja keisarin merkitystä. Rajaamalla teokset 1910-luvulle on mahdollista tarkastella näkemyksiä koko Meiji-kaudesta. Teokset ovat osa laajaa *Western Books on Asia: Japan* – mikrofilmikokoelmaa. Tästä kokoelmasta rajasin teokset valitsemaani neljään etsimällä teoksia, jotka käsittelevät Meiji-keisaria ja Japanin modernisaatiota. Valitsin teokset siten, että ne olivat ilmestyneet keisarin kuoleman vuonna 1912 jälkeen. Pyrin myös valitsemaan sekä länsimaalaisten että japanilaisten kirjoittamia teoksia.

Ensimmäinen teoksista on William Elliot Griffisin (1843—1928) vuonna 1915 julkaistu *The Mikado institution and person: a study of the internal political forces of Japan*. Teos pyrkii selventämään Japanin keisarinpalvontaa eli mikadoismia ja keisarin aseman historiaa, samalla hän keskittyy enimmäkseen kuvaamaan juuri Meiji-kauden historiaa ja Japanin modernisaatiota. William Elliot Griffis oli amerikkalainen tiedemies ja opettaja. Hän oli yksi tunnetuimmista länsimaalaisista, jotka kirjoittivat Japanin historiasta ja keisari-instituutiosta. Griffis toimi yhtenä monista Japaniin kutsutuista ulkomaalaisista asiantuntijoista ja opetti sekä Tokiossa että Fukuin prefektuurissa. Hän myös osallistui moniin arvokkaisiin tapahtumiin, kuten esimerkiksi Japanin ensimmäisen rautatien avaus vuonna 1877. Omien sanojensa mukaan hän oli henkilökohtaisesti tavannut ja keskustellut monien korkeassa asemassa olleiden japanilaisten valtionmiehien kanssa.⁶ Griffis toteaa suurimman osan tiedoistansa tulevan omasta kokemuksesta ja havainnoista hänen ollessa Japanissa 1870-luvulla, sekä suoraan keskustelemalla monien Meiji-kauden uudistajien kanssa. Kirjalliset lähteet siis ovat vähissä. On tärkeää

⁶ Griffis 1915, i-vi.

huomioida, että Griffis ei ole ammatti historioitsija vaan luonnontieteisiin erikoistunut tiedemies. Teos on Griffisin mukaan historiallinen tutkimus Japanin keisari-instituution vaikutuksesta Japanin historiassa, mutta siinä vaikuttaa vahvasti Griffisin omat mielikuvat. Esimerkiksi Griffisin vahva patrioottinen tunne kaikkeen amerikkalaiseen vaikuttaa vahvasti hänen mielipiteisiinsä teoksessa. Teosta voi siis hyvinkin pitää aikalaisteoksena siitä, miten Meiji-keisari oli vaikuttanut Meiji-kaudella kehitykseen.

Toinen teos on *Japan, the rise of a modern power*, joka julkaistiin Oxford Clarendon Pressin toimesta vuonna 1918. Sen pääkirjoittaja on Robert Percival Porter (1852—1917), joka on aikaisemmin kirjoittanut teoksen *The Full recognition of Japan*. Porter kuoli ennen kuin oli kirjoittanut teoksen valmiiksi, joten hänen poikansa Russel H. Porter saattoi teoksen julkaisukuntoon. Teos käsittelee lyhyesti Japanin historiaa ennen restauraatiota sekä Meiji-kautta ja sen tapahtumia. Teos myös käsittelee erikseen koko valtiota Meiji-kaudella. Meiji-Japanin eri instituutiot, koulutus, armeija ja minkälaisia japanilaiset ovat sekä Japanin maantietoa. Teoksen päämäärä oli tekijöiden mukaan saada Japanin historia tutuksi tavalliselle englantilaiselle. Porterin mukaan japanilaiset tiesivät Britannian ja sen historiasta paljon enemmän kuin englantilaiset tiesivät Japanista. Teoksen päämääränä oli siis korjata tämä tilanne ja saada Japani ja sen historia tutuksi englantilaiselle lukijalle. Historiallisilta tiedoiltaan teosta voi pitää melko luotettavana. Porter oli ollut mukana muissakin Japanin historiaa käsittelevissä teoksissa. Johdannon mukaan Japanin keisarillisen yliopiston professori Haga oli lukenut osia teoksesta, kun se oli ollut työn alla. Teos on Oxfordin yliopiston julkaisema, joten sitä voidaan pitää akateemisenä teoksena melko luotettavana. Toki voi olettaa teoksessa olevan hyvin Englanti-keskeinen näkökulma asioihin. Isoin henkilökohtaisten näkemysten ilmeneminen teoksessa on käsiteltäessä Saksaan liittyviä asioita. Teoksen julkaisuajankohta ensimmäisen maailmansodan aikoihin vaikutti vahvasti näkemykseen Saksasta. Tämä negatiivinen näkemys Saksasta ja sen vaikutuksesta myös Itä-Aasian historiaan tulee siis huomioida käsiteltäessä teosta.

Kolmas teos on Kotaro Mochizukin *Late Emperor of Japan*, joka on julkaistu vuonna 1913. Teos oli osoitettu eräänlaisena lahjana keisariperheelle, kun vuosi oli kulunut Meiji-keisarin kuolemasta. Teos on kokoelma uutisia ja artikkeleita eri maiden sanomalehdistä, joissa käsiteltiin Meiji-keisarin kuolemaa ja muisteltiin hänen hallintokauttaan.

Mochizuki itse toteaa, että on ollut tärkeätä kirjata ylös, miten Meijistä on uutisoitu maailmanlaajuisesti, koska se kuvastaa Japanin 2500-vuotista historiaa ja sitä miten Meiji-keisari oli modernin Japanin luoja. Teos tarjoaa tätä tutkielmaa varten hyvin kattavan valikoiman eri maiden lehtijulkaisujen tarjoamia mielikuvia.

Neljäs teos on Shosuke Saton (1856—1939) *Some historical phases of modern Japan*. Sato oli japanilainen professori, joka työskenteli vuonna 1914 vierailevana professorina Yhdysvalloissa. Teos on koottu luennoista, joita Sato esitti ympäri Yhdysvaltojen eri yliopistoja. Näissä luennoissa Sato esitteli yhdysvaltalaiselle opiskelijayleisölle Japanin historiaa, miten Japani kehittyi Meiji-kaudella ja miten esimerkiksi Japanin talous on kehittynyt. Muita käsiteltyjä asioita on luento japanilaisten alkuperästä, miten Japanin maatalous on kehittynyt ja vertailu Britannian maatalouden kanssa, sekä Saton näkemys naisten aseman kehityksestä Meiji-kaudella. Näiden eri luentojen päämääränä oli opettaa, minkälainen Japani on ja miten se oli kehittynyt länsimaiden tuntemaksi moderniksi Japaniksi. Akateemisilta tiedoiltansa ja luotettavuudelta Saton luentojen sisältöä voi pitää melko luotettavana, vaikkakin hän käsittelee hyvin monia aiheita, joista kaikissa hän ei varmasti ollut mikään asiantuntija. Natiivina japanilaisena hänen voi katsoa kuitenkin olevan hyvin perillä modernin Japanin tapahtumista ja muutoksista. Kuitenkin tulee huomioida Saton potentiaalisesti nationalistinen näkemys joistain Japanin toimista Meiji-kaudella. Mielestäni tämä puoli näkyy parhaiten Saton käsitellessä Japanin kehittyntä imperialismia ja kolonialistisia toimia manner-Aasiassa.

Pääasiallinen metodi tässä tutkielmassa on historiallinen mielikuvatutkimus. Olavi K. Fältin ja David Ratzin artikkelit avaavat historiallisen mielikuvatutkimuksen teoriaa ja teoreettista pohjaa kognitiivisessa psykologiassa. Mielikuvia on tärkeä tutkia, koska se auttaa meitä selvittämään miten ihmiset ja ryhmät tarkastelivat ja arvottivat maailmaansa, sekä mitä tietyt asiat merkitsivät heille. Täten voidaan myös selittää heidän toimintaansa.⁷ Mielikuvat tarkoittavat käytännössä sitä, miten käsitämme todellisuuden omassa mielessämme. Mielikuvan syntyyn vaikuttavat esimerkiksi oma maailmankuva, uskomukset, persoonallisuus ja poliittiset olosuhteet. Stereotyyppiat eri ryhmistä ovat esimerkiksi vahvoja mielikuvia, joita meille on muodostunut kyseisistä

⁷ Ratz 2007, 189.

ryhmistä.⁸ Suuri osa omista mielikuvistamme on yleisesti perintöä omalta yhteisöltä, esimerkiksi omien vanhempiemme kautta. Tämä johtuu siitä, että monet mielikuvat, joita meillä on ovat niin kutsuttuja piileviä mielikuvia, jotka ovat olleet olemassa yhteisössämme jo ennen syntymäämme ja ne ovat täten myös periytyneet meille.⁹ Yleisesti mielikuvat vahvistavat itseänsä, joten yleensä omaksutaan informaatiota, joka tukee omaa mielikuvaa. Mielikuvat voivat kuitenkin myös muuttua, yleensä vahvojen tapahtumien tai olosuhteen muutoksien kautta.¹⁰ Historiallisessa mielikuvatutkimuksessa tärkein kohde on mielikuvan omistaja, tässä tapauksessa tekstien tekijät. Vieras kulttuuri, eli Japanin kulttuuri tässä tapauksessa, tarjoaa mahdollisuuden tutkia mielikuvia koska se tuo parhaiten esille henkilöiden tai ryhmien mielikuvien pääpiirteet.¹¹

Lähdekriittisesti tutkimuksessa on tärkeää huomioida teoksien tekijöiden taustoja kuten kansallisuus, ammatti ja henkilökohtainen historia tutkittavan aiheen kanssa. Esimerkiksi Britanniasta olevaan kirjoittajaan voi vaikuttaa Japanin ja Britannian välinen 1904 solmittu liittolaisuus. Oliko kirjoittaja esimerkiksi asunut Japanissa, koska hän oli ollut sinne kutsuttu ulkomaalainen asiantuntija? Tekijän kulttuuriset taustat ja se, kenelle teos oli potentiaalisesti suunnattu, oli voinut myös vaikuttaa sen sisältöön.

Historiallinen tausta

Vuoden 1868 Meiji-restauraation myötä yli kaksi sataa vuotta olemassa ollut Tokugawa-shôgunaatti päättyi.¹² Shôgunaatin hallinto oli alkanut osoittaa heikkenemisen merkkejä jo 1800-luvun alkupuolella. Pelko ulkomaalaisten tulosta Japaniin alkoi nousta, kun siirtomaavallat laajensivat vaikutustaan Kiinassa ja muualla Aasiassa. Vuonna 1853 Yhdysvallat vaati Japanin satamien avaamista ulkomaille ja he saivat solmittua tästä sopimuksen vuonna 1854. Tätä seuranneena valtiot kuten Iso-Britannia ja Venäjä olivat vaatineet ja saaneet samat oikeudet.¹³ Shôgunaatin epäonnistuminen ulkomaalaisten karkottamisessa sekä neuvotteluissa ulkomaiden kanssa, näyttivät shôgunaatin

⁸ Fält 2007, 222-225.

⁹ Ratz 2007, 202.

¹⁰ Fält 2007, 223-225.

¹¹ Fält 2007, 226-227.

¹² Jansen 1989, 356-357.

¹³ Bolitho 1989, 124-126. Beasley 1989, 269-273.

heikkouden ja kykenemättömyyden puolustamaan Japania. Keisari pitkästä aikaa osallistui valtion politiikkaan, kun keisari Komei avoimesti osoitti tyytymättömyyttä shōgunin haluttomuuteen karkoittaa ulkomaalaiset. Monet shōgunin alaiset lääninherrat eli daimiot nousivat tästä syystä keisarin alla vastustamaan shōgunaattia.¹⁴

Viimeinen Shōgun Keiki luopui vallastansa rauhanomaisesti vuonna 1867 oltuaan alle vuoden virassansa, mutta shōgunaatille lojaalit joukot jatkoivat vielä taistelua. Bosshin-sodan voi katsoa päättyneen, kun lojalisti joukot hävisivät lopulta Hokkaidolla vuonna 1869. Nuoresta Mutsuhitosta tuli keisari vain 15-vuotiaana ja restauraation myötä hänestä myös tuli suurten muutosten keskellä olevan Japanin hallitsija.¹⁵

Japanin uusi hallinto pyrki muodostamaan Japanista länsimaiden kanssa kilpailukykyisen valtion. Japani ei vielä pystynyt vastustamaan länsimaita ja Japani oli joutunut solmimaan länsimaiden kanssa epätasa-arvoiset sopimukset, jotka antoivat ulkomaalaisille oikeuksia kuten tulla tuomituksi Japanissa heidän omien valtioidensa lakien mukaisesti. Näiden sopimusten uudelleen solmiminen tasa-arvoisesti oli yksi Japanin päätavoitteita Meiji-kaudella ja siinä onnistuttiin vuonna 1894, mutta kaikista näistä sopimuksista päästiin eroon lopullisesti vasta vuonna 1911.¹⁶

Japanista lähti monia opiskelemaan länsimaihin ja Japanin hallitus pyrki saamaan myös monia länsimaisia asiantuntijoita opettamaan Japanissa. Teollisuuteen, infrastruktuuriin, koulutukseen ja armeijaan haettiin tietoa ja osaamista länsimaista.¹⁷ Vuonna 1871 vanhat feodaaliset läänit lopetettiin ja muutettiin uusiksi provinsseiksi. Samalla vanha samurailuokka ja sen etuoikeudet lakkautettiin.¹⁸ Samurailuokan lopun myötä uudistetussa armeijassa otettiin käyttöön yleinen asevelvollisuus.¹⁹

Länsimaalaistuminen ja muut radikaalit uudistukset aiheuttivat myös vastustusta Meiji-kaudella. Varsinkin monet entiset samurait olivat tyytymättömiä heidän vanhan

¹⁴ Jansen 2000, 294-303.

¹⁵ Jansen 2000, 307- 312.

¹⁶ Beer 2002, 13-15. Jansen 2000, 429. Keene 2002, 466-469

¹⁷ Beasley 1995, 147-150. Hirakawa 1989, 466-470.

¹⁸ Jansen 2000, 343-349.

¹⁹ Jansen 2000, 397-398.

perinnöllisen asemansa lopettamiseen, ja tämä näkyi 1870-luvun kapinoissa merkittävimpänä vuoden 1877 Satsuma-kapina.²⁰

Japanin nopea modernisaatio mahdollisti Japanin liittymisen ulkopoliittiseen valtapeliin Aasiassa. Japanilla oli kova pyrkimys saavuttaa suurvallan asema, osoittaaksensa sivistyneisyytensä ja vahvuutensa länsimaille.²¹ Japani halusi varmistaa oman turvallisuutensa ja tärkeimpänä kohteena oli nähty Korean-niemimaa. Korea oli Kiinan keisarin vaikutusvallan alla ja Japani ajautui moniin vastakkainasetteluihin Kiinan kanssa niin Korean asemasta, kuin myös Riukiu-saarien sekä Formosan saaren tapauksessa. Riukiu-saarien ja Formosan tapauksessa Kiina ja Japani onnistuivat sopimaan kiistat väkivallatta.²² Ulkopoliittiset kiistat Kiinan kanssa valtioiden vaikutuksesta Koreassa lopulta kuitenkin johti sotaan valtioiden välillä vuosina 1894—1895. Japani voitti sodan ja siten eliminoi kiinalaisten vaikutuksen Koreaan. Japani samalla oli yllättänyt länsimaat, jotka olivat ennustaneet Kiinan voittavan Japanin sodassa. Silti hankala ulkopoliittinen tilanne Koreassa ei ollut selvinnyt japanilaisten eduksi. Samalla myös Korean kohdalla Venäjän vaikutusvalta oli vain kasvanut.²³

Venäjä oli nähty Aasiassa yhä suurempana uhkana Japanin omalle vaikutusalueelle ja turvallisuudelle. Kiristyneet välit lopulta johtivat Venäjän ja Japanin väliseen sotaan vuosina 1904—1905. Sota päättyi Japanin voittoon ja Japani sai oikeuksia niin Mantšurian alueeseen ja tärkeimpänä yksinoikeuden vaikuttaa Korean asioihin. Japanin voitto aasialaisena valtiona länsimaisesta suurvallasta oli saanut maailmanlaajuista huomiota ja arvostusta maailmalta. Tämän lisäksi vuoden 1902 liitto Britannian kanssa oli ollut merkittävä, koska se oli merkinnyt Japanin ”pääsemistä” maailmanpolitiikan kentälle tasavertaisena.²⁴ Meiji-keisarin kuolemaan vuonna 1912 mennessä Japanista oli tullut modernisoitunut imperialistinen valtio, Japanin vuoden 1910 Korean anneksointi oli nähty positiivisesti muiden siirtomaavaltojen näkökulmasta. Japani laskettiin nyt yhdeksi maailman suurvalloista, ainoana ei länsimaalaisena suurvaltana.²⁵

²⁰ Keene 2002, 273-284.

²¹ Iriye 1989, 728-739.

²² Iriye 1989, 741-746.

²³ Jansen 2000, 430-436.

²⁴ Jansen 2000, 436-441.

²⁵ Jansen 2000, 441-447.

Nuoren Mutsuhiton noustua valtaan Meiji-keisarina hän oli vasta 15 vuotta vanha, joten hallintotehtävistä tuli maata johtavan oligarkian tehtävä. Tämä oligarkia koostui suurimmaksi osaksi Meiji-restauraation takana olleista samurailuokan miehistä. Suurin osa oligarkian jäsenistä oli Satsuman tai Chôshun provinseista, joten heitä kutsuttiin Sat-Cho—oligarkiaksi.²⁶ Tätä hallintomuotoa kutsuttiin nimellä Dajokan ja sitä voisi kutsua muodoltaan byrokraattiseksi monarkiaksi.²⁷ Tausta oligarkian vallalle poliittisessa päätöksenteossa tuli Kiinasta omaksutusta kungfutselaisesta perinteestä. Hyvän hallitsijan ei tarvitse itse hallita, vaan hänen nimittämänsä ministerit tekivät sen hallitsijan puolesta.²⁸ Muutos oligarkian hallintoon tuli 1880-luvulla, jolloin Japanin poliittista hallintoa muutettiin perustuslailliseksi monarkiaksi valmistuksena vuoden 1889 perustuslaille.²⁹

Vaikka Meiji-keisari ei siis itse tehnyt suoraan poliittisia päätöksiä, päätökset tehtiin käytännössä hänen nimissään ja niihin vaadittiin hänen suostumuksensa keisarillisen hyväksynnän nimissä. Vaikka monesti keisarillinen hyväksyntä myös saatiin päätöksiin joihin keisari ei itse ollut tyytyväinen, Meiji-keisari itse oli halunnut myös vaikuttaa poliittisiin päätöksiin ja pysyi tiiviisti ajan tasalla asioista ministeriensä kanssa sekä osallistui parhaansa mukaan hallituksen kokouksiin. Meiji-keisarilla oli vahva oma mielipiteensä valtion asioista ja hän pyrki mahdollisimman paljon vaikuttamaan ministeriensä päätöksentekoon, melko usein onnistuen saamaan päätöksiä hänen mieleisensä.³⁰ Kungfutselaisen perinteen mukaan keisarille oli, niin hyvässä kuin pahassa, vastuu valtion poliittisista päätöksistä.³¹

Ulkopoliittisesti Meiji-keisarilla oli tärkeä rooli Japanin valtion edustajana korkearvoisille ulkomaisille vierailijoille. Meijin vieraanvaraisuus ja karismaattisen johtajan

²⁶ Large 1997, 21-22.

²⁷ Takii 2007,92.

²⁸ Large 1997, 11.

²⁹ Takii 2007, 91-92.

³⁰ Large 1997, 36-48.

³¹ Large 1997, 11.

vaikutelma, jonka hän jätti varsinkin länsimaisille vierailijoille auttoi antamaan positiivista kuvaa uudesta Japanista.³²

Keisarin poliittiselle merkitykselle merkittävin oli keisarin rooli Japanin symbolina, perintö, jonka Meiji-keisari jätti kaudeltansa Taishôlle ja Shôwalle. Uuden keisarivallan myötä Meijin oligarkkihallinto otti työkseen keisarin aseman vakiinnuttamisen. Vaikka keisarin vaikutusvalta poliittisissa päätöksissä oli rajattu, ainoastaan eliitti oli perillä tästä ja tavalliselle kansalle keisari käytännössä oli Japanin valtio. Ensimmäinen askel oli tuoda Meiji-keisari kansan tietoisuuteen. Meiji-keisari teki yhteensä noin 100 eri kierrosta ympäri Japania, joista noin 70 oli ennen vuotta 1889. Koko kansan haluttiin tietävän, kuka oli Japanin uusi hallitsija. Meiji-keisari oli läsnä monissa tapahtumissa kuten avaamassa uusia rautateitä ja seuraamassa sotilasparaateja. Meiji-keisarista otettiin paljon valokuvia, ja esimerkiksi kaikkiin kouluihin pyrittiin saamaan Meiji-keisarin valokuva. Meiji-keisari myös teki monia lahjoituksia köyhimmille osille valtiota, sekä sota-aikoina.³³ Meiji-keisari oli nimellisesti Japanin armeijan johtaja ja vaikka hän ei mitenkään osallistunut sotatoimiin, hän pyrki parhaansa mukaan tukemaan rahallisesti sotamiesten perheitä ja toimimaan kansaa yhdistävänä symbolina sota-aikana.³⁴ Perustuen myös kungfutselaiseen perintöön Meiji-keisarista pyrittiin saamaan kuva ”keisarillisten hyveiden” mukaan hallitsevana johtajana. Keisarin rooli patrioottisena Japanin symbolina ja kansan yhdistäjänä oli keisarin tärkein rooli poliittisesti ja yleisesti. Tätä tukemaan luotiin Meiji-kaudella keisarin moderni myytti, jota tuettiin monien eri valtion instituutioiden ja shintolaisuuden kautta, ja jota vahvisti varsinkin vuoden 1889 Meiji-perustuslaki.³⁵

Meiji-keisarin roolin Japania edustavana ja yhdistävänä voisi katsoa olleen onnistunut. Japanin nopea nousu suurvallaksi Aasiassa tuki tunnetta ja Meiji-keisarin status merkittävänä hallitsijana huomioitiin kansainvälisestikin. Meiji-keisarin kuolema heinäkuun lopussa vuonna 1912 oli merkittävä tapahtuma ja Japanin armeijan kenraali Nogi teki vaimonsa kanssa rituaalisen itsemurhan Meijin hautajaisseremonian aikoihin, seurataksensa herraansa tuonpuoleiseen vanhojen samuraiden tapaan. Meiji-keisarin

³² Large 1997, 50.

³³ Large 1997, 23-25.

³⁴ Large 1997, 53-54.

³⁵ Large 1997, 29-32.

kunniaksi rakennettiin hänelle pyhättö Tokioon, arvostus edesmennyttä keisaria kohtaan näkyi kansan antamassa tuessa pyhätön rakentamiseksi.³⁶

Meiji-perustuslain merkitys

1870-luvun nopean valtiollisen kehityksen myötä sekä radikaalien poliittisten muutosten ja niiden seurauksien päätyttyä Japanille alettiin haluta muiden kehittyneiden valtioiden tapaan perustuslaki. Keisarin suurlähettilään Iwakura Tomomin ja hänen lähettiläs seurueensa oppimatka Amerikkaan ja Eurooppaan tutkimaan länsimaista kulttuuria ja valtioiden instituutteja oli herättänyt kiinnostuksen omaa perustuslakia kohtaan.³⁷ Vuonna 1881 Ito Hirobumi nimitettiin tehtävään laatia Japanille oma perustuslakinsa. Ito lähti kiertomatkalle Eurooppaan tutkimaan miten muiden maiden perustuslait toimivat. Isoimpina inspiraation lähteinä toimi Saksa, Itävalta ja Iso-Britannia. Valmis perustuslaki eniten muistutti lopulta Saksan perustuslakia.³⁸

Palattuaan Japaniin Ito ryhtyi muuttamaan Japanin valtiollisia instituutioita sopiviksi perustuslain käyttöönottoa varten. Itosta tuli maaliskuussa vuonna 1884 johtaja perustuslaillisten systeemien tutkimisen virastossa sekä samalla ministeri keisarillisen perheen ministeriössä. Joulukuussa vuonna 1885 Dajokan lakkautettiin ja tilalle tuli modernimpi parlamentaarinen hallitus. Vuonna 1888 perustettiin Sumitsuin eli yksityinen neuvosto, jonka ensimmäisenä johtajana oli Ito itse. Sumitsuin tarkoitus oli päättää tärkeistä päätöksistä kuten lakien käyttöönotto keisarin puolesta tapauksissa, joissa hallitus ei ollut yksimielinen jostain. Sumitsuin tarkoitus oli estää keisaria tulemasta täysivaltaiseksi suoraksi hallitsijaksi ja sen sijaan hoitaa poliittinen toiminta keisarin puolestansa.³⁹

Helmikuun 11. päivänä 1889 perustuslaki julkaistiin Japanin kansalle juhlallisoin menoin. Julkistustilaisuus oli merkki lain valtavasta symbolisesta merkityksestä, koska perustuslaki julkaistiin kansalle kuin se olisi keisarin lahja Japanin kansalle. Perustuslaki vahvisti keisarinlinjan ikuisen ja jumalallisen oikeuden hallita Japania ja keisarin

³⁶ Large 1997,65-73.

³⁷ Takii 2007, 1-3.

³⁸ Takii 2007, 49-84.

³⁹ Takii 2007, 91-95.

absoluuttisen vallan. Perustuslaissa siis annettiin impressio absoluuttisesta monarkiasta ja keisarivallasta, mutta tosiasiallisesti keisarilla oli rajattu poliittinen valta uuden perustuslain tuoman parlamentaarisen hallinnon ja yksityisen neuvoston myötä. Perustuslain vaikutus keisarin poliittiselle merkitykselle oli vahvistaa keisarivallan asemaa Japanin kansallisessa myytissä ja keisaria Japanin valtiota yhdistävänä symbolina. Perustuslaki oli perusta uudelle modernille Japanille ja tämä valtio oli ikuinen jumalallinen keisarilinja ja sen alamaiset.⁴⁰

⁴⁰ Beer 2002, 17-21. Takii 2007, 93-97.

1. Keisari

Tässä pääluvussa käsitellään tutkielman ensimmäistä teemaa eli keisaria. Luku käsittelee niin keisari instituutiota ja asemaa Japanin yhteiskunnassa, kuin keisari Meiji-keisaria henkilönä ja hallitsijana. Keisariin liittyvien mielikuvien tarkastelu ensimmäisenä teemana on tutkimuskysymysten kannalta olennaisinta. Yhtenä päätutkimuskysymyksistä on tarkastella mielikuvia Keisari-instituutiosta sekä Meiji-keisarista. Luku on jaettu neljään alalukuun, joista ensimmäinen käsittelee mielikuvia Japanin keisarin instituutiosta Tokugawa-kaudella ja miten se muuttui Meiji-restauraation myötä. Tarkastelun alla olevia kysymyksiä on esimerkiksi, minkälaisia mielikuvia oli keisarin roolista ennen restauraatiota Tokugawa-kaudella? Miten keisarin roolin nähtiin muuttuneen restauraation myötä ja kuinka merkittävä tämä muutos oli? Mahdolliset mielikuvat aikaisemmista keisareista, esimerkiksi Meiji-keisarin isästä keisari Komeista? Miten keisarin puolison rooli muuttui? Tämän kaltaisilla kysymyksillä pyrin selvittämään, miten keisarin muuttunut rooli on nähty.

Toisessa alaluvussa tarkastelen keisari-instituution merkitystä. Miten merkittäväksi keisari nähtiin Japanille? Mielikuvat keisarin ja Japanin kansalaisten välisestä suhteesta? Nähdäänkö Japanin keisari miten paljon merkittävämpänä valtiolle kuin muiden maiden päämiehet?

Kolmannen alaluvun tarkoituksena on tarkastella teemana mielikuvia Meiji-keisarista henkilönä? Minkälaiset mielikuvat olivat itse Meiji-keisarista? Hänen persoonastansa, älykkyydestänsä ja osaamisestansa? Minkälainen henkilö hän oli keisarin roolin ulkopuolella? Vai jäikö hän täysin arvoitukseksi henkilönä?

Neljäs alaluku käsittelee Meiji-keisaria hallitsijana. Minkälaiset mielikuvat Meiji-keisarista oli hallitsijana. Toimiko hän kuinka aktiivisesti suorana hallitsijana? Hänen kykynsä hallitsijana ja miten hän vertautui ajan muihin suurmiehiin? Millä tavoin hänen nähtiin toimineen hallitsijana?

1.1 Erakosta julkiseksi hallitsijaksi

Tokugawa-kaudella keisarin rooli oli muuttunut täysin seremonialliseksi ja uskonnolliseksi. Tokugawa Ieyasu, Tokugawa-shôgunaatin perustaja, julkaisi vuonna 1613 ohjeet hovin aatelisille nimeltänsä *kuge shohatto*. Tätä vielä seurasi vuonna 1615 julkaistu *Kinchu narabi ni kuge shohatto* -koodi, joka määritteli lisää keisarin ja hovin pyrkimyksiä ja toimia. Vaikka Ieyasulla oli paljon kunnioitusta ja arvostusta sekä keisaria, että hovia kohtaan, hän näillä koodeilla pyrki erottamaan keisarin ja hoviaatelisten täysin samuraiden hallitsemasta poliittisesta maailmasta. Samalla Ieyasu määritteli oman asemansa poliittisesti keisaria tärkeämmäksi.⁴¹ Keisari oli nostettu niin jumalaiseen asemaan, että hänen ei kuulunut vaivata itseänsä maallisilla asioilla ja keisarille oli lähes kiellettyä ilmoittaa ulkopuolisista tapahtumista. Ieyasun asettamien koodien perusteella keisarin tuli suorittaa hänelle kuuluneita rituaaleja ja vapaa-ajallansa opetella perinteistä kirjallisuutta sekä runoutta. Shôgunaatin asettamien säädösten mukaan keisarin ei kuulunut poistua Goshosta, Kiotossa, jossa kaikki keisarillisen palatsin eri rakennukset olivat. Tokugawa-kauden aikana keisari eli täysin suljettuna muusta maailmasta, keskittyen täysin uskonnollisiin rituaaleihin.⁴²

Tästä huolimatta Shosuke Sato painottaa teoksessaan, että keisarin asemalla oli aina ollut auktoriteettia. Hän painottaa sitä, miten itse shôgun ja hänen daimionsa olivat keisarin alamaisia. Tämän auktoriteetin takia keisarilla oli helppoa heti palata vanhaan asemaansa shôgunin luovuttua vallastansa.⁴³ Saton mielikuvassa keisari-instituutio oli aina ollut vallan perusta Japanissa. Tokugawa-kaudellakin shôgun oli hallinnut poliittisesti keisarin tarjoamalla auktoriteetilla. Kun shôgunaatti lakkasi olemasta, keisari luonnollisesti palasi vanhaan asemaansa, koska keisarin valta ei ollut kadonnut mihinkään silloinkaan, kun shôgun piti poliittista valtaa itsellensä. Keisari-instituution valtarakenteet ovat olleet valmiina paikallansa shôgunaatinkin aikana. Se miksi Sato pyrki esittämään tällaisen näkemyksen, on varmasti syynä hänen tekstinsä tarkoitus. Koska teos sisälsi luentoja yhdysvaltalaisille opiskelijoille, Sato on pyrkinyt esittämään

⁴¹ Jansen 2000, 35-36.

⁴² Keene 2002, 2-5.

⁴³ Sato 1915, 4.

keisarin aseman Meiji-kaudella luodun käsityksen mukaisesti. Tämä käsitys ilmeni parhaiten vuoden 1889 Meiji-perustuslaissa. Perustuslaissa todettiin keisarisuvun jumalainen alkuperä ja status, sekä miten tämä suku oli aina hallinnut Japania ja tulisi hallitsemaan.⁴⁴ Saton opettama näkemys Yhdysvalloissa oli ollut Japanin valtion totuutena esitetty kanta.

Muutamissa länsimaisissa lehtiartikkeleissa oli hieman samanlaisia mielikuvia kuin Satolla oli teoksessansa keisari-instituutiolla jo olleesta auktoriteetista. Tämä näkemys ilmenee parissa englanninkielisessä lehdessä, jotka ilmestyivät Kiinassa, muutamassa englantilaisessa lehdessä ja yhdessä australialaisessa lehdessä. Keisarin asemalla oli auktoriteettia jo shôgunaatinkin aikana. Shôgunaatinkin pitämä valta perustui keisari-instituution auktoriteettiin. Tämän nousut huomioiminen oppineiden keskuudessa todetaan olleen yksi syistä restauraation alkuun, tästä tarkemmin toisessa pääluvussa, kun käsitellään restauraation johtaneita tekijöitä.⁴⁵ Shôgun oli anastanut vallan keisarilta ja keisari oli elänyt ennen restauraatiota käytännössä shôgunin vankina Kiotossa.⁴⁶ Tästä saa mielikuvan siitä, että keisarin nähdään olleen ainoa oikea hallitsija ja shôgun oli vallananastaja. Yksi lehdistä toteaa miten shôgunaattia vastustaneet esittivät shôgunin vallananastajana nostaaksensa keisarin hallitsijaksi. Mielikuva ei välttämättä ole shôgunista oikeasti vallananastajana, mutta shôgunia vastustaneet pelasivat mestarillista poliittista peliä, palauttaen valtaan keisarin, jolla ei tätä ennen ollut mitään vaikutusvaltaa.⁴⁷ Näkemys keisarista shôgunin vankina oli lähellä totuutta. Keisarihovi oli tarkasti shôgunaatin tarkkailun alla ja hovi eli täysin shôgunaatin antaman rahan avulla. Keisari-instituutio auktoriteetin lähteenä oli myös totta ollut mielikuva. Shôgunit olivat keisarin nimittämiä tehtäväänsä ja keisari-instituution tarjoamat arvonimitykset ja legitimizeetti olivat tärkeitä shôgunaatille.⁴⁸

Näissä lähteissä on siis hieman Saton mielikuvan kanssa samankaltainen näkemys, joka selvästi seuraa Meiji-perustuslain mukaista näkemystä keisari-instituution auktoriteetista. Mikä näillä artikkeleilla on yhtenäistä, on niiden englantilaisperäisyys.

⁴⁴ Beer 2002, 17-20.

⁴⁵ *The Nineteenth Century and after* 9/1912. *The Shanghai Mercury* 30.7.1912. *The North China Herald* 10.8.1912. Mochizuki 1913, 65, 422, 438-439.

⁴⁶ *The Nineteenth Century and after* 9/1912. *The Register* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 84, 367.

⁴⁷ *The Standard* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 30.

⁴⁸ Jansen 2000, 98-100. Keene 2002, 4.

Englannissa, sekä Saksassa, Meiji-perustuslain lähestyminen käsitellä Japanin monarkiaa oli saanut asiantuntijoilta paljon arvostusta. Tämän lisäksi perustuslain tapaa hyödyntää historiallisia lähteitä, jotka vahvistivat keisari-instituution historiallista auktoriteettia, pidettiin loistavana.⁴⁹ Artikkelit olivat ilmestyneet uutisointeina ja samalla muistokirjoituksina Meiji-keisarista ja hänen kuolemastansa. Täten ne ovat hyvinkin voineet olla tällä linjalla kunnioituksesta edesmennyttä keisaria ja hänen valtakautensa saavutuksia kohtaan. Tämän lisäksi on muistettu hyvin positiivisesti keisarin lahja kansalle, länsimaistyylinen perustuslaki, jossa oli täsmennetty tämä käsitys keisarivun poliittisesta merkityksestä.

Ennen restauraatiota keisari oli täysin tuntematon suurimmalle osaa maailmaa. Japanissakin hänestä oli tiennyt kansasta käytännössä vain Kiotossa ja Osakassa asuneet. Keisariperheen jäsenten kuolemista olleet ilmoitukset olivat muistuttaneet muutamille kauempana asuneille japanilaisille keisarin olemassaolosta. Keisarin oli nähnyt omin silmin ehkä noin muutama sata ihmistä. Restauration jälkeen keisarin henkilö piti saada kansalle tutuksi, koska suurin osa ei ollenkaan tiennyt kuka tai mikä keisari oikein oli. Keisari-instituutio ei tuntemattomana toiminut kansalle kansallisen yhtenäisyyden luoja, jos kansa ei tiennyt mitään keisarista. Esimerkiksi keisari Mutsuhiton ensimmäisellä käynnillä Edossa vuonna 1868 osa paikallisista käsityöläisyhteisöistä kuvittelivat keisarin olleen *Shotoku taishi*, paikallisissa taruissa tunnettu jumaluus. Osalle kansasta kuva keisarista oli täysin yhdistynyt paikallisten uskomuksien kanssa.⁵⁰ Länsimaille Kiotossa ollut keisari oli käytännössä täysin tuntematon. Edossa Tokugawa-kaudella vierailleet hollantilaiset kutsuivat shōgunia keisariksi. Myös Yhdysvaltain presidentti Fillmoren kirje Japanin keisarille vuonna 1853 vietiin shōgunille, koska hänen uskottiin olleen Japanin keisari.⁵¹

Ymmärrys keisarista alkoi muuttua Japanissa toimineiden länsimaalaisten keskuudessa, kun keisari Komein, Mutsuhiton isän, vaikutus alkoi tulla selkeämmin ilmi Japanin politiikassa. Komei vastusti suuresti ulkomaalaisten päästämistä Japaniin ja osoitti suurta tyytymättömyyttä shōgunaatin kyvyttömyyteen karkottaa ulkomaalaiset.⁵²

⁴⁹ Takii 2007, 132-135.

⁵⁰ Fujitani 1996, 6-9. Keene 2002, 5-6.

⁵¹ Jansen 2000, 32.

⁵² Keene 2002, 24, 38.

Shôgunaatin halu pitää hyvät suhteet keisarihovin kanssa, johti myös selvään muutokseen shôgunin ja keisarin välisessä hierarkiassa. Tammikuun 17. -päivänä vuonna 1863 hovin tuodessa viesti keisarilta shôgunille, shôgun vanhojen perinteiden vastaisesti oli viestin tuojaa alempana. Monet daimiot huomasivat poliittisen keskuksen siirtyneen Kiotoon ja näkivät tärkeäksi vieraila hovissa, vaikka shôgunaatin säännöt kielsivät heiltä pääsyn pääkaupunkiin. Vuonna 1863 myös itse shôgun vieraili Kiotossa ensimmäistä kertaa kahteensataan vuoteen ja shôgunin selvästi osoitettiin olevan alempiarvoinen kuin keisari ja ylimmät hovin ministerit. Ero oli suuri verrattuna shôgunin aiempaan vierailuun vuonna 1634.⁵³ Myöhemmin shôgunaatin edustajat totesivat ulkomaalaisille, että shôgun tarvitsi keisarin hyväksynnän Hyogon sataman avaamista varten, mikä yllätti heidät. Ulkomaat olivat tähän asti ymmärtäneet, että shôgun oli korkein auktoriteetti Japanissa. Mitä vähän esimerkiksi Townsend Harris, Yhdysvaltojen konsuli Japanissa vuodesta 1856 lähtien, oli kuullut keisarista, oli että keisarilla ei ollut mitään oikeata valtaa. Yllättäen shôgunaattikin oli alkanut todeta keisarihovin olleen shôgunaatin hallintoa korkeammalla poliittisesti.⁵⁴

The North China Herald -lehti totesi artikkelissansa, miten Komei oli viisas antaessansa tukensa shôgunaattia vastustaneille tahoille ja oli toiminut keisarin vallan palauttamisen puolesta.⁵⁵ Mielenkiintoisesti tämä oli ainut mielikuva Komeista, jossa oli tällainen näkemys. Meiji-keisarin kuolemasta uutisoivassa artikkelissa oli haluttu varmastikin esittää hänen isänsä myönteisenä osana keisarin vallanpalautusta sekä kehitystä kohti restauraation tapahtumia. Keisari Komei kuitenkin todellisuudessa oli itse nähnyt shôgunaatin positiivisesti ja kannatti sen olemassaoloa. Komei vastusti suuresti shôgunaatin toimia ulkomaalaisten kanssa, mutta ei halunnut lopettaa shôgunaatin olemassaoloa.⁵⁶ Mielikuvat Komeista ovat lähdeteoksissa muuten harvassa, mutta yleisesti mielikuva hänestä oli hyvin vanhaa konservatiivista perinnettä edustaneena keisarina. Griffis totesi, että Komei oli seurannut täysin vanhoja traditionaalisia ideoita, mikä oli näkynyt hänen vihassansa ulkomaalaisia kohtaan.⁵⁷ Porter totesi Komein olleen shôgunaatin traditioihin tukeutunut patriootti halussansa karkottaa ulkomaalaiset.

⁵³ Keene 2002, 65-67, 69.

⁵⁴ Keene 2002, 86.

⁵⁵ *The North China Herald* 10.8.1912. Mochizuki 1913, 438.

⁵⁶ Keene 2002, 34, 38.

⁵⁷ Griffis 1915, 81.

Mutta hänkin lopulta taipui vuonna 1866 ulkomaalaisten vaatimusten edessä⁵⁸ Komein aikana alkoi muutos koko keisari-instituution roolissa, mutta mielikuvissa Komei edusti vielä vahvasti vanhaa perinnettä. Komei oli täysin vanhojen orientaalistien traditioiden kasvattama ja eli menneisyydessä. Hänen poikansa oli se, joka siirtyi moderniin maailmaan.

Restauration myötä keisarin roolissa tapahtui suuri muutos. Keisari muuttui pelkästä rituaalisia perinteitä suorittavasta uskonnollisesta symbolista aktiiviseksi valtion päämieheksi. Japanin keisarista tuli perustuslaillinen monarkki, ensimmäinen laatuansa Aasiassa.⁵⁹ Merkittävin muutos keisarin roolissa oli muutos piilotetusta hallitsijasta julkiseksi hallitsijaksi. Keisarista tuli kaikin tavoin näkyvä. Keisari esiintyi julkisesti kansalle monissa matkoissa ympäri Japania ja myöhemmin monissa suurissa juhlatilaisuuksissa. Keisari oli esillä myös monissa uusissa juhlapäivissä, jotka liittyivät keisari-instituution ja sen historian juhlimiseen.⁶⁰ Keisari myös otti vastaan ulkomaalaisiakin vieraita ja tapasi heitä kasvotusten.⁶¹ Keisarin siirtyminen asumaan uudelleen nimettyyn Tokioon, Tokugawa-kaudella Edo, oli myös osa keisarin matkoja kansan eteen. Tokiota ei edes aluksi nähty uutena pääkaupunkina, vaan sen katsottiin olevan osa keisarihovin liikkumista ympäri Japania.⁶² Nämä muutokset kokivat suurta vastustusta traditionalisteilta, jotka yltyivät fanaattisimmillaan väkivaltaisiksi esimerkiksi, kun englantilaiset Harry Parkes (Englannin ministeri Japanissa vuosina 1865—1886) ja Ernest Satow (Parkesin tulkki ja seuraaja ministerinä) tulivat tapaamaan keisaria vuonna 1868, niin heidän saattueensa kimppuun hyökättiin Kiotossa.⁶³ Griffis vahvasti kritisoi tätä fanaattista vastustusta muutoksiin keisarin roolissa sokeaksi konservatismiksi. Varsinkin tapauksissa, joissa se ylsi väkivaltaisiin tekoihin asti, joita Griffis kutsui barbaarisiksi.⁶⁴

Monet englantilaiset lehdet kuvasivat, miten suuri muutos keisarin julkisessa esiintymisessä oli. Meiji-kauden loppupuolella tavat suhtautua keisariin oli kuin

⁵⁸ Porter 1918, 98, 108.

⁵⁹ Beer 2002, 22. Takii 2007, ix.

⁶⁰ Fujitani 1996, 11-15.

⁶¹ Keene 2002, 132-136.

⁶² Fujitani 1996, 34-42. Gluck 1985, 74-75.

⁶³ Keene 2002, 134-135.

⁶⁴ Griffis 1915, 133-135.

Britanniassa heidän monarkkeihinsa. Kun keisari saapui esimerkiksi junalla takaisin Tokioon Kiinan-Japanin sodan jälkeen, otettiin hänet vastaan hurraten vanhan kumartamisen sijaan. Keisarista näki ennen vain siluetin kantotuolin sisältä, mutta myöhemmin keisari nähtiin ilman mitään esteitä ja kansa tervehti häntä lontoolaisen yleisön tavoin.⁶⁵ Griffis totesi miten vanha keskiaikainen tapa katosi, kun keisari esiintyi näkyvissä hevosten vetämässä vaunussa länsimaisten monarkkien tapaan. Kansalaiset katsoivat keisaria kuin sivistyneet ihmiset muualla maailmassa.⁶⁶ Tämä muutos oli osa tehtävää tehdä keisarista myös ihminen, pelkästään jumalan sijaan, länsimaisten monarkkien tapaan. Muutos oli varsinkin pohjattu siihen, miten Englannin kuninkaalliset esiintyivät julkisesti. Tämä oli osa tapaa, jolla keisarin ja kansan suhdetta lähennettiin ja millä keisarin saatiin osoitettua olevan aktiivinen valtion toimissa.⁶⁷ Länsimaisesta näkökulmasta tämä muutos oli varmasti nähty positiivisena, koska otettiin käyttöön heidän länsimaiset tapansa. Länsimaisille se oli osoitus siitä, että se oli juurikin moderni ja sivistynyt tapa toimia, verrattuna vanhoihin japanilaisiin ja aasialaisiin perinteisiin, joita he pitivät sivistymättöminä ja keskiaikaisina. Tämä ilmeni varsinkin vuoden 1889 perustuslain julkaisuseremoniassa. Juhlatilaisuuden kaikki eurooppalainen sisutus, pukeutuminen ja tavat oli varsinkin paikalla olleita länsimaisia vieraita varten. Japanilaiset halusivat osoittaa olevansa samalla tasolla sivistynyt valtio.⁶⁸

Keisarin roolin muuttuessa muuttui myös keisarin ulkoinen olemus. Keisarin perinteinen pukeutuminen Tokugawa-kaudella oli perinteisesti ollut hyvin feminiininen. Kasvot oli vaalennettu ja posket olivat punaiset, kulmakarvat oli ajettu ja maalattu uudelleen täplinä ylemmäs, hampaat oli mustattu sekä huulet oli maalattu. Keisarin vaatetus oli koostunut ilmavista kaavuista.⁶⁹ Griffis oli nähnyt keisarin tässä perinteisessä asussa ja totesi hänen olleen täysin liikkumaton kuten eloton nukke.⁷⁰ Vertaus nukkeen olikin Ian Littlewoodin mukaan yksi yleisimmistä mielikuvista, joita länsimaalaiset esittivät japanilaisista naisista.⁷¹

⁶⁵ *The Globe* 30.7.1912. *The Nineteenth Century and After* 9/1912. Mochizuki 1913, 25, 52-53, 55.

⁶⁶ Griffis 1915, 198-199.

⁶⁷ Fujitani 1996, 161-171.

⁶⁸ Gluck 1985, 42-44.

⁶⁹ Large 1997, 17-18.

⁷⁰ Griffis 1915, 223

⁷¹ Littlewood 1996, 118.

Meiji-kaudella keisarin ulkoinen olemus muuttui täysin. Keisari kasvatti parran ja esiintyi aina sotilaspuvussa länsimaisten monarkkien tapaisesti. Keisarin haluttiin esiintyvän Euroopan kuninkaallisten tapaisesti, jotta Japani näyttäytyisi kilpailukykyisenä näiden rinnalla. Keisarin täytyi olla tätä varten yhtä sotilaallisen ja miehisen näköinen, juuri kuten muiden maiden päämiehet. Toinen syy oli vahvistaa keisarin imagoa aktiivisesti toimineena hallitsijana. Keisarin haluttiin esiintyvän vahvana ja maskuliinisena, koska politiikan maailma oli maskuliininen.⁷² Länsimaistyylinen kenraalin vaatetus oli länsimaisesta näkökulmasta sekä moderni, että maskuliininen. Yleisesti orientaalinen oli länsimaisesta näkökulmasta yhdistetty feminiiniseen. Myöskin länsimaisesta näkökulmasta japanilainen estetiikka oli pientä, heikkoa ja feminiinistä verrattuna isona, vahvana ja maskuliinisena pidettyyn länsimaiseen kulttuuriin.⁷³

Keisarin roolin ja imagon muuttuessa muuttui myös keisarin puoliso. Restauration myötä keisarinnasta tuli myös julkinen ja aktiivinen hallitsija keisarin ohella. Keisarinnasta luotiin Meiji-Japanin uuden naisihanteen, *ryosai kenbo* – (hyvä vaimo, viisas äiti) ideaalin mukainen esimerkki ja esikuva naisellisista ihanteista Japanissa. Ottaen esimerkkiä varsinkin Englannin ja Ranskan kuningattarista, keisarinna esiintyi keisarin rinnalla julkisesti tapahtumissa. Keisarinna jopa toimi julkisesti aktiivisemmin kuin keisari myöhemmällä Meiji-kaudella, tehden virallisten tapahtumienkin ulkopuolella vierailuja esimerkiksi tyttö kouluihin ja toimien anteliaana hyväntekijänä.⁷⁴ Griffis totesi miten keisarinnasta tuli myös täten hieman tasa-arvoisempi henkilö keisariin verrattuna. Hän myös arvosti keisarinnan roolia julkisena henkilönä ja hyväntekijänä, esimerkiksi Japanin Punaisen ristin kanssa sekä monilla hyväntekeväisyyslahjoituksilla.⁷⁵ Myös *The Standard* lehti mainitsi keisarinnan, ylistäen miten hyvin keisarinna oli suorittanut työnsä hyväntekijänä, punaisen ristin työssä sekä edistämällä naisten koulutusta Japanissa.⁷⁶ Länsimaisesta näkökulmasta tämä muutos keisarinnan ja naisten asemassa oli nähty positiivisena, koska muutokset noudattivat länsimaista arvomaailmaa. Se varsinkin vahvisti länsimaalaisten kuvaa heidän omasta progressiivisemmasta ja modernimmasta näkökulmastansa. Länsimaisissa mielikuvissa

⁷² Fujitani 1996, 172-180.

⁷³ Littlewood 1996, 8, 89-94.

⁷⁴ Fujitani 1996, 80-85.

⁷⁵ Griffis 1915, 230.

⁷⁶ *The Standard* 30.7.1912, 32. Mochizuki 1913.

japanilainen nainen oli heikko ja tottelevainen, käytännöllisesti katsoen sorrettu verrattuna länsimaalaiseen naiseen. Länsimaalaiset nauttivat Japanissa ollessa tästä tottelevaisuudesta ja sen tuomasta palvelusta ja samalla tunsivat moraalista ylemmyyttä pitäessään itseään edistyksellisinä.⁷⁷

Käsitys keisarin muutoksesta oli suurimmaksi osaksi siitä, miten mitätön erakko oli muuttunut modernin länsimaisen monarkian kaltaiseksi hallitsijaksi. Sato ja muutama länsimaalainen lähde osoitti mielikuvan, jossa keisarilla oli jo ennen tätäkin ollut auktoriteettia, mikä seurasi käytännössä Meiji-kaudella Japanin valtion luomaa kaanonin keisarista. Keisarin muutos oli kaikin puolin nähty varsinkin länsimaisesta näkökulmasta positiivisena, koska keisari muuttui lähes täysin länsimaisen hallitsijan kaltaiseksi. Esiintyminen, ulkomuoto ja tavat suhtautua keisariin olivat kaikki Meiji-kauden myötä muuttuneet samanlaisiksi kuin Euroopassa. Länsimaalaisesta näkökulmasta tämä oli hienoa, koska eurooppalaiset kuninkaalliset olivat standardi siitä, minkälainen oli tosissaan otettava valtion päämies. Eksoottinen erakko keisari oli muuttunut eurooppalaisten kuninkaallisten kaltaiseksi ja tämä myös vahvisti länsimaalaisten käsitystä siitä, että heidän käsityksensä moderneista monarkeista oli se mihin tulisi pyrkiä.

1.2 Valtion symboli

Vuonna 1868 alkaneen Meiji-kauden myötä keisarista kehittyi valtiollisen olemuksen sekä kansallisen kehityksen ja yhtenäisyyden symboli. Vuoden 1889 Meiji-perustuslaki tarkkaan määritteli keisarin myös Japanin ylimpänä auktoriteettina poliittisesti sekä hänen koskemattoman asemansa. Meiji-kaudella myös nousut kansallinen shintolaisuus nosti ennennäkemättömään asemaan keisarilinjan uskonnollisen merkityksen Japanin valtiollisessa olemuksessa. Teoksissa käsitellään keisarin merkitystä Japanille ja japanilaisille monella eri tapaa.

⁷⁷ Littlewood 1996, 111-115, 143.

Monet englantilaiset lehdet kuvasivat miten keisari toimi inspiraation lähteenä Japanille. Keisarin todettiin olleen kansan inspiraation lähde.⁷⁸ Hovi halusi inspiroida muita toimimaan paremmin ja tässä keisarin rooli kansan inspiroijana nähtiin merkittävänä.⁷⁹ Keisarin hienot julkiset vierailut ympäri maata esimerkiksi tehtaissa korostivat kansalaisille modernisaation tärkeyttä. Keisarin liittäminen myös sotilasasioihin inspiroi samaa maan armeijan vahvistamisessa ja modernisoimisessa.⁸⁰ Englantilaiset lehdet varmasti näkivät tämän inspiroinnin tavan positiivisena, koska keisarin julkiset esiintymiset hyvinkin paljon saivat inspiraatiota Eurooppalaisten kuningashuoneitten tavoista esiintyä, varsinkin Englannin hovista. Yano Fumio (1850—1913) oli opiskellut Englannissa ja oli hyvin perehtynyt länsimaisten kuninkaallisten hovirituaaleihin ja seremonioihin. Hän painotti kuinka tärkeää Japanille olisi myös länsimaistyylisten hoviseremonioiden ja hienojen julkisten esiintymisten tärkeys keisarin vallan ja loiston esittämisessä, sekä täten kansan inspiroinnissa.⁸¹ Täten hän toimi yhtenä vaikuttajista, joiden myötä keisarin julkinen esiintyminen sai paljon inspiraatiota varsinkin Englannin hovin tavoista.

Länsimaat näkivät ihailtavana, miten Japani nousi suurvallaksi keisarin inspiroimalla esimerkillä. Miten keisarin esimerkillä yksilö patrioottisesti nosti yhteisön edellensä tekemällä uhrauksia valtion puolesta. Tämän inspiroinnin avulla Japani nousi suurvaltojen joukkoon. Britannialle ja sen siirtovalloille tämä nähtiin esimerkkinä, josta oppia.⁸² Tämä keisarin esimerkki liitettiin varsinkin vuoden 1890 keisarilliseen opetusjulistukseen. Keisarin kungfutselainen tuutori Motoda Eifu laati tämän hyvin vahvasti perinteisiä kungfutselaisia moraalisia arvoja vaalineen julistuksen. Siitä tuli yksi tärkeimmistä osista koko valtion moraalista opetusta ja opetusta siitä, miten palvella valtiota ja keisaria.⁸³ Vaikkakin näitten arvojen katsottiin olevan päinvastaiset länsimaiseen yksilöä painottavaan ajatteluun, englantilaiset yhdistivät sen osaksi syytä Japanin saavutuksille. Tästä syystä myös pohdittiin miten niistä olisi voitu oppia, vaikka englantilaiset tuskin olivat suoraan kungfutselaisten arvojen adaptoimisen puolesta.

⁷⁸ *The Morning Post* 20.8.1912. Mochizuki 1913, 37.

⁷⁹ *The Times* 30.7.1912, 1.8.1912. Mochizuki 1913, 8, 15.

⁸⁰ *Large* 1997, 49-50, 54.

⁸¹ Fujitani 1996, 96-99.

⁸² *Daily Telegraph* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 21.

⁸³ Gluck 1985, 102-110, 154-156.

Japanin keisariin liitetyt jumalaiset attribuutit ja keisarin mystisyys oli nähty länsimaissa syinä sille, miksi Japanin keisari pystyi inspiroida kansaansa tavalla johon muiden maiden hallitsijat eivät kyenneet.⁸⁴ Japanin eliitti oli osittain tarkoituksella pitänyt yllä keisarin mystistä puolta painottamalla, miten keisarin julkisten esiintymisten ulkopuolella hän oli palatsinsa uumenissa suorittamassa perinteisiä rituaaleja hyvin traditionaalisella tavalla.⁸⁵ Tämä ainutlaatuinen kontrasti keisarin kuvassa oli siis saatettu nähdä tästä syystä länsimaisissa lähteissä yhtenä selittävästä tekijöistä sille, miksi keisarin inspiroiva voima oli ollut paljon suurempi kuin eurooppalaisten hallitsijoiden.

Keisarin ja kansan välinen suhde oli yksi piirre Japanin keisarista, jota länsimainen lehdistö painotti paljon. Lehdistö Englannissa, Yhdysvalloissa ja Intiassa totesi miten Japanin keisarin ja kansan välistä suhdetta oli vaikeaa ymmärtää länsimaissa. Kansan surua keisarin kuoleman myötä pystyi ymmärtää vain, jos ymmärsi heidän käsityksensä uskollisuudesta ja uskonnosta.⁸⁶ Uskollisuus keisarille oli osa uskontoa, koska keisaria palvottiin jumalan tavoin ja keisari taasen kunnioitti kansan toiveita.⁸⁷ Vaikka Japani on ultramoderni valtio, ymmärrys keisariperheestä on täysin traditionaalinen. Se on ainut piirre, joka ei ole länsimaistunut.⁸⁸ Tämä ainutlaatuinen suhde Japanissa hallitsijan ja kansan välillä oli myös nähty yhdeksi tekijöistä Japanin menestyksen takana Meiji-kaudella. Mielenkiintoista siinä, miten tätä puolta Meiji-kauden keisariudesta kuvattiin paljon, oli miten länsimaiset lehdet totesivat sen olleen ainoa ei länsimaistunut piirre keisariudessa. Tästä saa käsityksen, että ainoana ei länsimaistuneena traditiona se oli myös ainut säilyttämisen arvoinen ja hyvä puoli vanhasta orientaalista traditiosta. Muuten keisarius oli muuttunut täysin länsimaiseksi ja täten länsimaisten näkökulmasta paremmaksi.

Keisarin ja kansan välisestä suhteesta oli lehdissä myös huomioita, joista ilmenee näkemys siitä millä tavoin se oli myös länsimaistunut. Monet englantilaiset lehdet kommentoivat tähän liittyen uutisoinneissa keisarin kuoleman ajoilta vuonna 1912. Keisarin merkitys kansalle näkyi tavassa, jolla väkimassat olivat rukoilemassa keisarin

⁸⁴ *Daily Mail*, 30.7.1912. Mochizuki 1913, 23.

⁸⁵ Fujitani 1996, 159-161.

⁸⁶ *The Morning Post* 20.8.1912. Mochizuki 1913, 37.

⁸⁷ *The Indian Mirror* 31.7.1912, *Jam-E-Jamshed* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 393, 397.

⁸⁸ *The American Review of Reviews* 10/1912, *The Civil and Military Gazette* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 319, 385.

puolesta hänen viimeisinä hetkinänsä heinäkuun 28. päivänä 1912.⁸⁹ Tapahtumia ja ihmispaljoutta keisarin palatsin ulkopuolella hänen kuolemansa aikoihin kuvattiin lähes täysin samankaltaiseksi kuin Britanniassa hallitsijan kuoltua.⁹⁰ Tässä näkyy mielikuvat myös siitä, miten keisariin suhtautuminen oli länsimaistunut. Samalla myös painotettiin Japanin ja Britannian välistä yhteyttä monarkian kautta. Britannian todettiin myös vanhana monarkiana ymmärtäneen hallitsijan ja kansan välisen yhteyden. Vanhana monarkiana hekin kunnioittivat monarkian prinssiä ja täten ymmärsivät Japanin kansan surun.⁹¹ Artikkelit painottivat Englannin ja Japanin välistä yhteyttä vanhoina monarkioina, sekä maiden välistä ystävyyttä. Valtioiden välistä ystävyyttä tiivistivät artikkelien mielikuvassa niiden vanhat perinteet monarkioissa ja perustuslaillinen monarkisuus. Vaikkakin molempien valtioiden monarkian perinteet ja kuva olivat tähän aikaan suurimmaksi osaksi tuoreita keksintöjä.⁹² Lehdissä oli painotettu maiden välistä yhteyttä monarkian takia, myös valtioiden välisen liiton takia. Vuonna 1902 solmitun ja vuonna 1907 uusitun Englannin-Japanin liiton myötä valtiot olivat liittolaisia keisarin kuoleman aikoihin.⁹³ Tämän takia myös lehdet painottivat valtioiden samanlaisuutta monarkian kohdalla.

Lähteissä käsiteltiin hyvin paljon keisarin ja keisari-instituution merkitystä Japanin valtion symbolina. Griffis totesi, miten keisari oli elävä symboli kaikesta mikä oli hyvää Japanin historiassa. Keisarin henkilö symboloi valtion historiaa, uskontoa ja kansan toivoa.⁹⁴ Keisari-instituutio tässä muodossa oli kuitenkin Griffisin mielikuvassa Meiji-kautinen luomus. Japani itsessään yhtenäisenä valtiona, jota voi kutsua Japaniksi ja sen kansalaisia japanilaisiksi, todellisuudessa oli nuori. Keisari oli noussut tähän rooliin, kun Japani oli modernisoituessa siirtynyt eteenpäin orientaalisesta esi-isien palvonnasta, joka oli kopioitu kiinalaisen vaikutteen kautta.⁹⁵ Griffisin mukaan siis aikaisintaan voi Japanin historiasta alkaa puhua 600-luvun aikoihin, kun vuonna 645 Japanista voidaan katsoa muodostuneen ensimmäinen yhtenäinen keisarikunta. Keisarikunnan

⁸⁹ *The Times* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 1-2.

⁹⁰ *The Globe* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 25.

⁹¹ *The Times* 1.8.1912, *The Morning Post* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 17, 33.

⁹² Fujitani 1996, 1-4.

⁹³ Jansen 2000, 439, 442.

⁹⁴ Griffis 1915, 15.

⁹⁵ Griffis 1915, 15-21.

ajattelumallit oli lainattu suoraan T'ang-dynastian (618—907) Kiinasta.⁹⁶ Meiji-perustuslain ja opetusjulistuksen määrittivät Meiji-kaudella keisarin valtion ja kansallisen olemuksen, *kokutain*, eläväksi symboliksi. Näiden kohdalla vahvasti painotettiin esi-isien palvonnan merkitystä modernien arvojen ohella.⁹⁷ Mutta Griffisin mielikuvassa totuus oli jo muuttunut erilaiseksi. Hän varmastikin katsoi Meiji-kauden länsimaista kehitystä ja näki keisarin symboloivan täysin tätä. Länsimaistumisen myötä Griffisin mielestä Japanissa oli täysin omaksuttu länsimaistyylinen progressiivisuus, ja tulevaisuuteen keskittyminen ahtaan orientaalisen menneisyydessä elämisen sijaan. Viittaukset esi-isiin ja menneisyyden loistoon Meiji-kauden kehityksen perustana olivatkin pelkkiä tyhjiä viittauksia. Keisari oli Griffisin kuvassa jättänyt todellisuudessa esi-isien palvonnan jo taaksensa.

Länsimaiset lehtiartikkelit myös kuvasivat keisarin merkitystä symbolina monilla tapaa. Keisarin kuvattiin sisältäneen Japanin historian, eli olleen suoraan yhdistettynä valtion historiaan. Kun kuvasi keisarin historiaa kuvasi Japanin valtion historiaa. Keisari oli kansan isä ja valtion symboli. Keisarin kuvattiin olleen Japanin ydin, aurinko ja uskonto. Kaiken Japanin kehityksen aikanakin usko keisariin valtion symbolina oli pysynyt. Keisarin todettiin olleen se mikä yhdisti Japanin, ja minkä takia Japania ei ole mikään jakanut ikinä kahtia erillisiksi valtioiksi.⁹⁸ Keisari nähtiin valtion symbolina, joka oli varmistanut Japanin yhtenäisyyden aina. Vaikka Japanilla oli ollut montakin sisäisten sotien aikakautta soturisukujen kamppaillessa vallasta.⁹⁹ Mutta kuten Meiji-perustuslaki suoraan totesi, sama keisarisuku on aina toiminut valtiollisena symbolina ja vallan perustana shōgunaattienkin aikana. Länsimaisesta näkökulmasta tämä on ollut suuri ero Euroopan vaihtuneisiin hallitsijasukuihin ja varsinkin Japanin naapuriin Kiinaan ja sen vaihtuneisiin dynastioihin.¹⁰⁰ Tästä syystä Japanin keisarius oli varmasti helposti voitu nähdä länsimaisissa lehdissä Meiji-kauden päätyttyä valtion symbolina, jollaiseksi sen Meiji-kauden Japani totesikin olleen. Ero oli ollut helposti huomattavissa, kun vertasi

⁹⁶ Fält 1986, 166-167.

⁹⁷ Gluck 1985, 102-103, 186.

⁹⁸ *The Morning Post* 30.7.1912, 20.8.1912. *The Nineteenth Century and after* 9/1912. *New York World* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 33, 37, 65, 297.

⁹⁹ Jansen 2000, 2-5.

¹⁰⁰ Beer 2002, 18-20.

Japanin naapuriin Kiinaan. Tästä syystä keisarin oli nähty olleen kansallisen elämän symboli ja nouseva aurinko. Valtion loiston lähde ja elävä edustaja.¹⁰¹

Mikä aiheutti hämmennystä länsimaisissa lähteissä, oli keisarin merkitys jumalaisena sekä oletetusti absoluuttisena hallitsijana. Monien eri maiden lehtiartikkelit totesivat, miten keisaria pidettiin jumalankaltaisena hahmona. Keisari ei ollut pelkkä hallitsija, vaan häntä pidettiin myös jumalana.¹⁰² Käsitys keisarista jumalana perustui Japanin alkuperäisuskonnon shintolaisuuden käsitykseen keisarisivusta suoraan auringonjumalatar Amaterasun jälkeläisinä. Tämä suora linja antoi keisarisivulle jumalaisen oikeuden hallita Japania.¹⁰³

Kristittyjen valtioiden näkökulmasta tämä uskonnollinen käsitys oli ollut vain osa sivistymätöntä vääräuskoisuutta. Kristinusko oli lähes kolme sataa vuotta ollut Japanissa kiellettyä, kun se kiellettiin täysin alun perin 1600-luvun alkupuolella.¹⁰⁴ Länsimaat olivat hyvin kriittisiä siitä, miten kristinusko oli vielä kielletty.¹⁰⁵ Griffis kuvasi miten länsimaat eivät tunnustaisi Japania sivistyneenä niin kauan kuin kristinusko oli kiellettyä. Griffisin mielikuvissa kristinusko oli länsimaiden uskontona myös täten kehityksen uskonto.¹⁰⁶ Varsinkin Japanin voiton myötä Venäjää vastaan, myös Japanin uskonnot olivat luomassa länsimaissa kuvaa niin kutsutusta '*yellow peril*' uhasta.¹⁰⁷ Hyvin vieras kuva mystisestä jumalaisesta keisarista oli ollut myös osa tätä. Se miten vaikea selkoinen länsimaalaisille keisarinpalvonta oli, tulee ilmi yhden englantilaisen lehden artikkelin kautta. Jumalainen alkuperä selitettiin sillä, että keisarin esi-isät olisivat olleet alkuperäinen Aatami ja Eeva.¹⁰⁸ Erikoinen tapa selittää kristinuskoisella taustalla täysin erilaista uskonnollista traditiota. Kristityille länsimaisille mielikuvat jumalankaltaisesti palvotusta keisarista ja sen perinteistä olivat olleet hyvin mystiseksi jääneet ja erikoiset.

¹⁰¹ *American Review of reviews* 10/1912. *Philippines Free Press* 27.7.1912. *The Englishman* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 320, 345, 391.

¹⁰² *The Morning Post* 30.7.1912. *Kuryer Poranny* 30.7.1912. *The Evening Telegram* 30.7.1912. *Philippines Free Press* 27.7.1912. Mochizuki 1913, 33, 285, 311, 345,

¹⁰³ Fält 1986, 165-168.

¹⁰⁴ Beasley 1995, 18-20.

¹⁰⁵ Keene 2002, 182.

¹⁰⁶ Griffis 1915, 161.

¹⁰⁷ Littlewood 1996, 27-28, 31.

¹⁰⁸ *The Westminster Gazette* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 43.

Keisarin roolista absoluuttisena hallitsijana oli erilaisia mielikuvia. Uskonnollisen puolen lisäksi hämmennystä oli aiheuttanut itse Meiji-perustuslaki. Toisaalta perustuslaki suoraan osoitti keisarin absoluuttisen vallan ja koskemattoman aseman.¹⁰⁹ Mutta toisaalta myös keisarin asemaan oli asetettu paljon rajoituksia. Perustuslain laatinut Ito pyrki monin eri tavoin vähentämään keisarin oikeaa valtaa, esimerkiksi *Sumitsuin*, yksityisen neuvoston, perustamisella. Meiji-perustuslain epäselvä sekoitus absoluuttista ja perustuslaillista hallitsijan valtaa onkin paljon hämmentänyt sen tutkijoita.¹¹⁰

Yksi englantilainen lehtiartikkeli hyvin kuvasi tätä hämmennystä. Siinä todettiin, miten keisarin perustuslaillinen asema oli hieman epäselvä, varsinkin sen enimmäkseen Saksasta otettujen vaikutteiden takia.¹¹¹ Saksan malli antoi hallitsijalle absoluuttisemmat oikeudet kuin Englannin malli, mutta perustuslaki myös samalla sisälsi englantilaisen parlamentaarisuuden elementit.¹¹² Tämä oli saatettu nähdä hämmentävänä. Yksi yleinen näkemys keisarin asemasta oli ollut absoluuttisena hallitsijana, mutta perustuslaissa keisari myös vapaaehtoisesti antoi kansalle mahdollisuudet vaikuttaa itse.¹¹³ Keisari oli Japanissa merkittävämpi kuin tsaari venäjällä. Keisarin asema olisi voinut mahdollistaa despootin aseman.¹¹⁴ Keisarin valta-asema oli ollut absoluuttinen laajuudeltaan mielikuvien mukaan, mutta keisari antoi kansalle lahjana länsimaistyyllisen perustuslain. Syy miksi mielikuva oli tällainen, perustuu varmasti itse tämän perustuslain julistustapahtumaan. 11.2.1889 järjestetty julistustapahtuma oli tarkkaan järjestetty tavalla, jolla tuli selväksi kaikille tapahtumaan kutsutuille, miten perustuslaki oli keisarin antama lahja valtiolle ja kansalle.¹¹⁵ Tapahtuma oli yksi Meiji-kauden merkittävimpiä ja millä Japani pyrki osoittamaan länsimaille olevansa myös sivistynyt valtio. Se oli varmasti nähty keisarin kuoleman jälkeen yhtenä tapahtumista, joiden katsotaan osoittaneen, minkälainen keisarin asema oli Meiji-kaudella. Länsimaisesta näkökulmasta voi myös ajatella olleen ihanteellista kuvata, miten perinteisesti vallaltansa absoluuttinen orientaalin monarkki oli

¹⁰⁹ Beer 2002, 20-21.

¹¹⁰ Large 1997, 39-43. Takii 2007, 93-96.

¹¹¹ *The Morning Post* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 34.

¹¹² Takii 2007, 132-134.

¹¹³ *State* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 310.

¹¹⁴ *The Nineteenth century and after* 9/1912. *Hindi Punch* 4.8.1912. Mochizuki 1913, 66-68, 404.

¹¹⁵ Gluck 1985, 42-44.

rajoittanut itse omaa valtaansa antamalla kansalaisille länsimaisen perustuslain ja parlamentin. Tämä oli länsimaalaisesta näkökulmasta osoittanut länsimaisten poliittisten instituutioiden paremmuuden.

Kaikkine erikoisuuksineen keisarin roolin merkityksen myös todettiin jääneen epäselväksi. Esimerkiksi muutamassa yhdysvaltalaisessa lehdessä todettiin, miten keisarin mystinen jumalainen rooli, sekä palvonta, tekivät hänen oikeasta roolistaan ja vaikutuksesta lähes mahdotonta saada selkoa. Länsimaisille erikoinen tapa osoittaa teot keisarin hyveisiin teki tästä hankalaa. Japanilaisille tämä oli täysin normaali tapa.¹¹⁶ Tämä tuli ehkäpä parhaiten esille länsimaiselle yleisölle, kun Venäjän-Japanin sodan sankarit osoittivat saavuttamansa voittonsa täysin keisarin hyveiden ja keisarillisten esiisien ansioksi.¹¹⁷ Länsimaisen yksilöä painottavan kulttuurin näkökulmasta tämä oli vaikuttanut oudolta tavalta. Lännessä osoitettiin suurta ylpeyttä omista saavutuksista yksilönä.¹¹⁸ Tämä myös varmasti vaikeutti saada selkoa keisarin roolista, koska oikeat toimet jäivät helposti epäselviksi verrattuna läntisen maailman suurmiehiin.

Muutamit länsimaisista lehdistä Kiinassa tuntuivat ymmärtäneen tämän puolen keisariudesta, mitä luultavimmin koska kirjoittajat olivat ymmärtäneet paremmin perinteisen kungfutselaisen hallitsijan perinteisiä arvoja Kiinassa asumisen ansiosta. Keisaria kutsuttiin absoluuttiseksi hallitsijaksi ja valtion patriarkaksi. Japanin keisari oli perustuslaillinen hallitsija vain nimellisesti ja oikeasti maailman absoluuttisin hallitsija.¹¹⁹ Näissä artikkeleissa oli nähty Japanin keisarin rooli hallitsijana sellaisena kuin se oli käsitetty Kiinan kungfutselaisten ideaalien mukaan. Japanin keisari oli hallitsija, jolla oli absoluuttinen valta, mutta hän hallitsi kungfutselaisten moraalisten ihanteiden mukaan. Keisari ja kansan suhteen kuvattiin olleen kuin isän ja lasten, kungfutselaisen viiden suhteen -opin mukaisesti.¹²⁰ Kungfutselaiset elementit oli nähty merkittävänä osana Meiji-kauden keisarin roolia. Kungfutselaisella opilla oli suuri vaikutus Meiji-kauden keisarin kuvaan varsinkin Motoda Nagazanen (1818—1891), Meiji-keisarin henkilökohtainen tuutori kungfutselaisessa filosofiassa ja opeissa vuosina

¹¹⁶ *The New York Eagle* 30.7.1912. *The New York Commercial* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 300, 302.

¹¹⁷ Fujitani 1996, 127.

¹¹⁸ Littlewood 1995, 46-48.

¹¹⁹ *The Sunday Journal* 4.8.1912. *The China Press* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 419, 451.

¹²⁰ Fujitani 1996, 187. Large 2002, 23, 26-29.

1871-1891, ja hänen laatimansa keisarillisen opetusmääräyksen myötä.¹²¹ Kiinassa ollut länsimainen lehdistö on varmasti huomionut perustuslaissa olleen länsimaisen ajattelun lisäksi vahvan kungfutselaisen opin vaikutuksen keisarin asemassa ja tavassa hallita Meiji-kaudella.

Sato myös kuvasi keisarin asemaa absoluuttisena hallitsijana. Perustuslain antaminen oli keisarin lahja, jolla hän antoi osan vallastansa tavallisille kansalaisille. Silti keisarin asema oli niin korkea, että hän oli lakien ja perustuslainkin yläpuolella. Keisarin auktoriteetti riitti helposti selvittämään poliittiset eripurat kabinetissa. Japanin koko valtiollisen olemuksen ja politiikan keskuksena oli keisari ja keisarisuku Meiji-kaudella.¹²² Kuten ensimmäisessä alaluvussa käsiteltiin, Saton esittämässä mielikuvassa keisarin asema oli perustuslain mukaisesti absoluuttinen. Keisari-instituutio oli myös aina ollut valtion keskus, kuten 700-luvulla kirjoitetuissa *Kojiki*- ja *Nihon shoki* -teoksissa kirjoitetun historian perusteella todetaan.¹²³ Sato oli painottanut keisari-instituution absoluuttista asemaa sekä merkitystä valtiollisen olemuksen keskuksena *kokutain* idean mukaisesti, mikä oli tehnyt myös merkittävämmäksi hänen huomautuksensa siitä, miten keisari oli antanut osan oikeuksistansa kansalle. Saton mielikuvassa hän osoitti keisarin asemaltansa lakien yläpuolella olleeksi hallitsijaksi, joka oli taustalta tullut selvittämään poliittiset eripurat, kun oli ilmennyt ongelmia. Sato osoitti yhdysvaltalaisyleisölle keisarin olleen absoluuttinen, mutta oikeudenmukainen ja progressiivinen Meiji-kaudella.

Keisarin asemasta ja merkityksestä Meiji-kauden Japanissa oltiin siis mielikuvissa monissa piirteissä samaa mieltä, mutta osa keisari-instituution piirteistä oli jäänyt varsinkin länsimaisissa näkemyksissä epäselviksi, esimerkkinä keisarin pitämä vallan määrä. Keisarin merkitys valtion symbolina ja inspiroijana oli yhtäläisesti todettu keisarin merkittävimpänä roolina. Länsimaiset lähteet olivat positiivisesti käsitelleet sitä, miten keisari oli muuttunut enemmän länsimaisten hallitsijoiden tyyliseksi, varsinkin siinä miten kansa suhtautui keisariin. Silti keisari-instituutiosta oli monia säilyneitä piirteitä, joita pidettiin positiivisena. Pääasiallisena näistä oli se merkitys mikä keisarilla

¹²¹ Gluck 1985, 75-77, 106-107. Large 2002, 26-29.

¹²² Sato 1915, 10, 40-42.

¹²³ Fält 1986, 167-168.

oli japanilaisille ja sen todettiin olleen jotain mitä ei-japanilaisena ei pystyisi ymmärtämään. Se oli ei muuttunut piirre, jota ei ymmärretty, mutta sen tulokset olivat positiiviset. Keisarin uskonnollinen merkitys oli toinen samanlainen piirre ja siihen suhtauduttiin enemmän neutraalisti. Shintolaisuuden ja keisarin välinen yhteys oli enimmäkseen täysi mysteeri Japanin ulkopuolella ja täten aiheutti hämmennystä tästä puolesta keisarin merkitystä Japanissa. Mistä eniten oli vaihtelevia mielikuvia, oli keisarin pitämä vallan määrä. Tähän vaikutti varsinkin Meiji-kauden uusi perustuslaki. Perustuslaki toisaalta oli painottanut keisarin absoluuttista valtaa, toisaalta se oli estänyt keisaria suoran vallan käyttämiseltä. Perustuslain laatinut Ito itse oli todennut, että keisarin vallan painottaminen estäisi parlamentaarisen hallituksen omaksumisen.¹²⁴ Keisarin perustuslakien määrittämä valta oli siis hyvinkin epäselvää, mistä syystä mielikuvissa oli eroavaisuuksia. Yleisin silti tuntui olevan käsitys keisarista absoluuttisena hallitsijana.

1.3 Rauhaa rakastanut keisari

Meiji-keisarin persoonasta on paljon mielikuvia lähdeaineistossa. Näihin mielikuviiin ovat vaikuttaneet monet tekijät. Mielikuvat siitä minkälainen kasvatus keisarilla on ollut. Monet eri teot mitä keisari ja hallinto teki. Länsimaiset mielikuvat ja stereotypiat japanilaisista miehistä ja miten keisari vertautui niihin.

Meiji-keisarista henkilönä oli tehty havaintoja länsimaisissa lähteissä aina siitä asti, kun hän otti vastaan ensimmäiset länsimaalaiset vieraansa vasta viisitoistavuotiaana. Englantilaiset Parkes ja Mitford olivat yhdet ensimmäisistä länsimaalaisista, jotka tapasivat Meiji-keisarin. He kommentoivat nuoren keisarin arvokkaasta olemuksesta, vaikka hän oli vielä tällöin pukeutunut länsimaisesta näkökulmasta naurettavalla ja vanhalla tavalla. He myös kommentoivat keisarin selvästä hiljaisuudesta ja ujoudesta.¹²⁵ Paljon myöhemmin englantilainen Clara Whitney kommentoi vuonna 1884 Meiji-

¹²⁴ Mitani 1988, 59-60.

¹²⁵ Keene 2002, 135-136.

keisarin hyvin itsevarmasta ja ystävällisestä olemuksesta hallitsijana.¹²⁶ Meiji-keisarin tapa esiintyä oli siis muuttunut Meiji-kauden myötä itsevarmemmaksi. Yhdysvaltain presidentti Ulysses S. Grantin vierailu Japanissa vuonna 1879 oli mikä luultavimmin muutti Meiji-keisarin olemuksen itsevarmemmaksi ulkomaalaisten vieraiden kanssa. Grant kommentoi Meiji-keisarin olemusta ystävälliseksi, mutta julkisesti esiintyessä patsaan lailla ilmeettömäksi.¹²⁷

Mielenkiintoisesti Meiji-keisarin pituutta painotettiin hänen fyysisistä piirteistensä. Esimerkiksi yhdessä australialaisessa lehdessä huomautettiin, miten hän oli pitempi kuin tavalliset japanilaiset.¹²⁸ Tutkimusmatkailija Sven Hedin myös ruotsalaisessa lehdessä oli todennut, miten Meiji-keisari oli täysin erilainen kuin yleiset stereotyyptit japanilaisista antaisi ymmärtää, huomioiden myös hänen pituutensa.¹²⁹ Länsimaisesta näkökulmasta keisarin pituus oli huomioitu, koska se oli lähempänä länsimaalaisten miesten pituutta. Länsimaalaisesta näkökulmasta se miten kaikki Japanissa oli pientä, nähtiin myös alemmuutena verrattuna isompiin länsimaalaisiin. Japani oli kuin pieni lasten asuttama lelumaailma.¹³⁰ Meiji-keisarin pituus länsimaisesta näkökulmasta merkitsi luonnollisesti selvempää auktoriteettia.

Meiji-keisarin yksityistä henkilöä arvioidessa yksi isoimmista huomioista oli, miten mysteeriseksi hänen henkilönsä lopulta jäi. Monet artikkelit toteavat miten Meiji-keisarin todellinen persoonallisuus oli jäänyt länsimaille suurimmaksi osaksi mysteeriksi. Yksi englantilainen lehti totesi, että vaikka hän hallitsi viisikymmentä vuotta, hän jäi silti koko maailmalle mysteeriksi. Yhdysvalloissa yksi lehti totesi, että hän jäi mysteeriksi, koska hänen yksityiseen elämäänsä oli mahdotonta saada selkoa.¹³¹ Meiji-keisarista oli hyvin vaikeaa saada selvää, johtuen hänen hyvin stoalaisesta olemuksestaan olla osoittamatta tunteita. Myöskin hänet parhaiten tunteneet henkilöt eivät kirjanneet ylös muistelmia hänen yksityisestä elämästään.¹³² Länsimaisesta näkökulmasta tämä varmasti oli huomattavaa katsoen, kuinka merkittävä Meiji-kausi oli muutoksiltansa, ja

¹²⁶ Large 1997, 18-19.

¹²⁷ Keene 2002, 308-319.

¹²⁸ *The Register* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 370.

¹²⁹ *Svenska-Dagbladet* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 271.

¹³⁰ Littlewood 1996, 92-95.

¹³¹ *The Standard* 30.7.1912. *The New York Commercial* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 28, 302.

¹³² Keene 2002, 717-718.

varsinkin verratessa Euroopan kuninkaallisiin. Yksi yhdysvaltalainen lehti totesi, miten Meiji-keisari tuntui paljon kaukaisemmalta ja mystiseltä hallitsijalta kuin Euroopan hallitsijat.¹³³ Euroopan kuninkaallisista oli varmasti paljon enemmän tietoa heidän yksityiselämästään liikkeellä kuin Meiji-keisarista oli ollut. Yksi intialainen lehti totesi Meiji-keisarista olleen vähän tietoa, koska Japanissa keisarista oli hyvin rajatusti sallittua puhua.¹³⁴ Tästä syystä monet lähteet totesivat hänen jääneen mysteeriksi maailmalle.

Yksi eniten huomioiduista piirteistä Meiji-keisarista olivat hänen armeliaisuutensa ja myötätuntoisuutensa. Miten humanitäärinen hän oli. Griffis esimerkiksi oli huomionut tämän käsitellessä, miten Meiji-keisari antoi anteeksi shōgunaatin puolesta taistelleille kapinallisille Wakamatsussa vuonna 1868.

*Meiji-keisari oli yllättäen antanut anteeksi kaikille kahdellekymmenelleviidelle aateliselle, jotka olivat olleet kapinallisten puolella, ja heidän alamaisillensa.*¹³⁵

Lehtiartikkelit myös totesivat miten Meiji-keisarilla tämä tuli esille siinä, miten hän antoi anteeksi shōgunaatin puolesta taistelleille. Yksi lehti kuvasi keisaria seuraavalla tavalla

*Hänen toimensa osoittivat hänen olleen lempeä ja armelias, täynnä hellää armoa, joka oli aina osoitettu kapinallisen, hädässä olleen, köyhän, jopa rikollisen puolesta.*¹³⁶

Tämä puoli keisarista oli varmasti hyvin suuresti huomioitu länsimaalaisten keskuudessa, koska varsinkin kapinallisten täysi armahtaminen oli varmasti ollut suuri yllätys länsimaalaisille. Varsinkin koska yksi esteistä ennen Japanin hyväksymistä täysin sivistyneenä valtiona oli vanhojen liian kovina nähtyjen lakien ja rangaistusten muuttaminen.¹³⁷ Meiji-keisarin armollisuus osoitti hänen sivistyneisyytensä ja progressiivisuuttansa.

Missä eniten oli todettu Meiji-keisarin myötätuntoisuuden ilmenneen, oli siinä, miten hän oli ollut aina valmis auttamaan kansaansa. Esimerkiksi yksi länsimaalainen lehti

¹³³ *The Tribune* 20.7.1912. Mochizuki 1913, 305.

¹³⁴ *The Englishman* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 392.

¹³⁵ Griffis 1915, 144-145.

¹³⁶ *The Nineteenth Century and after* 9/1912. Mochizuki 1913, 60.

¹³⁷ Keene 2002, 370-372.

Kiinassa totesi, miten Meiji-keisari oli aina ollut valmis avustamaan rahallisesti onnettomuuksissa kärsineitä.¹³⁸ Meiji-keisarin myötätunto näkyi myös siinä, miten hän antoi oikeudet Japanin syrjityille luokille.¹³⁹ Esimerkiksi *eta* -luokkaan kuuluneet saivat vuonna 1871 normaalien kansalaisten oikeudet. Tämä luokka oli ennen ollut Tokugawa-kauden luokka systeemin ulkopuolella, koska he hoitivat epäpuhtaita tehtäviä kuten eläinten teurastus ja ruumiiden hävittäminen.¹⁴⁰ Keisarin anteliaisuus ja humanitäärisyys oli varmasti nähty hyvin positiivisesti. Hyvin arvostettu ja korkearvoinen hallitsija jatkuvasti oli valmis auttamaan kansalaisiansa omista varoistansa. Suuri osa hyväntekeväisyydestä oli keisarinnan tekemää ja tämä oli paljon mallinnettu länsimaisten hallitsijoiden puolisojen tavasta toimia esimerkkinä hyveellisestä toiminnasta.¹⁴¹

Meiji-keisarin anteliaisuuteen oli yhdistetty hänen säästeliäisyytensä ja se miten lähes erikoisen yksinkertaisesti hän oli elänyt. Monet eri lehdet olivat kommentoineet siitä, miten keisarilla oli rahaa lahjoituksiin yksinkertaisen elintavan takia. Keisari oli esimerkki säästämisessä ja Meiji-keisarin hovia jopa kutsuttiin maailman säästeliäimmäksi.¹⁴² Presidentti Grant oli esimerkiksi hyvin vaikuttunut kuullessansa, miten Meiji-keisari oli estänyt tulipalossa vaurioituneen palatsin korjauksia, koska hän oli tyytyväinen elämäänsä pienessä vanhassa Akasakan palatsissa. Tämän lisäksi hän ei halunnut käyttää valtion varoja näihin korjauksiin.¹⁴³ Meiji-keisarin lähes vaatimus elää yksinkertaisesti oli ollut länsimaisesta näkökulmasta ihailtavaa. Länsimainen tapa oli osoittaa hallitsijan valtion mahtia loistavilla palatseilla ja monumenteilla. Yksi syistä keisarin palatsin uudelleen rakennuksen kestämiselle oli sen suunnittelu. Palatsin haluttiin olevan sopiva edustamaan keisaria ja Japania varsinkin länsimaille ja toimimaan kansallisten rituaalien paikkana. Mutta Meiji-keisarin halu olla käyttämättä valtion rahoja oli yksi syistä, miksi hän asui 16-vuotta niin sanotusti varapalatsissa.¹⁴⁴ Yhdessä lehdessä oli japanilaisen Yone Noguchin kommentti, jossa hän oli kuvannut Meiji-

¹³⁸ *The National Review, China* 3.8.1912. Mochizuki 1913, 434.

¹³⁹ *The Pacific Commercial Advertiser* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 339.

¹⁴⁰ Jansen 2000, 122, 459.

¹⁴¹ Fujitani 1996, 185.

¹⁴² *The Times* 30.7.1912. *The Nineteenth Century and after* 9/1912. Mochizuki 1913, 9, 62.

¹⁴³ Keene 2002, 312.

¹⁴⁴ Fujitani 1996, 66-70.

keisarin ekonomiaa ”*self-sacrificing economy*” termillä. Hän totesi, miten keskustellessa budjettileikkauksia Meiji-keisari oli kysynyt miksi keisariperheen menoista ei leikattu ensimmäisenä.¹⁴⁵ Meiji-keisarin säästeliäisyys huomioitiin, koska se varsinkin pisti lisää painotusta keisarin ja kansan väliselle suhteelle. Tämä painotti kuvaa Meiji-keisarin kuvasta loistavana keisarina.

Yksi eniten painotetuista Meiji-keisarin piirteistä henkilönä oli hänen rauhantahtoisuutensa. Vaikka Meiji-kausi piti sisällensä kapinoita kuten vuoden 1877 Satsuman kapinan, selkkauksia ulkomaiden kanssa kuten Kiinan kanssa Formosasta sekä sodat Kiinaa ja Venäjää vastaan, Meiji-keisarin henkilökohtaista rauhantahtoisuutta nostettiin esille.

Griffis esimerkiksi kutsui Meiji-keisaria rauhan mieheksi. Hän kutsui myös Japanin sotia Meiji-kaudella Japanin rauhan sodiksi.¹⁴⁶ Griffisin mielikuvat tässä tuntuvat olevan samat kuin mitä Satolla oli. Sato argumentoi Japanin sotien olleen täysin Japanin itsenäisyyttä puolustavia, koska tilanne esimerkiksi Koreassa oli ollut sekavaa.¹⁴⁷ Täten Griffisin sanoin, niitä oli voinut kutsua rauhan sodiksi. Näidenkin puolustaviksi nähtyjen sotien kohdalla Meiji-keisari oli hyväksynyt ne vain pakosta, kun diplomaattiset keinot oli todettu mahdottomiksi. Sotien aikana hän oli keskittynyt toimiltansa tukemaan joukkoja ja haavoittuneita vaikka julkisesti esitetty kuva keisarista oli armeijan ylimpänä johtajana.¹⁴⁸ Yhdessä lehtiartikkelissa todettiin miten juuri Formosan tapauksessa vuonna 1874, sota Kiinan kanssa vältettiin Meiji-keisarin vaatimuksesta saada aikaan päätös joka säilytti rauhan Kiinan kanssa.¹⁴⁹ Paljon myös todettiin miten keisari oli keskittynyt Japanin armeijan kehittämiseen ja Meiji-kausi oli nähty materiaalisesti varsinkin sotilaallisen kehityksen aikakautena.¹⁵⁰ Mutta silti henkilönä Meiji-keisarin rauhantahtoisuus oli nostettu esille. Meiji-keisarin rauhantahtoisuus painotti koko sitä muutosta, joka oli tapahtunut Meiji-kaudella. Japani oli ennen samuraiden johtama valtio, samurait varsinkin edustivat länsimaisissa mielikuvissa japanilaisten

¹⁴⁵ *Graphic* 31.8.1912. Mochizuki 1913, 44.

¹⁴⁶ Griffis 1915, 1, 6.

¹⁴⁷ Sato 1915, 10-11, 14.

¹⁴⁸ Large 1997, 52-54, 59-60.

¹⁴⁹ *Graphic* 31.8.1912. Mochizuki 1913, 45.

¹⁵⁰ *The National Review, China* 3.8.1912. Mochizuki 1913, 434. Fält 1987, 256.

väkivaltaisuutta, sotaisuutta ja orientaalista barbaarisuutta.¹⁵¹ Meiji-kauden kehitys rauhantahtoisen Meiji-keisarin alla osoitti Japanin muutosta sivistyneeksi valtioksi pois väkivaltaisten samuraiden perinteestä.

Varsin mielenkiintoista on, miten Meiji-keisarista oli näin paljon positiivisia kuvauksia armollisena, rauhantahtoisena ja kansansa parhainta ajatelleena keisarina, mutta siitä miten keisarin ja valtion puolesta odotettiin sotilaiden uhraavan itsensä sodissa ei käsitelty ollenkaan tai nähty sitä negatiivisessa valossa. Venäjän sodassa oli kuollut yli 90 000 japanilaista sotilasta ja solmittu rauhansopimus ei ollut vastannut kansan mielestä näitä uhrauksia. Tätä oli seurannut Tokiossa väkivaltaisiksi yltyneet mielenosoitukset. Myös vuonna 1908 sosialistit ja anarkistit olivat vastustaneet sotilaiden uhraamista sodissa. Yosano Akinon runo *Do Not Offer Your Life* totesi miten ei tulisi uhrata henkeänsä turhaan valtion puolesta. Silti nämä mielenosoitukset olivat enemmänkin hallinnutta eliittiä kritisoineita kuin itse Meiji-keisaria.¹⁵² Varsinkin anarkistien mielipiteet olivat myös käännteisiä yleisestä mielipiteestä ja nähty radikaaleina. Tarinat tavallisten japanilaisten uhrauksista olivat inspiroineet enemmänkin heidän sankarillisuuttansa ylistäneitä runoja.¹⁵³ Yasukuni-pyhäkkö paikkana jonne sodissa kuolleet pyhitettiin, vahvisti tätä käsitystä sankarina kaatumisesta.¹⁵⁴ Kuoleminen keisarin ja valtion puolesta oli enemmän nähty patrioottisena ja sankarillisena. Missään lähteistä ei käsitelty tätä negatiivisesti, täten sen ei myöskään ollut katsottu vaikuttavan mielikuvaan Meiji-keisarin henkilökohtaisesta rauhan puolesta olleesta luonteesta. Se vastustus joka Japanin sisällä oli, oli vähemmistön mielipide yleisesti ja se oli osoitettu hallitsevaa eliittiä kohtaan keisarin sijasta. Tästä syystä mielikuva Meiji-keisarin rauhantahtoisuudesta ja armollisuudesta oli vallitseva. Hänen oman luonteensa oli nähty olevan erillinen siitä, että kansalaisten odotettiin jopa kuolevan hänen nimissäänsä.

Minkä todettiin muutamien sanoin parhaiten osoittaneen Meiji-keisarin persoonallisuuden, olivat hänen runonsa. Meiji-keisari oli oppinut jo lapsesta asti perinteistä *tanka* runoutta ja se oli yksi hänen suurimmista vapaa-ajan harrastuksistansa.

¹⁵¹ Littlewood 1996, 160-163.

¹⁵² Large 1997, 60-61, 67.

¹⁵³ Keene 2002, 482.

¹⁵⁴ Fujitani 1996, 90.

Hän kirjoitti elämänsä aikana noin satatuhatta eri runoa, esittäen niissä ajatuksiansa monista Meiji-kauden tapahtumista.¹⁵⁵ Varsinkin Griffis painotti runojen merkittävyyttä Meiji-keisarin todellisen luonteen esittämisessä. Kirjoittamassansa lehtiartikkelissa hän totesi Newmanin todenneen henkilökohtaisten kirjeiden paljastaneen parhaiten miesten persoonan. Japanilaisten tapauksessa kirjeiden paikan hoiti runot ja tämän takia Griffis totesi Meiji-keisarin tunteiden ja ajatusten olevan selvillä, kun tarkastelee hänen runojansa.¹⁵⁶ Runot paljastivat Griffisin mukaan Meiji-keisarin humanitäärisen sydämen ja sympaattisuuden, joka oli halunnut yhdessä tuntea kaikkien kansalaistensa ilot ja surut.¹⁵⁷ Griffis teoksessansa myös totesi samaa, osoittaen miten monet Meiji-keisarin runoista osoittivat myös hänen huoltansa valtion ja kansan puolesta ja miten hän olisi parhaiten pystynyt toimimaan heidän hyväksi.¹⁵⁸ Suurin syy runojen merkitykselle Meiji-keisarin oikean persoonallisuuden selvittämisessä oli se, että ne olivat ainoat lähteet jotka olivat hänen kirjoittamiensa. Meiji-keisari ei pitänyt päiväkirjaa tai kirjoittanut kirjeitä. Runot jäivät ainoaksi lähteeksi tarkastella suoraan Meiji-keisarin mielteitä edes jollakin tapaa.¹⁵⁹ Tästä syystä näitä runoja käytettiin lähteenä, joista esimerkiksi Griffis totesi Meiji-keisarin oikean persoonallisuuden saaneen selville.

Meiji-keisarin persoonallisuus oli nähty siis hyvin mielenkiintoa herättäneenä ja siitä oli varsinkin länsimaisissa lähteissä pyritty esittämään näkemyksiä. Tähän oli vaikuttanut suuresti Meiji-keisarin mysteeriseksi jääminen, häntä pääsi näkemään nopeiden vierailujen ulkopuolella vain harvat, hänestä ei ollut kirjoitettu lähes ollenkaan mitään muistelmia ylös ja hänen omat jälkeen jättämänsä kirjoitukset olivat olleet ainoastaan hänen runonsa. Kaikki nämä tekijät olivat tehneet hänestä kiehtovan henkilön länsimaisesta näkökulmasta. Selkeä yhtenäinen mielikuva Meiji-keisarista henkilönä oli hänen armelias ja myötätuntoinen luonne sekä rauhan rakastaminen. Länsimaisesta näkökulmasta tämä oli suuri muutos sotaisina nähtyihin samuraihin, jotka olivat tätä ennen olleet poliittisesti vallassa. Edes Japanin monet sodat Meiji-kaudella eivät olleet vaikuttaneet tähän mielikuvaan Meiji-keisarin myötätuntoisuudesta, rauhan rakastamisesta ja armeliaisuudesta. Melkeinpä niiden voi nähdä vahvistaneen tätä

¹⁵⁵ Keene 2002, xii.

¹⁵⁶ *The North American Review* 9/1912. Mochizuki 1913, 326.

¹⁵⁷ *The North American Review* 9/1912. Mochizuki 1913, 326-327, 332.

¹⁵⁸ Griffis 1915, 319-327.

¹⁵⁹ Keene 2002, xi-xii.

mielikuvaa, katsoen miten paljon kirjoitettiin ylös, kuinka myötätuntoinen Meiji-keisari oli ollut niin japanilaisia sotilaita, kuin myös vihollisia kohtaan.

1.4 Kehityksen edistäjä

Siitä minkälaisena Meiji-keisarin henkilökohtainen vaikutus oli nähty Japanin hallitsijana, oli monia erilaisia mielikuvia lähdeaineistossa. Lähes täysin yksimielistä oli käsitys Meiji-keisarin merkittävästä vaikutuksesta osana Meiji-kauden kehitystä. Mutta missä määrin hän suoraan vaikutti itse ja kuinka paljon työtä teki restauraatiojohtajat ja ministerit, oli täysin omanlaisensa tarkastelun kohde. Toinen tarkasteltava piirre on mielikuvat Meiji-keisarin kyvyistä hallitsijana.

Yksi eniten käsitellyistä puolista oli Meiji-keisarin henkilökohtainen vaikutus hallitsijana. Kuinka paljon Meiji-keisari itse oli oikeasti vaikuttanut hänen nimissängä tehtyihin uudistuksiin ja kuinka paljon oli restauraation johtajien ja ministereiden tekemiä. Lähteiden tarjoamien mielikuvien perusteella olen jakanut ne kolmeen eri ryhmään. Ensimmäisen mielestä Meiji-keisari oli toiminut suoraan hallinneena johtajana, joka oli tehnyt lähes kaikki merkittävät päätökset Meiji-kauden kehityksessä. Toinen ja isoin ryhmä on niin sanotusti avoin ryhmä. Tämä mielikuva jättää avoimeksi kysymyksen Meiji-keisarin oikeasta vaikutuksesta, todeten että sitä ei varmasti voitu tietää. Mutta Meiji-keisari silti nähtiin hyvin merkittävänä tekijänä, auktoriteettina ja persoonana, joka oli mahdollistanut ministerien toimet. Kolmas ja pienin mielikuva lähteissä on skeptinen mielikuva, jossa epäillään Meiji-keisarin roolia muutoksessa. Tämän mielikuvan mukaan oli hyvin epätodennäköistä, että Meiji-keisari oikeasti oli vaikuttanut mitenkään ja kaikki oli ministerien tekemää.

Monet lehdet ympäri maailmaa kommentoivat Meiji-keisarin vaikutuksesta todellisena hallitsijana. Yhdessä englantilaisen lehden uutisessa keisarin kuolemasta todettiin pelkästään hölmöjen pitäneen Meiji-keisaria vain symbolina. Hänen todettiin osallistuneen aktiivisesti valtion asioihin ja kokouksiin.¹⁶⁰ Yksi yhdysvaltalainen lehti taas

¹⁶⁰ *The Times* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 6-7.

totesi miten Meiji-keisarin nerokkuus kenraalien, amiraalien ja ministereiden valinnassa osoitti hänen todellisen johtajuutensa.¹⁶¹ Yksi havaijilainen lehti totesi Meiji-keisarin monta kertaa osoittaneen restauraation johtajille olleensa aito johtaja, joka oli tiennyt miten toimia.¹⁶² Myös yhdessä siamilaisessa lehdessä todettiin Meiji-keisarin varmasti olleen Japanin loistavan kehityksen ohjaajana.¹⁶³ Porter myös painotti Meiji-keisarin roolia johtajana jonka vaikutuksen ansiosta Meiji-kauden muutokset olivat mahdollisia.¹⁶⁴ Sato myös totesi Meiji-keisarin olleen aito hallitsija, jonka valta perustui osittain keisariin olleeseen uskollisuuteen ja osittain Meiji-keisarin omaan vahvaan persoonallisuuteen.¹⁶⁵

Mielikuvat Meiji-keisarista aitona aktiivisena hallitsijana osittain varmastikin perustui yleiseen kunnioitukseen vasta menehtynyttä hallitsijaa kohtaan. Yksi yhdistävistä tekijöistä mielikuvassa Meiji-keisarista aktiivisesti vaikuttaneena hallitsijana tuntuisi liittyneen hänen vahvaan persoonaansa. Meiji-keisari oli hyvin vahvaluonteinen ja vaati kunnioitusta. Hän aktiivisesti pysyi perillä politiikassa ja toimi ministerien kanssa.¹⁶⁶ Tämä sekä japanilaisten tapa yhdistää keisariin lähes kaikki kehitys, mikä tuli esimerkiksi ilmi japanilaisten omissa sanomalehdissä hyvinkin oli luonut kuvaa Meiji-keisarista aktiivisena hallitsijana.¹⁶⁷ Meiji-keisarista oli varsin helppo saada kuva, että hän toimi aktiivisesti hallitsijana.

Yleisin mielikuva oli avoimeksi jätetty käsitys Meiji-keisarin osallistumisesta aktiivisena hallitsijana. Griffis totesi Meiji-keisarin tosi roolin olleen väittelyn alainen, mutta hän ansaitsi kaiken hänelle annetun kunnian. Meiji-keisari oli esimerkki länsimaistumisessa esimerkiksi vaatteiden kanssa. Hänen auktoriteettinsa mahdollisti tapahtumat kuten feodalistisen systeemin lakkautuksen.¹⁶⁸ Monet lehtiartikkelit ympäri maailmaa esittivät samanlaisia mielikuvia. Meiji-keisarin vaikutuksen oli todettu olleen länsimaille epäselvä, mutta ministerit eivät olisi pystyneet samoihin saavutuksiin ilman häntä.¹⁶⁹ Suurimman

¹⁶¹ *The New York Herald* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 291.

¹⁶² *The Pacific Commercial Advertiser* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 338.

¹⁶³ *The Bangkok Daily Mail* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 406.

¹⁶⁴ Porter 1918, 108.

¹⁶⁵ Sato 1915, 42.

¹⁶⁶ Large 1997, 35, 72.

¹⁶⁷ Fält 1987, 51-53.

¹⁶⁸ Griffis 1915, 86, 190, 194.

¹⁶⁹ *The Globe* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 26.

osan muutoksista todettiin olleen varmasti Meiji-oligarkian tekemiä, mutta Meiji-keisari ei varmasti katsonut sivusta vaan toimi taustalla viisaana ohjaajana ministereillensä.¹⁷⁰ Meiji-keisarin vaikutus oli ollut massiivinen kehityksessä, koska hän toimi esimerkkinä kaikille hänen ministereillensä, vaikka hänen oikeasta vaikutuksestansa ei voitu tietää tarkasti.¹⁷¹

Tässä mielikuvassa oltiin epävarmoja Meiji-keisarin todellisesta roolista. Länsimaille Meiji-keisarin rooli oli hieman epäselvä, mikä oli johtunut esimerkiksi Meiji-perustuslain osittaisesta ristiriitaisuudesta keisarin valtaoikeuksista.¹⁷² Myöskin aikaisemmin mainitun mielikuvan kohdalla esitetty tapa, jossa liitettiin kaikki saavutukset Meiji-keisarin nimeen, oli aiheuttanut epäselvyyttä. Länsimaissa tunnettiin Meiji-hallituksen ylimmät miehet, kuten esimerkiksi vuosina 1871—1873 Euroopassa ja Yhdysvalloissa opiskelleet ja neuvotelleet Iwakura Tomomin johtaman Iwakura-lähetystön miehet.¹⁷³ Heidän tekemät päätökset Japanissa pistettiin Meiji-keisarin nimiin. Griffis oli tuntenut nämä miehet, mutta myös totesi Meiji-keisarille kuuluvan kunnian Meiji-kauden kehityksestä. Tässä mielikuva ryhmässä käsitys tuntuisi olevan se, että todettiin ministereiden merkitys päätösten tekijöinä. Mutta esimerkki, auktoriteetti ja suostumus niiden tekemiselle oli Meiji-keisarin mahdollistama ja ilman häntä se olisi ollut mahdotonta. Tämän verran vähintään hyväksyttiin varmaksi Meiji-keisarin vaikutuksesta, mutta suoraa vastausta ei annettu hänen toimistansa.

Viimeinen mielikuvaryhmä on skeptinen näkemys, joka oli lähteissä vähiten edustettu näkemys. Yhdessä yhdysvaltalaisessa lehdessä kirjoitettiin, miten potentiaalisesti Japani olisi saattanut kehittyä samalla tavalla eri keisarin alla.¹⁷⁴ Toinen yhdysvaltalaislehti totesi keisarin kuoleman tuskin aiheuttavan muutosta valtiossa. Japanin oikeat johtajat olivat älykäs länsimaissa oppinut poliittinen eliitti, ja Meiji-keisarin oikea rooli oli ollut täysi mysteeri.¹⁷⁵ Yksi artikkeli myös totesi miten Meiji-keisarin tavoin kasvatettu henkilö ei olisi voinut olla Japanin uudistusten takana.¹⁷⁶

¹⁷⁰ *Times Democrat* 21.7.1912. Mochizuki 1913, 309.

¹⁷¹ *Times of India* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 388-389.

¹⁷² *Large* 1997, 43.

¹⁷³ *Beasley* 1995, 157.

¹⁷⁴ *The New York Times* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 299.

¹⁷⁵ *The New York Commercial* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 301-302.

¹⁷⁶ *The Herald* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 335.

Suoraan huomioitava piirre näiden mielikuvien takana on, että ne esitettiin yhdysvaltalaisissa lehdissä. Lehtiartikkelit koonnut Mochizuki itse totesi, miten yhdysvaltalaiset eivät ymmärtäneet oman valtiomuotonsa takia keisarin ja japanilaisten välistä suhdetta helposti ja tästä syystä yhdysvaltaisille se oli osittain lähes pilkan kohde. Ainoastaan tarkemmin tutkimalla he ymmärsivät sen arvon.¹⁷⁷ Yhdysvaltalainen mielikuva varsinkin perinnöllisistä monarkioista on ollut siis yksi vaikuttajista sille, miksi Meiji-keisari oli voitu nähdä merkityksettömänä tekijänä Meiji-kaudella. Yhdysvaltalaiset ovat antaneet enemmän arvoa ministereille, jotka loivat kehittyneen perustuslaillisen valtion. Toinen mistä mainittiin, oli Meiji-keisarin oma kasvatus. Meiji-keisarin kasvatus oli hyvin perinteistä, opetellen kirjoitusta ja kiinalaisten filosofisten teosten lukemista hoviaatelisten opastamana.¹⁷⁸ Meiji-keisarin kasvatusta pidettiin samanlaisena orientaalisena traditionalismina kuin hänen isänsä. Miten hän olisi voinut olla johtavana aloittajana restauraation tuomille muutoksille teini-ikäisenä, länsimaista koulutusta saaneiden restauraatiojohtajien sijaan? Tästä syystä myös Meiji-keisaria on pidetty potentiaalisesti vain sivustakatsojana kehityksestä päätettäessä.

Yksi mielikuva, josta oltiin lähes yksimielisesti samaa mieltä jokaisessa lähdeoteoksessa, oli Meiji-keisarin asema Japanin historian parhaimpana ja loistavimpana keisarina, sekä yhtenä modernin historian loistavimmista hallitsijoista. Griffis, Porter ja Sato kaikki kutsuvat häntä Japanin loistavimmaksi keisariksi.¹⁷⁹ Kaikissa eri lehtiartikkeleissa, myös oltiin samalla linjalla. Yksi englantilainen lehti kutsui häntä sukupolvensa merkittävimmäksi suurmieheksi. Yksi puolalainen lehti taas Japanin 2571-vuotiaan dynastian parhaimmaksi hallitsijaksi. Yhdessä yhdysvaltalaisessa kutsuttiin Meiji-keisaria yhdeksi modernin historian parhaimmista hallitsijoista.¹⁸⁰ Nämä olivat esimerkkejä monista samankaltaisista toteamuksista muissa lehtiartikkeleissa. Syyt miksi Meiji-keisaria pidettiin loistavimpana Japanin keisareista voi selittää suoraan sillä, että länsimaisesta näkökulmasta varsinkin ei ollut paljon vertauskohteita muihin keisareihin. Mitä vähän tiedettiin keisareista ennen Meiji-keisaria, oli että heidän auktoriteettinsa oli alkanut kadota 1100-luvulla sotilaseiitille. Tokugawa-kaudella

¹⁷⁷ Mochizuki 1913, iv.

¹⁷⁸ Keene 2002, 46-48.

¹⁷⁹ Griffis 1915, 1. Sato 1915, 42. Porter 1918, 108.

¹⁸⁰ *Daily Express* 30.7.1912. *Dzien* 30.7.1912. *The New York Sun* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 24-25, 281, 295.

keisarit elivät täysin Kiotossa rituaalien parissa, ainoa kenestä tiedettiin eniten, oli Meiji-keisarin isä Komei.¹⁸¹ Myyttinen Jinmu-keisari oli tunnettu ja esimerkiksi Japanin omassa *The Japan Times* -lehdessä viitattiin Jinmu-keisariin, verraten Meiji-keisaria häneen keisarikunnan toisena perustajana.¹⁸² Varsinkin länsimaisesta näkökulmasta Meiji-keisari oli helppo nostaa myyttisen keisarikunnan perustajan yli, katsoen miten keisari Jinmun historiallista todenmukaisuutta ei voida edes todistaa. Meiji-keisari oli helppo nimittää loistavimmaksi Japanin keisariksi, koska vertailtavia keisareita ei ollut.

Mielikuva Meiji-keisarista yhtenä modernin historian parhaimmista hallitsijoista perustui hänen statukseensa Japanin hallitsijana Meiji-kaudella. Täten hänet suoraan oli liitetty hänen hallintokautensa aikana saavutettuihin loistaviin saavutuksiin. Meiji-kautta itsessään käsitellään tarkemmin toisessa pääluvussa. Meiji-keisarin katsottiin symboloineen Meiji-kauden modernisaatiota, sivistystä ja opetusta, monien muiden asioiden lisäksi.¹⁸³ Esimerkiksi yksi englantilainen lehti totesi ”keisarin olleen modernin Japanin historian keskus piste”.¹⁸⁴ Hänet nähtiin erottamattomana osana Meiji-kautta ja sen kehitystä. Länsimaiden ulkopuolella olleen valtion nousu vallaksi, joka pystyi haastamaan suurvaltoja, oli merkittävä tapahtuma ja Meiji-keisari oli tällöin hallitsijana, täten hänet oli nähty yhtenä aikakauden loistavimmista hallitsijoista.

Nousua verrattiin paljon Saksan nousuun samoihin aikoihin ja tästä syystä Meiji-keisaria verrattiin monissa lähteissä Saksan keisari Wilhelm I:een ja Ito Hirobumia Bismarckiin. Esimerkiksi yksi englantilainen lehti totesi, miten Meiji-keisari oli hieman kuin Wilhelm I ja hän löysi Itoista Bismarckinsa auttamaan Japanin kehityksessä.¹⁸⁵ Yhdessä yhdysvaltalaisessa lehdessä tehtiin sama vertaus, todeten miten Meiji-keisari oli kuitenkin lahjakkaampi kuin Saksan keisari, kun taas Ito ei ollut Bismarckin veroinen. Tärkeä ero oli siinä, että Bismarck oli johtaja, Ito oli Meiji-keisarin alamainen.¹⁸⁶ Porter käsitteli myös tätä vertausta, todeten miten Iton vertaaminen Bismarckiin oli täysin väärin. Ito oli ollut lojaali alamainen Meiji-keisarille, ei Bismarckin kaltainen itsenäinen

¹⁸¹ Jansen 2000, 2-3, 98.

¹⁸² Fält 1987, 254.

¹⁸³ Large 1997, 73.

¹⁸⁴ *The Morning Post* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 33.

¹⁸⁵ *The Times* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 11.

¹⁸⁶ *Journal* 24.7.1912. Mochizuki 1913, 306.

johtaja.¹⁸⁷ Vertauksesta ja siitä oliko siinä oikeastaan perää ei oltu yhtä mielisiä. Yksi perusta vertaukselle oli Iton oma Bismarckin idealisointi ja jopa hänen tapojensa matkiminen.¹⁸⁸ Porter osoitti lähes ärtymystä tästä vertauksesta. Iso osa siitä saattoi johtua hänen omasta antisaksalaisesta asenteestaan. Teos on julkaistu silloin kun Englanti ja Saksa olivat vihollisia ensimmäisessä maailmansodassa. Porter esimerkiksi näki poliittisen kehityksen Venäjän-Japanin sotaan Itä-Aasiassa osana Saksan poliittista peliä valmistautua ensimmäiseen maailmansotaan.¹⁸⁹ Isoin argumentti vertausta kohtaan oli käsitys Meiji-keisarista taitavana hallitsijana ja ministeriensä herrana. Meiji-keisari oli monesti pyrkinyt osoittamaan auktoriteettinsa, esimerkiksi Iton laatiessa perustuslakia hän vaati aina tarkat selitykset tämän kehityksestä.¹⁹⁰

Yksi käsitellyistä piirteistä Meiji-keisarista hallitsijana, oli ollut hänen roolinsa esimerkkinä länsimaisen sivilisaation adaptoimisessa. Griffis totesi, miten Meiji-keisari oli ohjannut valtiota radikaalin uudistamisen ja konservatismiin välillä. Griffisin mielikuvissa Meiji-keisari oli pyrkinyt poistamaan japanilaisen barbarismin länsimaisten tapojen ja ideoiden avulla. Esimerkiksi länsimaisten vaatteiden omaksuminen oli ollut yksi yksinkertainen esimerkki tästä.¹⁹¹ Mielenkiintoinen piirre Griffisin kommentoinnista oli, miten hän kuvasi Meiji-keisarin toimineen tässä adaptoinnissa japanilaisten uskontojen vastaisesti.¹⁹² Meiji-keisari oli toiminut Griffisin mielestä kristittyjen arvojen mukaisesti. Griffisin mielikuvat johtuivat hänen omasta kristitystä näkemyksestään. Griffis oli hyvin uskonnollinen ja hän osittain oli nähnyt tehtävänsä Japanissa olleen myös uskonnollinen, vaikka hän toimi tieteellisenä opettajana. Hänen mielestään länsimainen moraalinen kehitys ja sivilisaatio oli yhtä kuin kristinuskoon perustuva sivistys.¹⁹³ Meiji-keisari ei voinut toimia buddhalaisten, shintolaisten tai kungfutselaisten arvojen mukaisesti modernisoidessansa valtiota, koska ne eivät edustaneet sivistyneitä ja progressiivisiä arvoja kuten kristinusko teki Griffisin mielestä.

¹⁸⁷ Porter 1918, 209-210.

¹⁸⁸ Jansen 2000, 390.

¹⁸⁹ Porter 1918, 141-156.

¹⁹⁰ Large 1997, 37-42.

¹⁹¹ Griffis 1915, 134, 186, 194.

¹⁹² *The North American Review* 9/1912. Mochizuki 1913, 332.

¹⁹³ Pennanen 2015, 22, 242.

Monet lehtiartikkelit kuvasivat Meiji-keisarin toimineen sekä esimerkkinä länsimaisten muutosten tuonnille että myös osittain suojanneen traditioiden säilyttämistä. Eräs puolalainen lehti kuvasi Meiji-keisarin toimineen eräänlaisena suojelusenkelinä vaarallisia muutoksia vastaan.¹⁹⁴ Eräs englantilainen lehti puolestaan totesi Meiji-keisarin olleen valmis omaksumaan lännen tavat, vaikka hän ei unohtanutkaan vanhoja japanilaisia perinteitä.¹⁹⁵ Länsimaistumisen myötä tullut modernisointi oli nähty hyvänä, mutta oli myös arvostettu sitä, että oli pyritty myös säilyttämään japanilaisia perinteitä. Tämä mielikuva oli varsin yleinen ja sille on pari selitystä, joita käsittelen vielä tarkemmin toisessa pääluvussa, kun käsittelen Meiji-kauden modernisaatiota. Käytännössä yksi mielikuva näki japanilaisten liian nopean länsimaisen kulttuurin omaksumisen negatiivisesti, koska se nähtiin apinamaisena matkimisena. Vertaus varsinkin tuli ilmi länsimaisten vaatteiden käytössä, japanilaiset olivat kuin frakkiin pukeutuvat apinat länsimaalaisten silmissä. Toinen taas oli liika länsimaistumista vastaan, koska japanilaisten haluttiin säilyttävän heidän eksoottisuutensa. Orientaalisena tuli pysyä orientaalaisena. Molemmissa mielikuvissa ilmeni länsimaalainen ylemmyyden tunne.¹⁹⁶ Artikkelien mielikuvien perusteella Meiji-keisarin oli nähty esimerkillensä toimineen pelkää matkimista vastaan ja säilyttäneen japanilaisten ainutlaatuiset perinteet.

Eräs puolalainen lehti esitti Meiji-keisarin omaksuneen länsimaiset tavat valtion hyväksi, vaikka hänen kasvatuksensa myötä kehittynyt perinteinen japanilainen maku oli niitä vastaan. Vaikka hän ei välttämättä ollut henkilökohtaisesti muutoksien puolesta, hän teki ne onnistuneesti osoittaen olleensa yksi historian rohkeimmista uudistajista.¹⁹⁷ Tässä mielikuvassa Meiji-keisari oli valtion puolesta auttanut omaksumaan länsimaistumisen tuomat muutokset, vaikka hän ei olisi välttämättä niin halunnut. Meiji-keisari oli hyväksynyt länsimaisten muutoksien tulon Japaniin, mutta hän itse oli esimerkiksi suosinut perinteistä japanilaista opetusta. Hän tiesi länsimaisen opetuksen olleen tarpeellista Japanille, mutta esimerkiksi vieraillessa yhdessä japanilaisessa koulussa hän oli esittänyt tyytymättömyyttä siitä, miten amerikkalaiset koulutustavat olivat vähentäneet oppilaiden tietämystä Japanin historiasta ja moraali opista.¹⁹⁸ Largen

¹⁹⁴ *Dzien* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 282.

¹⁹⁵ *The Pall Mall Gazette* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 40.

¹⁹⁶ Littlewood 1996, 17, 23-25.

¹⁹⁷ *Goniets* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 284.

¹⁹⁸ Keene 2002, 323-324, 720.

mukaan Meiji-keisarin hovilääkärinä toiminut saksalainen Erwin Baelz kuvasi Meiji-keisarin osittaista paradoksia muutosten kanssa. Vaikka Meiji-keisari julkisesti edusti länsimaisen kehityksen edistämistä, hänen yksityiset tilansa palatsissa olivat täysin perijapanilaiset samoin kuin hänen elintapansa. Länsimaiset muutokset Meiji-keisarissa itsessään olivat olleet vain pinnalliset.¹⁹⁹ Tällä voi selittää mielikuvaa siitä, miten Meiji-keisari sekä symboloi länsimaistumista sekä varmisti japanilaisten perinteiden säilymisen.

Merkittävä mielikuva Meiji-keisarista ei-länsimaalaisissa lehtiartikkeleissa oli näkemys hänestä eräänlaisena Aasian pelastajana. Mochizuki itse esimerkiksi käytti titteliä Aasian pelastaja kuvaamaan Meiji-keisaria. Hän myös kuvasi miten Meiji-keisari oli merkittävä Turkin, Persian, Intian, Siamin ja Afrikan lehdistön artikkeleissa koska hän oli osoittanut länsimaisten suurvaltojen epäluulot ei-valkoisista vääriksi.²⁰⁰ Puolassakin yksi lehti totesi Meiji-keisarin hallinnon aloittaneen Itä-Aasiassa heräämisen, jota ilman Aasia olisi ollut kuoleman ja orjuuden uhan alla.²⁰¹ Puolalaiset eivät ole aasialaisia, mutta olivat Venäjän vallan alla, joten he kokemustensa perusteella arvostivat sitä miten Meiji-keisarin katsottiin estäneen Japanin joutumisen muiden valtioiden vallan alle. Myös Filippiineillä lehtiartikkelissa kutsuttiin Meiji-keisaria keltaisen rodun sankariksi, jonka loistavuutta aasialainen veri ei vähentänyt.²⁰² Persialaisissa ja intialaisissa lehdissä Meiji-keisaria kutsuttiin Japanin ja Aasian herättäjäksi ja suurimmaksi hyväntekijäksi. Hän levitti perustuslain idean Aasiaan ja osoitti aasialaisten voivan saavuttaa länsimaisten tasoisen sivilisaation ja olemaan tasavertainen niiden kanssa. Meiji-keisarin katsotaan osoittaneen Euroopan suurvaltojen olevan voitettavissa.²⁰³

Persialaisten, intialaisten sekä myös filippiiniläisten näkökulmasta mielikuva Meiji-keisarista oli erilainen kuin eurooppalaisten ja yhdysvaltalaisien. Länsimaalaisten näkökulman voi katsoa olleen ylhäältä päin katsova, mutta muiden aasialaisten näkökulman voisi katsoa olleen samalla tasolla ei-länsimaalaisina. Länsimaiden näkökulmasta Japani oli noussut harmittomasta aasialaisesta valtiosta potentiaaliseksi

¹⁹⁹ Large 1997, 31-32.

²⁰⁰ Mochizuki 1913, i, iv-v.

²⁰¹ *Kuryer Poranny* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 285.

²⁰² *The Cabled News-American* 1.8.1912. Mochizuki 1913, 341.

²⁰³ *Hablul Matin* 15.8.1912. *Jam-E-Jamshed* 30.7.1912. *Hindi Punch* 4.8.1912. Mochizuki 1913, 381-382, 397, 404.

uhaksi noustessansa suurvallaksi. Muille aasialaisille suurvallaksi noussut Japani oli ollut inspiroiva esimerkki siitä, että aasialaiset myös pystyivät olla tasavertaisia länsimaiden suurvaltojen kanssa ja voittaa ne.²⁰⁴ Meiji-keisari Japanin keisarina täten oli nähty aasialaisten silmin tämän muutoksen johtajana ja 'Aasian pelastajana'. Vaikka Meiji-keisari oli johtanut Japanin länsimaistumista, hän oli ollut silti yksi heistä.

Mielikuvat Meiji-keisarista hallitsijana olivat siis yhden eniten vaihtelua nähneistä. Mielikuva hänestä Japanin historian parhaimpana keisarina oli yksi mielikuvista, joista oltiin yhtenäisesti samaa mieltä. Muita keisareita, joihin verrata Meiji-keisaria ei pahemmin tunnettu. Meiji-keisarin suoraan katsottiin symboloineen hänen hallintokauttansa ja sen tapahtumia, mikä kaikkien lähteiden silmissä suoraan oli kohottanut hänet tähän titteliin. Meiji-keisari myös osassa lähteissä oli nähty myös yhtenä modernin historian loistavimmista hallitsijoista samoista syistä, yhtenä vertauskohteena olleen esimerkiksi samoihin aikoihin tapahtunut Saksan keisarikunnan nousu. Vertauksista Saksan keisariin oli erilaisia näkemyksiä, mihin henkilökohtaisten mielikuvien lisäksi vaikutti näkemykset Meiji-keisarin omasta suorasta roolista hallitsijana. Aasialaiset lähteet myös esittivät mielikuvaa hänestä eräänlaisena Aasian pelastajana. Meiji-keisari oli johtavana muutoksessa, joka osoitti aasialaisten pystyvän voittamaan ja olemaan tasaväkisiä länsimaalaisten kanssa.

Meiji-keisarin roolista hallitsijana oli eriäviä mielikuvia, joihin eniten oli vaikuttanut japanilaisten omat tavat ja miten lähteet olivat tulkinneet Japanin perustuslakia. Kuten keisarin aseman kohdalla todettiin toisessa alaluvussa, perustuslain antama kuva keisarin vallasta oli hyvin epäselvää. Tämän lisäksi lisää hämmennystä tuotti tapa osoittaa kaikki teot keisarin hyveisiin. Tästä syystä monissa mielikuvissa oltiin epävarmoja Meiji-keisarin oikeasta vaikutuksesta, mutta hänen vaikutuksensa ministerien valinnoissa ja heille antamassansa auktoriteetissa todettiin merkittäväksi. Osissa mielikuvia oli vaikuttanut kansallisuus, esimerkkinä yhdysvaltalaisten negatiivisempi kuva monarkioista.

Mielikuvissa Meiji-keisari oli nähty myös tärkeänä länsimaisten tapojen omaksumisessa. Länsimaisissa mielikuvissa hän oli toiminut tässä esimerkkinä, koska hän oli hyväksynyt

²⁰⁴ Jansen 200, 511-512.

nämä muutokset tarpeellisina ja hyvinä. Muissa mielikuvissa taas hän oli ne käytännössä pakosta omaksunut, koska ne oli nähty tärkeinä Japanin kehitykselle, vaikka alkuperäiset japanilaiset tavat olivat olleet mielekkäämpiä. Silti myös länsimaalaiset lähteet olivat arvostaneet sitä, miten Meiji-keisari oli pyrkinyt säilyttämään perinteisiä japanilaisia piirteitä. Länsimaalaisia oli varsinkin kiehtonut Japanin keisarin eksoottisuus restauraation aikoihin, hänet oli nähty käytännössä kiehtovana ja erikoisena objektina. Meiji-keisarin muutos länsimaistyylliseksi monarkiksi oli ollut positiivinen kehitys, osittain osoittaen länsimaisten onnistuneen opettaa japanilaiset siihen minkälainen on sivistyneen valtion hallitsija.²⁰⁵ Silti länsimaalaiset ovat näyttävästi myös halunneet keisarin säilyttävän näitä eksoottisena nähtyjä piirteitä. Ne olivat piirteitä, joita ihmetellä ulkoapäin. Ehkäpä myös niiden oli katsottu olleen piirre, joka erotti Meiji-keisarin eurooppalaisista monarkeista, vaikka hänestä oli muuten tullut täysin heidän kaltaisensa.

²⁰⁵ Jalagin 1996, 56-64.

2. Uuden Japanin nousu

Tässä pääluvussa käsitellään Japanin modernisaatiota Meiji-kaudella. Luku käsittelee niin Japanin kehitystä restauraatiota kohti ja statusta ennen sitä, sekä miten Meiji-kauden modernisaation katsottiin toimineen ja sen saavutuksia. Luku on jaettu kolmeen alalukuun, joista ensimmäinen käsittelee mielikuvia Japanista ennen modernisaation alkua ja mielikuvia siitä, mitkä tekijät johtivat restauraatioon. Minkälainen Japanin tason katsottiin olleen Tokugawa-kauden lopulla? Mistä syystä restauraatio sai alkunsa ja mitkä tekijät siihen vaikuttivat? Kuinka paljon ja mitkä ulkomaat vaikuttivat siihen?

Toinen alaluku käsittelee Meiji-kauden modernisaatiota ja mielikuvia siitä, miten modernisaatio tapahtui ja kuinka onnistunut se oli. Miten hyvin Japani onnistui kehittymään Meiji-kaudella? Minkälaisia positiivisia ja negatiivisia kehityskulkuja tapahtui? Mitkä olivat mielikuvat erilaisista kauden saavutuksista?

Viimeinen alaluku käsittelee Meiji-kauden saavutuksia ja mielikuvia Japanin statuksesta Meiji-kauden jälkeen? Miten Japani vertautui muihin valtioihin Meiji-kauden jälkeen? Minkälaiset olivat sen suhteet muihin valtioihin? Miten muut valtiot katsoivat vaikuttaneensa Japanin saavuttamaan tilanteeseen?

2.1 Tie restauraatioon

Lähteiden käsitellessä Meiji-kautta ja keisaria väistämättä myös käsiteltiin sitä, minkälainen Japanin tilanne oli ollut ennen Meiji-kauden aloittanutta restauraatiota Tokugawa-kaudella. Vertailu Japanin saavuttaman tilanteen ja niin sanotun lähtötilanteen kohdalla osoitti parhaiten sen, minkälaisia saavutuksia restauraation myötä oli tehty. Mielikuvia Japanin tilanteesta ennen restauraatiota väritti paljon se, että ne oli tehty Meiji-kauden jälkeen, joten käsityksillä oli tietous siitä mitä tulisi tapahtumaan.

Japani oli pitkään ollut länsimaalaisille lähes täysin tuntematon valtio. Sato ja Porter kuvasivat, miten suurin osa länsimaalaisten tiedoista ennen Japanin avaamista oli

perustunut enimmäkseen Marco Polon hyvinkin virheellisiin kuvauksiin. Ainoastaan hollantilaiset olivat olleet tekemisissä Japanin kanssa.²⁰⁶ 1600-luvulla muut kristityt olivat ajettu Japanista pois ja hollantilaiset Nagasakissa olleella Deshiman-saarella olivat olleet ainoat länsimaalaiset tekemisissä japanilaisten kanssa.²⁰⁷ Tästä syystä Japanin avaamisen myötä tulleet länsimaalaiset tekivät paljon huomioita tästä mystisestä ja suljetusta valtiosta, varsinkin siitä minkälainen se oli kehitykseltänsä verrattuna läntiseen maailmaan.

Meiji-keisarin kuolemasta uutisoinneissa lehtiartikkeleissa varsinkin käsiteltiin Meiji-kauteen liittyen Japanin tilannetta ennen restauraatiota. Katsoen tiedot mitkä Meiji-kauden jälkeen julkaistulla artikkeleilla oli, kuvaukset Japanin tilanteesta ennen restauraatiota eivät olleet mitenkään imartelevia. Yleisin vertaus oli, että Tokugawa-kauden Japani oli tasoltansa keskiaikaisen Englannin tasolla ruusujen sodan aikaan. Eräässä englantilaisessa lehdessä esimerkiksi kuvattiin, miten keskiaikainen Japani oli auttamattomassa tilanteessa haittaavan feodaalisen systeeminsä kanssa, ilman kunnon lakeja, armeijaa tai valuuttaa.²⁰⁸ Yhdessä yhdysvaltalaisessa lehdessä oli vähättelevin kuvaus, joka vertasi Japanin olleen ennen restauraatiota 800-luvun eurooppalaisten valtioiden tasolla. Sotilasteknologialtansa samalla tasolla kuin antiikin roomalaiset.²⁰⁹ Nämä mielikuvat eivät olleet rajoittuneet vain länsimaihin. Persialaisessa lehdessä myös todettiin Japanin olleen tasoltansa ennen Meiji-keisarin valtakautta niin heikko, että kuka tahansa olisi voinut määrätä ulkopuolelta sitä.²¹⁰ Eräs intialainen lehti totesi Intian valtiona nousseen Japania aikaisemmin sivistyneeksi valtioksi, viitaten täten Japanin olleen ennen restauraatiota vielä barbaarinen valtio.²¹¹ Lehtiartikkelien mielikuvissa Tokugawa-kauden Japania oli pidetty vielä osittain barbaarisena valtiona.

Mielikuvat Japanin kehityksen tasosta ennen Meiji-kautta olivat liioiteltuja. Vuoden 1640 jälkeen japanilaiset pysyivät hollantilaisten kautta perillä länsimaisesta tietoudesta. 1700-luvulla esimerkiksi länsimainen lääketiede, tähtitiede ja karttojen laatiminen tulivat tutuksi japanilaisille. Hollantilaiset jopa perustivat yksityisiä kouluja, joissa

²⁰⁶ Sato 1915, 1. Porter 1918, 30-33.

²⁰⁷ Jansen 2000, 80.

²⁰⁸ *The Nineteenth Century and After* 9/1912. Mochizuki 1913, 48.

²⁰⁹ *The New York World* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 297.

²¹⁰ *Hablul Matin* 15.8.1912. Mochizuki 1913, 382.

²¹¹ *Hindi Punch* 4.8.1912. Mochizuki 1913, 403.

opettaa länsimaisesta tieteestä.²¹² 1800-luvun alussa japanilaiset jo myös pyrkivät tutkimaan länsimaista sotilasteknologiaa, varsinkin rannikkopuolustuksen osalta, koska japanilaiset olivat huolestuneita tapahtumista muualla Aasiassa. Myös jo 1500-luvulla vierailleiden länsimaalaisten myötä ruutia käyttäneet aseet olivat olleet japanilaisten tiedossa ja niitä oli jopa hieman valmistettu Japanissa.²¹³ Japani ei ollut täysin pimennossa länsimaisesta kehityksestä, toisinkuin monet lehtiartikkelit olivat esittäneet. Kuvaus Japanista täysin eristäytyneenä ja suljettuna valtiona on hyvinkin liioiteltu. Japani oli koko Tokugawa-kauden tekemisissä kiinalaisten ja hollantilaisten kanssa. Käsityksen suljetusta valtiosta voi katsoa olevan nykytutkimuksen mukaan vanhentunut käsitys.²¹⁴

Lehtiartikkelien mielikuvat olivat siis hyvinkin liioiteltuja tutkimuskirjallisuuden mukaan, syy tälle oli kaikista todennäköisimmin se, että ne oli kirjoitettu Meiji-kauden jälkeen. Ne tiesivät mitä tulisi tapahtumaan restauraation jälkeen ja miten Japani nousi suurvallaksi. Kuvaus siitä, miten täysin jälkeenjäänyt ja merkityksetön Japani oli ollut, vahvisti Meiji-kauden kehityksen merkitystä. Länsimaisten artikkelien näkökulmasta tämä vertailu antoi myös lisää arvoa länsimaiselle sivistykselle. Meiji-kauden massiivinen muutos aikaisempaan osoitti länsimaalaisen kehityksen ylivoimaisuuden. Merkityksetön orientaalin valtio muuttui sen avulla yhdeksi suurvalloista.

Griffis myös osittain teoksessansa kuvasi Japania ennen restauraatiota varsin merkityksettömänä ja jälkeenjääneenä valtiona. Esimerkiksi Japanin kristinuskon vastaiset lait olivat esimerkki Japanin barbaarisuudesta. Griffis myös vahvasti osoitti vastenmielisyyttä samuraiden kulttuuria kohtaan. Samurait olivat barbaarisia väkivaltaisuuksillaan ja täysin jäänteitä historiasta. Länsimainen moderni kehitys osoitti samuraiden turhuuden.²¹⁵ Griffis uskoi kovasti länsimaiseen kehitykseen, tieteeseen ja arvoihin. Toimiessansa opettajana Echizenissä sen daimion palveluksessa hän totesi nähneensä minkälaista elämä oli vanhan feodaalisen systeemin alla.²¹⁶ Tämän takia hän

²¹² Beasley 1995, 23-29.

²¹³ Beasley 1995, 22, 29-36.

²¹⁴ Jansen 2000, 91-95.

²¹⁵ Griffis 1915, 135, 243, 265-266.

²¹⁶ Pennanen 2015, 22-23.

oli vakuuttunut vanhan Japanin jälkeenjääneisyydestä verrattuna länsimaiseen sivilisaatioon ja tämän takia hän näki Meiji-kauden kehityksen merkittävänä.

Porter myös esitti mielikuvansa Japanin tilanteesta ennen restauraatiota. Porter ei niinkään painottanut Japanin jälkeenjääneisyyttä ja surkeaa tilannetta, vaan sitä miten erikoinen historiallisesti Japanin tilanne oli. Hän vertasi miten Japani oli valtiona kuin Britannia jos se olisi ollut pitkään erillä ulkomaisista vaikutteista ja lähes täysin eristäytyneenä kaksisataa vuotta. Sotilaallisesti Japani oli huonosti valmistautunut länsimaiden tuloon ja taloudellisesti Japani oli jäljessä länsimaita.²¹⁷ Porter kuitenkin myös totesi, että japanilaiset olivat olleet Tokugawa-kaudella osittain perillä länsimaisesta tieteestä ja historiasta. Elämä tänä aikakautena oli ollut muutamien länsimaisten vierailijoiden mukaan yhtenäistä ja rauhallista.²¹⁸ Japani ei ollut hänen mielestensä täysin pimennossa ulkomaailman tapahtumista. Vaikka Porter oli todennut Japanin olleen jälkeenjäänyt tilanteeltansa verrattuna länsimaihin niiden saapuessa Japaniin, hänellä oli myös osaltansa hyvin kunnioittava sävy Japanin vanhempaa historiaa kohtaan. Vaikkakin spekulatiivista historiaa Porter totesi miten, jos Toyotomi Hideyoshi (1537—1598), Japanin hallitsija 1500-luvun lopulla, olisi elänyt pidempään, Japani olisi potentiaalisesti jo silloin tullut merkittäväksikin tekijäksi maailman historiassa. Hän vertasi Hideyoshin ennenaikaista kuolemaa yhtä merkittäväksi kuin Aleksanteri Suuren. Porterin kunnioittava asenne myös näkyi siinä, miten hän oli kutsunut samuraita historian loistavimmaksi sotilaalliseksi kastiksi.²¹⁹ Porter oli nähnyt potentiaalia Japanin historiassa myös ilman länsimaista vaikutusta. Porterin näkemys samuraista painotti käsitystä kunniakkaasta soturista Griffiksen painottaman barbaarisen ja väkivaltaisen tappajan sijaan. Näkemys, jonka ihannoiti ilmeni Meiji-kaudella Nitobe Inazon kirjoittaman ja vuonna 1899 länsimaissa julkaistun *Bushido: The Soul of Japan* -kirjan kautta.²²⁰ Porterin näkemystä vanhasta Japanista oli myös osaltansa siis hyvinkin positiivinen.

Meiji-restauraatio ja siihen johtaneet tekijät olivat käsittelyssä kaikissa lähdeoteoksissa. Missä voi huomata selvää eroa on käsittelyssä siinä, mitkä olivat tärkeimmät tekijät

²¹⁷ Porter 1918, 104-105.

²¹⁸ Porter 1918, 80-81.

²¹⁹ Porter 1918, 53-54, 122.

²²⁰ Littlewood 1996, 184-185

restauration alulle. Japanissa ollut sisäinen kehitys vaiko ulkomaisten vaikutus, kuten esimerkiksi Perryn saapuminen Japaniin vuonna 1853 jonka katsottiin avanneen Japanin.

Griffis katsoi uuden ajan Japanissa alkaneen Perryn tulolla vuonna 1853. Perryn tulo suoraan nopeutti kehitystä, joka oli alkanut kaksi vuosisataa ennen hänen tuloansa Tokugawa-kauden tutkijapiireissä. Vanhan historian tutkiminen, kriittinen historian tarkastelu ja uudet filosofiset ajatustavat olisivat ilman länsimaidenkin tuloa lopettanut leyasun luoman systeemin ennen 1900-lukua Griffisin mukaan. Presidentti Fillmoren lähettämä laivasto auttoi tuomaan muutokseen heti käytäntöön.²²¹ Samalla Griffis myös totesi Fillmoren estäneen Japanissa sisällissodan, joka olisi potentiaalisesti tuhonnut koko valtion. Mikadoistien ajattelun puolella olleet klaanit olivat valmiita taistelemaan shōgunaattia vastaan, mutta ulkomaalaisten tulo antoi shōgunaatille käytännössä lisää elinaikaa, kun valtio turvautui shōguniin ulkomaalaisten kanssa toimisessa. Shōgunaatti sai lisää elinaikaa, jonka aikana Japani pystyi valmistautua restauration suureen muutokseen.²²² Vaikka Griffis oli nähnyt japanilaisten oman kehityksen tärkeimpänä tiellä restauraatioon hän silti myös painotti Yhdysvaltojen merkitystä restauraatio kehityksessä. Tämä ilmeni varsinkin siinä, miten hän kuvasi Townsend Harrisin vaikutusta. Griffis totesi hänen esitellessä Japanille länsimaiset tieteiden ja uskonnon opettajat, hän opetti johtaville japanilaisille miten modernit valtiot toimivat ja hänen vaatimuksestansa Japani avasi satamansa ulkomaille. Griffis totesi Harrisin olleen käytännössä omalla tavallansa ”modernin Japanin keisarin luoja”.²²³ Griffis itse yhdysvaltalaisena painotti Yhdysvaltojen ratkaisevaa vaikutusta kehityksessä restauraatiota kohti.

Yhdysvalloissa muutamissa lehdissä todettiin samaa. Eräs yhdysvaltalainen lehti totesi miten juurikin Yhdysvallat mursi Japanin shōgunaattien aikakautta hallinneen pysähtyneisyyden ja avasi viisaiden silmät sille, mikä oli tehnyt länsimaista vahvan.²²⁴ Toinen lehtiartikkeli taas totesi Japanin olleen kiitollinen Yhdysvalloille Perryn teosta avata Japani, täten mahdollistaen restauration alun ja Japanin muutoksen.²²⁵

²²¹ Griffis 1915, 5, 7, 58.

²²² Griffis 1915, 60-66.

²²³ Griffis 1915, 80.

²²⁴ *The New York Commercial* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 302.

²²⁵ *The Times* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 307.

Yhdysvaltalaisissa lähteissä painotettiin juuri heidän vaikutustansa restauraation aloittamisessa. Griffisin kirjoittamassa lehtiartikkelissa hän retoriikallansa lähes nosti sen myyttiseen asemaan:

Jokin Kaukoitää ja läntistä maailmaa suurempi voima määräsi, että kiotolaisessa palatsissa marraskuun kolmas päivä vuonna 1852 tulisi syntymään Mutsuhito - lähes samana päivänä, kun Milard Fillmore, oikea alkuunpanija Japaniin lähetetyn rauhanomaisen laivaston takana, antoi Perrylle käskyn purjehtia Japaniin.²²⁶

Griffiksen tekstistä saa käsityksen kuin Perryn retki ja Meiji-keisarin syntymä olisivat olleet yhteydessä toisiinsa. Kuin olisi ollut kohtalon määräämää, että Yhdysvallat tulisivat avaamaan Japanin ja aloittamaan täten restauraation, joka nostaisi nuoren keisarin takaisin valtaan. Täytyy myös huomata miten Griffis viittasi myös Perryn laivastoon rauhanomaisena. Yhdysvaltalaiset hyvinkin selkeästi olivat painottaneet heidän valtionsa vaikutusta restauraation kehityksessä ja miten se vaikutti heidän suhteeseensa Japanin kanssa.

Muiden maiden lähteissä ei lähes ollenkaan painoteta tätä puolta kehityksessä restauraatiota kohti. Esimerkiksi muutamat englantilaiset lehdet totesivat ennen restauraatiota haastamattoman shôgunaatin kokeneen lopulta loppunsa jouduttuaan ahdinkoon länsimaiden tulon takia. Tämän myötä shôgunaattia vastustaneet pystyivät palauttamaan keisarin valtaan ja shôgun luopui vallastansa.²²⁷ Japanin avaaminen oli nähty merkittävänä osana kehitystä kohti restauraatiota, mutta englantilaiset artikkelit puhuivat yleisesti länsimaista. Yhdysvaltaisten Perryn matkan painottamisen sijaan kaikkien länsimaiden vaikutus nostettiin esille. Yksi puolalainen artikkeli taas totesi shôgunaatin kokeneen loppunsa eurooppalaisen vaikutuksen myötä.²²⁸ Joko Yhdysvallat oli sivuutettu tässä näkemyksessä tai mitä luultavammin yhdysvaltalaiset oli myös laskettu eurooppalaisiksi, koska heidän katsottiin olleen etnisyydeltänsä, moraaliltansa ja tieteeltänsä käytännössä eurooppalaisia. Minkä tämä artikkeli oli nähnyt tärkeänä

²²⁶ *The North American Review* 9/1912. Mochizuki 1913, 327.

²²⁷ *The Standard* 30.7.1912. *The Morning Post* 30.7.1912. *The Nineteenth Century and After* 9/1912. Mochizuki 1913, 30, 34, 85.

²²⁸ *Dzien* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 281.

kehityksessä restauraatiota kohti, oli yleisesti länsimaalaisten saapuminen Japaniin ja länsimaalaisten ideoiden tulo. Eräs intialainen artikkeli myös totesi länsimaisen vaikutuksen merkityksen, todeten shôgunaatin joutuneen sekasorron tilaan länsimaiden tulon myötä. Artikkelit totesi Perryn lähes aseiden avanneen Japanin, mikä oli johtanut tähän tilanteeseen.²²⁹ Artikkelit oli huomionnut Perryn matkan tärkeyden länsimaisessa vaikutuksessa, mutta Griffisin kuvaileman rauhanomaisen vierailun sijaan tämä oli nähty pakotettuna ja melkein väkivaltaisena.

Restauraatioon johtaneessa kehityksessä siis oli nähty länsimaalaisten saapuminen Japaniin hyvin tärkeänä monissa lehtiartikkeleissa, mutta sitä oli käsitelty hyvinkin eri lailla eri maiden lähteissä. Yhdysvaltalaiset lähteet painottivat heidän merkitystensä Japanin kehityksessä Perryn myötä. Perryn vierailun myötä maaliskuun 31 vuonna 1854 solmittiin sopimus, jonka myötä Shimodan ja Hakodaten satamat avattiin tarvittaessa yhdysvaltalaisille aluksille ja niiden miehistöille.²³⁰ Yhdysvaltalaiset katsoivat tämän olleen se, mikä aloitti Japanin restauraation ja täten kehityksen valtioksi joka se oli Meiji-kauden päätyttyä. Tämän voi siis katsoa olleen yhdysvaltalaisille osa myös heidän omaa kansallista ylpeyttensä, Japanin menestys oli ollut Yhdysvaltain ansiota. Toisaalta esimerkiksi englantilaiset artikkelit totesivat yleisesti länsimaisen vaikutuksen olleen muutoksen takana. Perryn vaikutus oli ollut vain yksi osa länsimaalaisten toimia Japanissa ja Aasiassa ylipäätensä. Japaninkin avaus oli suoritettu metodeilla, jotka Englanti oli kehittänyt toimillansa Kiinassa. Englanti ja Venäjä olivat jo aiemmin ottaneet yhteyttä Japaniin sopimuksien toivossa, mutta Englanti esimerkiksi ei ollut nähnyt kauppasopimuksia Japanin kanssa sen vaivan arvoiseksi, joita sen saaminen olisi vaatinut. Englantilaiset olivat tarkoituksella antaneet Yhdysvaltojen hoitaa yritys avata Japani ulkomaiselle kaupalle ja potentiaalisesti saada täten itse myös helposti oikeudet toimia siellä.²³¹ Yhdysvaltalaisille Perryn Japanin avaus oli osa patrioottista itsetuntoa heidän valtionsa saavutuksena. Mutta muille länsimaalaisille Perryn missio ei sisältänyt tällaista merkitystä. Englanti esimerkiksi oli omasta halustansa seurannut sivusta. Tästä

²²⁹ *The Civil and Military Gazette* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 386.

²³⁰ Beasley 1989, 270.

²³¹ Beasley 1989, 259-266.

syystä muut länsimaalaiset artikkelit olivat painottaneet yhteisesti länsimaiden vaikutusta kehityksessä restauraatiota kohti.

Griffisin tavoin muutamat lähteet painottivat kehityksessä restauraatiota kohti Japanin sisäisten tekijöiden merkitystä. Pari länsimaista lehteä Kiinassa oli huomionut tärkeimpänä tekijänä vanhojen shinto-oppien uudelleen nousun vaikutuksen. Teokset *The History of Great Japan* vuodelta 1715 ja 1800-luvun *The External History of Japan* olivat osoittaneet keisarille kuuluneen vallan. Perryn tulo oli vain nopeuttanut alkanutta muutosta, kun itse toimineet keisarin vallan palauttamisen puolesta olleet daimiot toimivat itsenäisesti haastaaksensa ulkomaalaiset.²³² Porterin näkemykset olivat olleet myös hieman samanlaiset. Edellä mainituista teoksista oli syntynyt paljon uutta shintolaista ajattelua, jotka haastoivat Tokugawa-shōgunaatin luoman järjestyksen. Näistä huomattavimmat olivat Kamo Mabuchin (1679–1769), Motoori Norinagan (1730–1801) ja Hirata Atsutanen (1776–1843) ajatukset. Perryn tulo oli vain nopeuttanut kehitystä, joka oli ollut jo tekeillä.²³³ Saton näkemykset olivat myös olleen samanlaisia, Perryn tulo oli nopeuttanut kehitystä, joka oli alkanut niin kutsutun Tokugawa-kauden renessanssin myötä. Oppineet tutkivat tekstejä, jotka huomioivat shōgunin hallitsemisen virheellisyyden ja tämän takia monet halusivat palauttaa keisarin vanhaan asemaansa.²³⁴

Se, mikä yhdistää lähteitä, jotka painottivat Japanin sisäisen kehityksen merkitystä tiellä restauraatioon, oli normaalia parempi tietämys yleisesti Japanin historiasta ja tapahtumista. Monien länsimaalaisten lehtien kirjoittajilla ei uskoisi olleen pääsyä samanlaiseen tietoon kuin kirjoittajilla Kiinassa puhumattakaan Japanissa asuneesta Griffisistä, historioitsijoiden ja japanilaisten kanssa työskennelleen Porterin tai natiivin Saton lisäksi. Nämä lähteet olivat tietäneet paljon tarkemmin Tokugawa-kauden historiasta kuin normaalit lehtiartikkelit. Tämän myös kuvittelisi varsinkin pitäneen paikkansa aikakauden shintolaisen ajattelun kannalta. Alue, josta oli voinut tietää vain tarkemmalla tutkimisella. Toinen vaikuttaja oli ollut yleinen käsitys japanilaisten ajattelumaailmasta ja mielestä. Länsimaisten mielestä mikään muu ei olisi voinut saada

²³² *The Shanghai Mercury* 30.7.1912. *The North-China Daily News* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 421-422, 438-440.

²³³ Porter 1918, 82-87,

²³⁴ Sato 1915, 1, 31.

aikaan kehitystä, joka niin suuresti muutti Japanin valtiota länsimaisen tyylliseksi, kuin länsimaalaisten tulo. Japanilaiset itse olivat länsimaalaisten mielestä ajatusmaailmaltansa liian outoja tätä varten. Vallinnut stereotypia on pitänyt japanilaisten tapoja ja elämänfilosofiaa liian outoina jopa orientaalisiksi. Kuin se olisi täysin vieras planeetta, jossa kaikki on tehty päinvastoin.²³⁵ Jos jonkin oli nähty tehneen muutokset, jotka johtivat restauraatioon ja Japanin muutokseen, se oli länsimainen vaikutus.

Mielikuviin Japanin tasosta ennen restauraatiota sekä kehityksestä restauraatioon oli vaikuttanut selkeästi eniten kaksi piirrettä, kirjoittajien kansallisuus ja henkilökohtainen perehtyminen Japanin historiaan erinäisistä syistä, esimerkiksi ammatti tai väliaikainen asuminen Japanissa. Varsinkin länsimaisesta näkökulmasta Japanin taso Tokugawa-kaudella oli nähty auttamattoman primitiivisenä. Yhdysvaltalaiset olivat painottaneet juurikin heidän omaa vaikutustansa Japanin avaamisella restauraatio kehityksessä. Muut valtiot olivat enemmän puhuneet yleisesti länsimaiden painostuksesta Japania kohtaan. Perehtyminen Japanin lähistoriaan oli selittänyt mielikuva eroja vaikuttajissa restauraatioon. Ulkopuolisesti katsottuna oli ollut helppo nähdä restauraatio täysin länsimaiden vaikutuksen seurauksena, mutta enemmän tietäneet olivat tietoisia Japanin omasta sisäisestä kehityksestä, joka oli vaikuttanut restauraation alkuun. Esimerkiksi japanilaisena oppineena Sato oli perehtynyt tähän sisäiseen kehitykseen.

2.2 Moderni maailmanihme

Japanin modernisaatio restauraation myötä sekä Meiji-kaudella ja sen tuomat muutokset olivat suuresti käsiteltyjä kaikissa lähteissä. Viidessäkymmenessä vuodessa Japani oli muuttunut yhdeksi suurvalloista maailmassa. Nopeus jolla muutos oli tapahtunut ihmetytti maailmaa ja mietittiin miten japanilaiset olivat pystyneet tähän. Modernisaatiosta varsinkin käsiteltiin paljon Japanin muuttumista feodaalisesta yhteiskunnasta parlamentaariseksi valtioksi, jolla oli oma perustuslakinsa, länsimaisen

²³⁵ Littlewood 1996, 3-11.

tieteen ja teollisuuden omaksumista ja armeijan sekä laivaston muuttumista voimaksi joka voitti jopa Venäjän.

Japanin muuttuminen feodaalisen systeemin alla olleesta valtiosta moderniksi valtioksi oli yksi eniten huomiota saaneista puolista. Monien maiden lehtiartikkeleissa todettiin, miten loistavasti Japani oli muuttunut erakkomaisesta feodaalisesta valtiosta länsimaistuneeksi moderniksi valtioksi. Eräs englantilainen lehti totesi, miten Japani oli muuttunut feodaalisesta valtiosta moderniksi valtioksi adoptoimalla länsimaisen sivilisaation.²³⁶ Yksi yhdysvaltalainen lehti kuvasi miten japanilaiset olivat muuttuneet ”feodalismiin pimeydessä elämisestä nauttimaan kaikista modernin maailman aneista”²³⁷ Eräs intialainen lehti totesi Japanin nousseen kaiken länsimaisen kieltäneestä valtiosta länsimaistuneeksi valtioksi, jonka mahtavimmat länsimaat näkivät tasavertaisenansa.²³⁸ Sato totesi Japanin muuttumisen pois feodalismista olleen merkittävää, koska Japani oli ollut maailman viimeinen valtio lopettamaan tämän systeemin.²³⁹ Monet lähteet siis olivat painottaneet Japanin feodalismiin hylkäämisessä myös Japanin muuttumista länsimaiseksi valtioksi. Japani oli varsinkin poliittisessa opissa oppinut länsimaista Japanin uudistuksessa. Lähes kaikki Japanin johtavat poliitikot olivat myös olleet opiskelemassa länsimaissa, kuten esimerkiksi Iwakura lähetystön miehet.²⁴⁰ Länsimaisesta näkökulmasta tämä oli osoittanut jälleen kerran länsimaisen sivilisaation loistavuuden. Oppimalla länsimaista Japani muuttui feodaalisesta valtiosta moderniksi suurvallaksi.

Muuttumisessa moderniksi valtioksi huomiota oli pistetty varsinkin tapaan, jolla Japani oli ottanut käyttöön länsimaisen parlamentaarisen systeemin ja perustuslain. Länsimaisesta näkökulmasta varsinkin oma perustuslaki oli merkki Japanin muuttumisesta sivistyneemmäksi valtioksi. Tämä näkemys tuli esille esimerkiksi muutamissa lehtiartikkeleista. Eräs havaijilainen lehti totesi perustuslaillisen hallituksen muuttaneen samuraiden aikaisen klaaniuskollisuuden oikeaksi patriotismiksi yhden hallitsijan alla.²⁴¹ Yhdessä länsimaisessa lehdessä Kiinassa oli todettu miten merkittävää

²³⁶ *The Daily Telegraph* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 22.

²³⁷ *The New York Commercial* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 302.

²³⁸ *Statesman* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 389.

²³⁹ Sato 1915, 2.

²⁴⁰ Beasley 1995, 217-219.

²⁴¹ *The Pacific Commercial Advertiser* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 340.

oli, että Meiji-keisari oli ensimmäinen aasialainen hallitsija, jonka valtaoikeudet olivat perustuslain määrittämät.²⁴² Länsimaisesta näkökulmasta orientaaliset hallitsijat olivat olleet perinteisesti absoluuttista valtaa pitäneitä despootteja. Tästä syystä perustuslaki oli nähty positiivisena. Yksi toinen länsimainen lehti Kiinassa oli todennut, miten Japani yllätti maailman, kun vapaaehtoisesti Japanin hallitsija oli muuttunut absoluuttista valtaa pitäneestä hallitsijasta perustuslailliseksi hallitsijaksi.²⁴³ Perustuslain yksi tehtävistä oli ollut toimia signaalina länsimaille siitä, miten Japani oli kehittynyt heidän kanssansa samanlaiseksi kehittyneeksi ja sivistyneeksi valtioksi.²⁴⁴ Tässä tehtävässä sen voi artikkelien mielikuvien perusteella katsoa onnistuneen. Silti eräässä englantilaisessa lehdessä esitettiin hieman epävarmuutta Japanin oikeasta perustuslaillisuudesta, koska Japanissa toimittiin saksalaisen mallin mukaisesti.²⁴⁵ Varsinkin Meiji-perustuslain aikakautena mielikuva perustuslaista oli lähes täytenä kopiona Saksan perustuslaista. Perustuslaki oli paljonkin ottanut vaikutteita saksalaisista malleista englantilaisten sijaan.²⁴⁶ Tästä syystä esimerkiksi englantilaiset saattoivat hieman kyseenalaistaa Japanin monarkian perustuslaillisuuden verrattuna heidän omaansa. Silti mielikuvat Japanin perustuslaista olivat positiivisia, varsinkin koska perustuslaki oli länsimaisesta näkökulmasta yksi modernin kehittyneen valtion merkeistä.

Länsimaistyyllisen parlamentin adaptointi oli myös huomioitu merkinä Japanin kehityksestä sivistyneeksi valtioksi. Tavallisen kansan mahdollisuus vaikuttaa oli toinen piirre länsimaisesta kehittyneestä valtiosta. Yhdessä englantilaisessa lehdessä todettiin Meiji-keisarin antaman lupauksen demokraattisista oikeuksista restauraation aikana olleen kuin Japanin Magna Carta. Tämä tulisi olemaan alku kehitykselle, joka johti parlamentin perustamiseen.²⁴⁷ Yksi intialainen lehti totesi Japanin parlamentin omaksumisesta seuraavasti:

Parlamentti perustettiin, joka on toiminut kiitettävästi, täten esittäen totuuden siitä miten orientaaliset valtiot, oikean koulutuksen ja suotuisien

²⁴² *The North China Herald* 10.8.1912. Mochizuki 1913, 442.

²⁴³ *The Sunday Journal* 4.8.1912. Mochizuki 1913, 419.

²⁴⁴ Beer 2002, 16.

²⁴⁵ *The Morning Post* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 34-35.

²⁴⁶ Takii 2007, xii.

²⁴⁷ *The Morning Post* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 34.

*olosuhteiden myötä, ovat täysin kykeneviä parlamentaariseen hallintoon.*²⁴⁸

Japanin kehitys poliittisten instituutioiden osalla osoitti aasialaisten pystyvän samaan kuin itsensä parhaimpina nähneet länsimaalaiset. Parlamentin perustaminen oli nähty Japanissa yhtenä askelista kohti länsimaista kehitystä ja demokratiaa.²⁴⁹ Sato ja Griffis olivat jopa osittain myös tästä syystä kutsuneet Meiji-kauden Japania poliittisesti tasa-arvoiseksi valtioksi. Tokugawa-kauden sosiaalieriarquia oli ollut paljon selvempi ja isompi väleiltänsä.²⁵⁰ Niin tasa-arvoisena kuin aikakauden käsityksen mukaan poliittisesti tasa-arvoinen oli. Parlamentin kautta vaikuttamisessa oli hyvin selkeät rajoitukset monissa tapauksissa. Se ketkä saivat äänestää, oli miestenkin keskuudessa esimerkiksi rajoitettu maksettujen verojen määrässä.²⁵¹ Japanilaiset lehdet eivät olleet nähneet Meiji-kautta vielä tarpeeksi demokraattisena aikakautena ja odottivat lisää kehitystä seuranneelta Taisho-kaudelta.²⁵² Silti Meiji-kausi oli asettanut perustat kehitykselle ja jos vertasi muutosta aikaisempaan Tokugawa-kauden vahvasti eri luokkiin jaettuun yhteiskuntaan, voi ymmärtää miksi Meiji-kauden voi nähdä muuttaneen Japanin paljon tasa-arvoisemmaksi.

Ihmetystä maailmanlaajuisesti oli herättänyt se, miten nopeasti japanilaiset olivat onnistuneet tässä muutoksessa. Yhdessä englantilaisessa lehdessä todettiin miten mikään ei ole ollut niin loistavaa kuin se nopeus, jolla Japanin feodaalinen systeemi oli korvattu modernilla. Eräs yhdysvaltalainen artikkeli totesi Japanin nopean länsimaistumisen prosessin olleen yksi aikansa ihmeistä.²⁵³ Japanin nopeata modernisaatio prosessia oli myös verrattu Saksan nousuun Bismarckin alla. Eräs yhdysvaltalainen lehti totesi Saksan nousun vuodesta 1871 olleen loistavaa, mutta Japanin nousun olleen loistavampi. Japani ei noussut yhtä korkealle, mutta oli aloittanut paljon alhaisemmalta tasolta. Yhdessä englantilaisessa lehdessä todettiin Japanin muutoksen olleen merkittävämpää kuin Saksassa Bismarckin toimesta.²⁵⁴ Porter myös

²⁴⁸ *The Bengalee* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 394-395.

²⁴⁹ Keene 2002, 441-442.

²⁵⁰ Griffis 1915, 12. Sato 1915, 111.

²⁵¹ Beer 2002, 25-26.

²⁵² Fält 1987, 255-256.

²⁵³ *The Standard* 30.7.1912. *State* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 30, 309.

²⁵⁴ *Daily Express* 30.7.1912. *Journal* 24.7.1912. Mochizuki 1913, 24-25, 306.

totesi Japanin nousun vuodesta 1853 olleen paljon merkittävämpi kuin Saksan. Japanin johtajien kohtaama tilanne oli ollut paljon vaikeampi kuin Bismarckilla.²⁵⁵ Saksan tapauksessa on vaikuttanut se, että Saksa ennen yhdistymistensä yhtenäiseksi keisarikunnaksi oli ollut länsimaista perää. Saksalaiset olivat moraaliltansa kristittyjä, poliittiset instituutiot olivat länsimaisia ja seurattiin eurooppalaista tiedettä. Nousu oli ollut merkittävä, mutta se oli jotain minkä länsimaalaiset jo tunsivat. Erikoisena pidetyn aasialaisen valtion nopea nousu lähes länsimaiden mahtavimpien suurvaltojen tasolle oli nähty ihmeenä. Japanilaiset olivat länsimaisesta näkökulmasta sivistymättömiä aasialaisia barbaareja, heidän ei ollut oletettu kykenevän edes ymmärtämään tai omaksumaan länsimaista sivilisaatiota.

Mitä myös käsiteltiin, oli miten japanilaiset näin hyvin olivat pystyneet omaksumaan länsimaisen tietouden. Oliko kyseessä vain suora matkiminen ja kopioiminen? Stereotyyppisesti japanilaiset oli nähty ovelina matkijoina, varsinkin käsityö taiteessa, teollisuudessa ja rakentamisessa. Townsend Harris oli kommentoinut vuonna 1857 miten japanilaiset kanuunat, joita hän näki, oli selkeästi täysiä kopioita Perryn vuonna 1853 esittelemistä.²⁵⁶ Tämä käsitys myös antoi länsimaille ylemmyyden tunnetta alkuperäisten ideoiden keksijöinä, japanilaiset olivat vain ovelia matkijoita. Tämä tapa olisi myös ollut helppo selittämään Japanin nopeata muutosta. Yhdessä englantilaisessa lehdessä oli hieman tämänlaiseen mielikuvaan viittaava näkemys. Artikkelissa todettiin seuraavasti:

*Yksi keisarin eduista oli, että hän pystyi hyppäämään monta vuosisataa eteenpäin ja ottamaan sivilisaationsa valmiiksi tehtynä Euroopasta ja Yhdysvalloista.*²⁵⁷

Artikkelin tapa ilmaista asia osoittaa viittausta suoraan kopiointiin stereotyyppisen mielikuvan mukaisesti. Suurin osa kuitenkin asiasta kirjoittaneista lähteistä totesi, miten Japani oli omaksunut omalla tavallansa länsimaisen sivistyksen. Yhdessä englantilaisessa lehdessä todettiin Japanin olleen täysin omanlaisensa moderni valtio, eikä vain

²⁵⁵ Porter 1918, 105-106.

²⁵⁶ Littlewood 1996, 96.

²⁵⁷ *The Daily Graphic* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 27.

länsimaiden imitoija.²⁵⁸ Yhdessä australialaisessa lehdessä todettiin mielikuvan Japanista pelkkänä matkijan olleen väärä. Mikä oli eniten vaikuttanut muutosten omaksumiseen, oli ollut daimioiden toiminta vanhojen provinssiensa alueilla paikallisina vaikutusvaltaisina johtajina, vaikka heidän valtansa oli virallisesti päättynyt feodalismien lopun myötä. Täten he olivat ympäri Japania edistäneet kehitystä.²⁵⁹ Porter totesi, ettei Japani ollut vain kopioinut länsimaisia instituutioita vaan tutki ja paransi niitä ennen kuin ne oli omaksuttu käyttöön Japanissa.²⁶⁰

Australialainen lehti oli painottanut daimioiden toimintaa vaikutteiden omaksumisessa. Tokugawa-kaudella kolmeneljäsosaa Japanista oli ollut daimioiden hallitsemia provinssieja, joita oli ollut lukumäärältänsä jopa yli viisisataa. Suurimmat näistä kuten Satsuma olivat käytännössä olleet toiminnaltansa itsenäisen valtion kaltaisia. Meiji-kaudella Japanin pyrkimyksissä keskittää valtiota vuonna 1869 daimioiden periytyvät oikeudet hallita alueitansa päättyivät ja heistä tuli niiden kuvernöörejä virallisesti. Tätä vielä seurasi vuoden 1871 isompi muutos, joka täysin lopetti vanhat provinssit ja korvasi ne uusilla prefektuureilla. Kaiken tämän keskellä entiset daimiot olivat toimineet paikallisesti johtajina, jotka olivat edistäneet kehitystä ja modernisaatiota omissa provinssieissa.²⁶¹ Muutoksen jälkeenkin he olivat siis toimineet arvovaltaisina kehityksen ohjaajina. Artikkelin oli pyrkinyt selittämään tällä nopeaa kehitystä ympäri Japania, joka ei normaalille ulkomaalaiselle ollut yleistä tietoa. Stereotyyppiseksi kehittynyt näkemys japanilaisten kopioimisesta ja imitoimisesta sen sijaan oli ollut yleinen näkemys.

Porter myös oli kommentteissaan painottanut miten omaksuminen ei ollut vain matkimista. Länsimaihin matkustanut ja siellä opiskellut Japanin eliitti oli pyrkinyt tutkimaan länsimaisia instituutioita ja mitkä niistä parhaiten sopivat omaksumista varten Japaniin, jotta Japanista tulisi vahva ja vauras. Japanilaisesta näkökulmasta opiskelemalla länsimaisia instituutioita he myös kehittivät potentiaalisesti omia uusia ideoitansa.²⁶² Voi jopa puhua siitä, miten tutkimalla mitä instituutioita omaksua Japaniin,

²⁵⁸ *Daily Telegraph* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 19.

²⁵⁹ *The Advertiser* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 365-366.

²⁶⁰ Porter 1918, 111.

²⁶¹ Jansen 2000, 49-53, 343-349.

²⁶² Beasley 1995, 200-207.

niiden omaksumisessa japanilaiset olivat valinneet vain sopivat palaset ja hylänneet huonoina nähdyt piirteet, täten he olivat ”japanilaistaneet” länsimaisia instituutioita Japanissa.²⁶³ ja Porter halusi osoittaa huomiota sille suurelle määrälle työtä, joka oli tehty länsimaisten instituutioiden ja oppien omaksumisessa japanilaiseen yhteiskuntaan ja miten hänen mielestään Meiji-kauden myötä japanilaiset olivat onnistuneet parantamaan heidän yhteiskunnassansa alun perin länsimaisia ideoita. Molempien esimerkkien tarkoitus oli ollut osoittaa, etteivät japanilaiset vain matkineet suoraan länsimaalaisia. Stereotyyppiseksi noussut mielikuva oli hyvin yleinen, mikä näkyi sen olemassaolosta aina 2000-luvulle saakka.²⁶⁴ Tästä syystä lähteissä oli pyritty esittämään miksi tämä ei välttämättä pitänyt paikkaansa täysin. Porterin esimerkiksi voi katsoa halunneen antaa arvostusta silloin kun se oli ollut ansaittua.

Yksi myös paljon huomiota saaneesta kehityksen kohteesta oli ollut muutokset koulutuksessa. Yhdessä yhdysvaltalaisessa lehdessä kommentoitiin koulujen uudistuksen ja länsimaisen opetuksen omaksumisen olleen yhden tärkeimmistä tapahtumista Meiji-kaudella.²⁶⁵ Yksi intialainen lehti totesi, miten Intiassa pystyttiin vain katsoa vierestä, kun Japani ratkaisi miten toteuttaa ilmainen ja pakollinen perusopetus oikein.²⁶⁶ Sato laajasti esitteli Japanin uudistunutta opetusjärjestelmää luennossansa. Hän totesi Japanin uudessa opetusjärjestelmässä olleen vielä parannettavaa varsinkin korkeamman tason opetuksen saamisessa isommalle määrälle hakijoita saatavaksi, mutta uusi tasa-arvoisempi ja valaistunut opetusjärjestelmä teki Japanista vahvemman ja kehittyneemmän. Opetus oli myös vahvasti yhteydessä Japanin uuden yleisen asevelvollisuuden kanssa.²⁶⁷ Opetus oli ottanut Meiji-restauraation myötä suunnaksi länsimaisen tietouden keräämisen, mikä oli tullut hyvinkin ilmi vuoden 1872 annetusta ohjeistuksesta opetukseen. Tämä ohjeistus myös pyrki saamaan koulutuksen saatavaksi kaikille japanilaisille. Se miten koulutus järjestettiin Japanissa Meiji-kaudella, kehittyi eniten silloin kun Mori Arinori (1847—1889) oli opetusministerinä 1880-luvulla. Hänellä oli hyvin liberaalit länsimaiset arvot ja hän oli myös käänntynyt kristityksi Englannissa. Hän oli patrioottisen hengen kasvattamisen puolesta, mutta vastusti Motodan

²⁶³ Hirakawa 1989, 472-477.

²⁶⁴ Littlewood 1996, 96-97.

²⁶⁵ *The Chronicle* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 315.

²⁶⁶ *Hindi Punch* 4.8.1912. Mochizuki 1913, 403.

²⁶⁷ Sato 1915, 131-149.

ehdottamia kungfutselaisia arvoja opetuksessa.²⁶⁸ Länsimaisesta näkökulmasta tämä kehitys oli ollut loistavaa, koska se oli osoittanut osaltansa myös länsimaisen sivistyksen merkityksen. Japanin omaksuminen länsimaisessa tieteessä, historiassa ja esimerkiksi kielen opetuksessa osoitti länsimaisen maailman paikan maailman sivistyksen huipulla. Japanin tie kehitykseen ja menestykseen oli seurausta siitä, että se oli omaksunut länsimaisen opetuksen. Kehityksen kohdalla Sato myös perusteli koulutuksen merkitystä Japanin vahvuuden kehittymisessä, patrioottisessa kasvatuksessa ja armeijan kohdalla. Patrioottinen opetus oli tärkeässä roolissa ja vahvimpia mielipiteitä asiassa pitäneet armeijan johtajat jopa näkivät koulut eräänlaisina esikouluina armeijaa varten. Tämä oli nähty lähtökohtana uudelle vahvalle valtiolle.²⁶⁹ Sato oli argumentoinut tämän onnistumisessa katsoen Japanin nousua ja varsinkin menestystä Meiji-kauden sodissa. Patrioottinen kasvatusta kouluissa oli onnistunutta ja hyvin tärkeää Japanille hänen mielestään.

Japanin muodonmuutos armeijan ja laivaston kohdalla oli ehkäpä eniten käsitelty osa-alue Japanin modernisaatiossa. Meiji-kausi oli tarjonnut kolme suurta esimerkkiä modernisaation tuloksista. Satsuman-kapina oli ensimmäinen koitos Japanin uudelle armeijalle. Tätä seurasivat maailmanlaajuisia huomiota saaneet sodat Kiinaa ja Venäjää vastaan. Länsimaat olivat suurella mielenkiinnolla seuranneet miten feodaalinen valtio, jonka armeija koostui vanhentunutta teknologiaa käyttäneestä sotilaseliitistä, muuttui moderniksi värväysarmeijaa käyttäneeksi suurvallaksi. Japanin armeijan uudistuminen Meiji-kaudella oli käytännössä täysin Yamagata Aritomon (1838—1922) ja hänen oppilaansa Katsura Taron (1847—1913) kädenjälkeä. Esimerkiksi vuoden 1872 päätös muuttaa samuraista koostunut armeija yleistä asevelvollisuutta käyttäneeksi armeijaksi oli suurimmaksi osaksi Yamagatan vaikutuksen ansiota.²⁷⁰ Sato oli erikseen huomionut, että yleisen asevelvollisuutta käyttäneen armeijan käyttöönotto ei ollut uusi asia Japanissa, vaan paluu vanhaan käytäntöön ennen shōgunaattien aikakautta.²⁷¹ Niin sanotusti tasa-arvoisesti kaikki hyväksynyt armeija ei ollut mikään uusi tulokas lännestä Japaniin.

²⁶⁸ Jansen 2000, 402-411.

²⁶⁹ Jansen 2000, 405.

²⁷⁰ Jansen 2000, 395-397.

²⁷¹ Sato 1915, 7.

Japanin uuden armeijan ensimmäisen haaste oli Satsuma-kapina 1870-luvun lopulla ja varsinkin Griffis ylisti uuden armeijan voittoa. Griffis ylisti sitä, miten oli muodostettu kaikille avoin yhtenäinen armeija ilman samuraiden etuoikeuksia.²⁷² Tämän tavallisista kansalaisista koostuneen armeijan voitto vanhaa sotilaseliittiä vastaan todisti tavallisen kansan sankarillisuuden, sekä modernin länsimaisen sotilasteknologian tehokkuuden. Griffis painotti Saigon johtamien samuraiden häviön johtuneen heidän haluttomuudestaan hyväksyä kehitys ja länsimaiset ideat.²⁷³ Saigon joukot olivat kylläkin varustettuja moderneilla aseilla ja hyvin koulutettuja niitten käytössä.²⁷⁴ Mutta Griffis painotti suuresti samuraiden halua käyttää perinteisiä aseitansa ja heidän häviötänsä sen takia. Hän halusi painottaa yli kaiken länsimaisen modernin teknologian voittoa vanhan ylitse sekä normaalin kansan voittoa vanhanaikaisen samurailuokan yli. Porter totesi asiasta paljon neutraalimmin, todeten Satsuman kapinan lopputuloksen todistaneen uuden värväysarmeijan toimivuuden.²⁷⁵ Hän ei Griffisin kaltaisesti painottanut modernin kehityksen merkitystä vanhojen perinteiden ylitse. Yhdysvaltalaiselle Griffisille myös tavallisen kansan voitto entistä sotilasaristokratiaa vastaan oli ollut merkittävää kehitystä.

Japanin sota Kiinaa vastaan osoitti länsimaille ensimmäistä kertaa mihin asti Japanin kehitys armeijan ja laivaston kohdalla oli jo yltänyt. Voitto Venäjää vastaan oli vahvistus siitä, että Japani oli onnistuneesti modernisoinut itsensä sotilaallisesti. Eräs englantilainen lehti totesi, miten monet epäluuloiset länsimaalaiset olivat uskoneet Japanin häviävän sotansa Kiinaa ja Venäjää vastaan, mutta lopputulokset osoittivat toisin.²⁷⁶ Porter myös totesi, miten länsimaiset asiantuntijat olivat arvioineet Kiinan voittavan Japanin tulevissa taisteluissa. Mutta tosiasiaa oli selvää, että Japanin maavoimat olivat kehittyneet kaikin tavoin paremmiksi kuin Kiinan.²⁷⁷ Lähes kaikki ulkomaiset lehdet esimerkiksi olivat juurikin ennustaneet voittoa Kiinalle.²⁷⁸ Japanin kyvykkyydestä haastaa muita valtioita oli oltu hyvin epäluuloisia, mutta asenne oli

²⁷² Griffis 1915, 180-182.

²⁷³ Griffis 1915, 273.

²⁷⁴ Keene 2002, 277-279.

²⁷⁵ Porter 1918, 119.

²⁷⁶ *Daily Express* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 24-25.

²⁷⁷ Porter 1918, 128-129.

²⁷⁸ Keene 2002, 483.

selvästi muuttunut Japanin osoittamien tulosten jälkeen. Tästä syystä myös monien lähteiden ylistys oli niin suurta. Hyvänä esimerkkinä oli yhden yhdysvaltalaisen lehden kuvaus, joka totesi Venäjän ja Japanin välisen sodan voiton osoittaneen ne saavutukset joihin Japani oli pystynyt 50 vuodessa.²⁷⁹ Japanin kehittyminen sotilaallisesti tasolle, jolla se pystyi haastamaan länsimaisia suurvaltoja, oli nähty merkittävimpänä osana sen kehitystä koska se oli myös nähty uhkaavana. Pieni Japani oli nähty heikkona ja ihastuttavana sen avauduttua länsimaille restauraation jälkeen. Kiinan ja Venäjän häviöt oli herättänyt länsimaissa aivan uudenlaisen kuvan Japanista.²⁸⁰ Arvostuksen ja kunnioituksen lisäksi Japani oli myös noussut potentiaalisen uhkan asemaan. Myös tästä syystä Japanin sotilaallinen kehitys ja Meiji-kauden sotien voitot oli nähty lähteissä potentiaalisesti merkittävimpänä puolena Meiji-kauden koko modernisaatio prosessia.

Mielikuvissa Japanin modernisaatiosta Meiji-kaudella, sitä oli ylistetyimmillään kutsuttu modernin historian ihmeeksi. Mikä vaikutti eniten vaikuttaneen mielikuviin, oli kirjoittajan kansallisuus. Ero näkyi länsimaalaisten ja aasialaisten välillä. Länsimaisesta näkökulmasta kaikki eri modernisaation puolet olivat olleet positiivisia koska ne osoittivat länsimaisen kehityksen parhaimmuuden. Aasialaisessa mielikuvassa, esimerkiksi persialaisissa ja intialaisissa lehtiartikkeleissa, mielikuva oli erilainen. Länsimaisen kehityksen korkeampi taso hyväksyttiin, mutta sen omaksuminen enemmänkin osoitti sen, miten länsimaalaiset eivät olleet mitenkään erityisesti parempia. Japanin esimerkki osoitti miten hyvin aasialaiset voivat saavuttaa saman tason ja haastaa länsimaalaiset valtiot heidän omalla tasollansa. Mielikuvissa siitä, miten japanilaiset onnistuivat kehityksensä niin nopeasti, stereotypiat olivat yksi tekijöistä. Mielikuva japanilaisista taitavina ja ovelina imitoijina oli syntynyt juurikin näihin aikoihin ja tämä stereotypia oli pysynyt elossa hyvinkin pitkään. Tätä käsitystä vastustaneet mielikuvat käyttivät potentiaalisesti parempaa tietouttansa Japanin historiasta selittämään kehityksen nopeutta. Esimerkkeinä oli esimerkiksi Japanin omat poliittiset kehitykset, sekä ulkomailla opiskelleiden japanilaisten tekemä työ.

²⁷⁹ *The New York Commercial* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 303.

²⁸⁰ Littlewood 1996, 27-28.

2.3 Uuden Japanin paikka maailmassa

Meiji-kauden päätyttyä Japanin tilanne maailmanpoliittisesti oli aivan täysin erilainen kuin sen alussa ja varsinkin verrattuna Tokugawa-kauden Japaniin. Japanista oli kehittynyt Meiji-kauden myötä yhtenäinen moderni valtio. Vuoden 1902 puolustusliitto Englannin kanssa ensimmäistä kertaa osoitti Japanin aseman suurvaltana. Voitto Venäjää vastaan vuonna 1905 viimeistään todisti Japanin aseman yhtenä maailman suurvalloista ja Aasian suurimpana voimana.²⁸¹ Lähes kaikissa lähteissä käsiteltiin sitä, minkälainen Japanin asema oli maailman valtioiden keskuudessa ja miten se oli noussut yhdeksi suurvalloista. Toinen lähes kaikissa lähteissä esille tullut piirre Japanin paikasta maailmassa oli, miten muut valtiot olivat vaikuttaneet Japanin kehitykseen ja minkälainen suhde näillä valtioilla ja Japanilla oli. Varsinkin yhdysvaltalaiset ja englantilaiset lähteet käsittelivät tätä paljon.

Japanin saavuttama asema Meiji-kauden lopulla yhtenä maailman suurvalloista oli todettu kaikissa lähteissä. Englantilaisen lehden uutisoinnissa parlamentin muistosta Meiji-keisarille kuvattiin miten puheen pitänyt herra Asguith totesi Japanin nousseen erakkovaltiosta moderniksi suurvallaksi. Toinen englantilainen lehti totesi, miten Japani oli muuttunut lähes barbaarisesta valtiosta moderniksi suurvallaksi.²⁸² Eräs puolalainen lehti kuvasi Japanin tulleen yhdeksi tulevaisuutta muokkaavia suurvaltoja Portsmouthin rauhansopimuksen solmimisen jälkeen vuonna 1905.²⁸³ Yksi yhdysvaltalainen lehti totesi Japanin ihmetyttäneen maailmaa nousemalla yhdeksi suurvalloista.²⁸⁴ Japanin nousu yhdeksi suurvallaksi oli yleisesti hyväksytty fakta, Porterinkin teoksen nimi *Rise of a modern power* kuvasti mielikuvaa Japanin kehityksestä Meiji-kaudella. Japanin suurvalta asema Meiji-kauden lopulla ei ollut kyseenalaistettu.

Nousussa suurvallaksi Japanista oli tullut imperialistinen valtio. Piirre, jota muutamissa lähteissä käsiteltiin uudesta Japanista. Porter ja Sato käsittelivät laajimmin uuden Japanin imperialismia ja kolonialistisia toimia Taiwanissa, Koreassa ja Mantšuriassa.

²⁸¹ Iriye 1989, 721, 773, 777.

²⁸² *The Times* 1.8.1912. *The Morning Post* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 13, 34-35.

²⁸³ *Kuryer Poranny* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 286.

²⁸⁴ *The Tribune* 20.7.1912. Mochizuki 1913, 305.

Porterilla oli varsin positiivinen kuva, todeten Japanin olleen varsin onnistunut toimissansa kehittää taloudellisesti alueita kuten Taiwan. Japani oli kokenut paljon kritiikkiä, koska sen imperialismi oli nähty aggressiivisena sen naapurivaltioita vastaan. Mutta Japanin toiminta oli selkeästi edistänyt sen haltuun ottamalla alueilla kehitystä ja yleistä järjestystä. Korea esimerkiksi Porterin mukaan oli ollut ennen sen täyttä liittämistä Japaniin vuonna 1910 täysin kykenemätön itse pitämään yllä rauhaa Korean niemimaalla. Tilanne Mantšuriassa oli Japanin omaa puolustusta varten, sekä sen kaupankäynnin intressejä varten.²⁸⁵ Sato varsinkin painotti Japanin imperialismiin tavoitteena olleen täysin Japanin oman turvallisuuden varmistaminen. Japanin käymät sodat ja toimet esimerkiksi Koreassa olivat täysin sen turvallisuuden turvaamiseksi. Hän totesi Aasian poliittisesti sekavan tilan aiheuttaneen väärinymmärryksiä Japanin imperialismia kohtaan. Korea oli "Aasian Balkan" ja Japanin saavuttamat tulokset sekä tuoma kehitys oikeuttaa sen imperialistiset toimet.²⁸⁶

Mielikuvat Japanin asemasta imperialistisena valtana olivat myös positiiviset länsimaisestakin näkökulmasta. Japanin tavat suorittaa imperialistista toimintaansa olikin ulkopuolisesti katsottuna kaikin puolin täysin samankaltaista kuin eurooppalaisten siirtomaavaltojen. Englantilaiset ja yhdysvaltalaiset vierailijat esimerkiksi Koreassa kirjoittivatkin siitä, miten loistavaa kehitys paikallisesti oli ollut Japanin vallan alla.²⁸⁷ Tästä syystä voi nähdä miksi englantilainen Porter on nähnyt Japanin imperialistisen kehityksen positiivisesti. Natiivina japanilaisena Sato ymmärrettävästi oli Japanin imperialististen toimien puolella. Hänen pääargumenttinsa sen puolesta länsimaiselle yleisölle oli Japanin imperialismiin ainutlaatuisuus verrattuna muihin siirtomaavaltoihin. Japanin imperialismi oli suoraan sen läheisyydessä samalla mantereella suoritettua ja sen oli todettu olevan täysin Japanin oman sotilaallisen ja taloudellisen turvallisuuden vuoksi.²⁸⁸ Saton mukaan Japanin imperialismi oli siis helppo ymmärtää väärin ulkopuolisena, jos ei ymmärtänyt Aasian sekavaa poliittista tilannetta ja miten se oikeutti kehittyneen nuoren imperiumin toimintaa. Japanin imperialismiin uskottiin

²⁸⁵ Porter 1918, 230-242.

²⁸⁶ Sato 1915, 10-14.

²⁸⁷ Peattie 1988, 232-233.

²⁸⁸ Peattie 1988, 217-222.

tuoneen turvaa ja kehitystä sekä Japanille, että alueille, joissa se toimi kuten Taiwan ja Korea. Tämän takia uusi imperialistinen Japani oli nähty positiivisena kehityksenä.

Käsiteltäessä uuden Japanin paikkaa maailmassa Meiji-kauden jälkeen ja suhteita muihin valtioihin yksi merkittävimmistä oli Yhdysvallat. Yhdysvaltalaiset lähteet näkivät heidän vaikutuksensa Japanin nousuun hyvin merkittävänä, olivathan he juurikin se valtio, joka oli ”avannut” Japanin koko maailmalle. Parissa yhdysvaltalaisessa lehdessä juuri painotettiin Yhdysvaltain roolia Japanin kehityksessä sen avaajana maailmalle. Myös Yhdysvaltojen vaikutusta neuvonantajien ja opettajien myötä huomioitiin tärkeänä tekijänä Japanin kehityksessä, sekä valtioiden välisessä ystävyydessä.²⁸⁹ Uutiset presidentti Taftista myös painottivat ystävyysuhdetta, joka nähtiin valtioiden välillä. Taft totesi, miten hän oli tuntenut ystävyysuhteen Meiji-keisarin kanssa, täten todistaen miten valtioiden välillä oli ystävyysuhde.²⁹⁰ Katsoen Japanin statuksen Meiji-kauden lopulla, Yhdysvallat ovat ymmärrettävästi painottaneet osuuttansa niin sanotusti ”kehityksen aloittajina”. Yhdysvallat ovat tavallaan nostaneet myös omaa asemaansa maailmanpoliittisesti esittämällä itsensä merkittävänä vaikuttajana Japanin menestystarinassa. Samasta syystä myös Taft oli painottanut ystävyystänsä keisarin kanssa, osoittaen Japanin ystävyysuhteen heitä auttaneen valtion kanssa. Vaikkakin Taftin oman toteamuksen ulkopuolella tätä potentiaalista ystävyysttä ei ole huomioitu keisarin itsensä puolelta. Yhdysvaltain presidenteistä Grantin oli todettu eniten vaikuttaneen Meiji-keisariin henkilökohtaisesti.²⁹¹

Griffis varsinkin painotti Yhdysvaltain ja Japanin välistä ystävyysttä, sekä Yhdysvaltojen vaikutusta Japanin modernisaatio prosessissa. Tämä ilmeni siinä, miten hän esimerkiksi totesi juuri yhdysvaltalaisen asiantuntijoiden muuttaneen Japania. Hän kuvasi miten yhdysvaltalainen tutkija Fenollosa oli saanut japanilaiset arvostamaan uudella tavalla omaa taidettansa. Tai miten juurikin yhdysvaltalainen Samuel W. Bryan oli kehittänyt Japanin postin maailman parhaimmiston joukkoon.²⁹² Merkittävin esimerkki oli yhdysvaltalaisen lähetyssaarnaaja Guido Verbeckin (1830—1898) rooli, Griffis todeten hänen olleen opettajana suurelle osaa restauraation johtajista, jotka tulisivat

²⁸⁹ *The New York Tribune* 30.7.1912. *The Times* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 298, 307.

²⁹⁰ *The New York Herald* 30.7.1912. *The American review of reviews* 9/1912. Mochizuki 1913, 291. 322.

²⁹¹ Keene 2002, 317.

²⁹² Griffis 1915, 236, 253.

rakentamaan uutta Japania.²⁹³ Griffis huomattavasti painotti Yhdysvaltojen roolia muiden valtioiden yli, jopa antaen olettaa Yhdysvaltojen olleen ainut valtio, joka oli aidosti ystävällinen Japania kohtaa. Euroopan suurvallat olivat halunneet vain hyväksikäyttää Japania niin kuin ne olivat muita Aasian valtioita.²⁹⁴ Näkemys Yhdysvalloista erilaisena oikeasti tasa-arvoisena valtiona eurooppalaisiin suurvaltoihin verrattuna oli yleinen näkemys yhdysvaltalaisten keskuudessa. Hyvänä esimerkkinä presidentti Grant oli henkilökohtaisesti varoittanut Meiji-keisaria eurooppalaisten häikäilemättömyydestä Aasiassa, todeten Yhdysvaltojen olevan erilainen. Tosiasiassa kuitenkin Yhdysvaltojenkin kohdalta pystyi löytää täysin samanlaisia esimerkkejä Grantin kritisoimasta imperialismista.²⁹⁵ Yhdysvallat oli aito liittolainen ja auttaja Meiji-kauden Japanille, itsekkäiden eurooppalaisten siirtomaavaltojen sijaan. Tämän takana oli usko Yhdysvalloista tasa-arvoisempaan ja demokraattisempaan yhteiskuntana.

Samalla lailla kuin lehtiartikkeleiden painotus Yhdysvaltojen merkittävästä roolista Japanin avaamisessa ja opettamisessa, Griffisin painotus yhdysvaltalaisten merkityksestä Japanin kehityksessä voi katsoa myös pyrkineen esittämään Yhdysvaltojen loistavuutta ja kehittyneisyyttä. Japani oli kehittynyt nopeasti yhdysvaltalaisten asiantuntijoiden osaamisella, joista yksi oli ollut Griffis itse. Griffis oli uskonut olevansa Japanissa tuomassa yhdysvaltalaista sivistystä Japaniin.²⁹⁶ Sivistys ja sivilisaation termit itsessään olivat länsimainen konsepti. Sivilisaation pystyi jakamaan tasoihin, joista länsimainen edusti viimeistä ja ylintä tasoa. Varsinkin yhdysvaltalaiset olivat uskoneet oman sivilisaationsa parhaimmuuteen ja paikkaan huipulla. Japanin sivilisaatio oli ollut täysin länsimaisesta päinvastaista aasialaista sivilisaatiota, joka oli ollut tason alempana. Yhdysvaltalaiset olivat nähneet käytännössä tehtävänänsä opettaa alemmalla sivistyksen tasolla olleille Aasian valtioille, miten nousta seuraavalle sivilisaation tasolle. Griffis oli uskonut suorittavansa tätä tehtävää Japanissa.²⁹⁷ Meiji-kauden tulokset olivat selkeä osoitus yhdysvaltalaisen edistyksen, arvojen ja opetuksen onnistumisesta. Syy miksi Griffis painotti Verbeckin merkitystä Meiji-kauden kehityksessä voi osittain selittää sillä tiedolla, että Verbeck oli henkilö, joka löysi Griffisin

²⁹³ *The North American Review* 9/1912. Mochizuki 1913, 328.

²⁹⁴ *Ibidem*.

²⁹⁵ Keene 2002, 315-316.

²⁹⁶ Pennanen 2015. 22.

²⁹⁷ Pennanen 2015, 54-63, 113-117, 164-169.

hyväksi kandidaatiksi lähteä opettamaan Japaniin. Verbeckin voi katsoa olleen aloittaja Griffisin menestyneelle uralle asiantuntijana Japanista. Toisaalta myös Griffisin oli todettu hieman liioitelleen esimerkiksi hänen omaa vaikutustansa Meiji-kauden kehityksessä.²⁹⁸ Griffisillä oli ollut selkeä usko Yhdysvaltojen tärkeästä roolista Japanin muutoksessa ja saavuttamasta tilasta. Meiji-kauden saavutusten ylistys oli ollut myös nationalistista yhdysvaltalaisien arvojen, opetuksen, tieteen ja sivistyksen ylistystä.

Yhdysvaltojakin enemmän huomioitu ulkomainen suhde oli Englanti. Englantilaiset lehdet sekä sen siirtomaiden lehdet paljon painottivat sitä merkitystä joka Englannilla oli ollut Japanin muutoksessa ja Meiji-kauden jälkeisessä tilanteessa. Yhdessä englantilaisessa lehdessä todettiin miten Englannilla ja Japanilla oli ollut erityinen suhde restauraatiosta lähtien. Englanti oli ensimmäisenä hyväksynyt Japanin suurvaltojen joukkoon ja toiminut eräänlaisena opettajana Japanille.²⁹⁹ Yhdessä australialaisessa lehdessä todettiin Japanista tulleen käytännössä Aasian Britannia.³⁰⁰ Valtioiden välisen erityisen suhteen voi katsoa johtuneen valtioiden samanlaisuudesta. Molemmat olivat saarivaltioita, paperilla perustuslaillisia vanhoja monarkioita ja niillä oli parlamentit. Eräs kommentti totesi Japanin kategorisoinnista, että se oli pyrkinyt muuttumaan Aasian Britanniaksi.³⁰¹ Tästä huolimatta valtioiden välisen erityisen suhteen historia oli nähty maiden välisen myöhemmän puolustusliiton läpi. Englanti oli todellakin ensimmäinen valtio, joka suostui purkamaan epäoikeudenmukaiset sopimukset Japanin kanssa ja myöhemmin solmi liiton sen kanssa tasavertaisena valtiona. Mutta tätä ennen Englanti oli ollut varsin tiukka ja nöyryyttävä vasta kehittyntä Meiji-kautista Japania kohtaan.³⁰²

Englannin ja Japanin välinen puolustusliitto olikin yhtenä tärkeimpänä pidetyistä merkeistä Japanin saavuttamassa tasossa. Lähes kaikkien eri maiden lähteissä käsitellään sitä, varsinkin Englannin ja sen alaisten valtioiden lähteissä. Yhdessä yhdysvaltalaisessa lehdessä esimerkiksi laskettiin liitto Englannin kanssa yhdeksi Japanin merkittävimmistä saavutuksista.³⁰³ Filippiineillä yksi lehti laski uljaan liiton Englannin kanssa yhdeksi Japanin suurista saavutuksista. Yhdessä intialaisessa lehdessä todettiin,

²⁹⁸ Pennanen 2015, 22-25.

²⁹⁹ *Daily Telegraph* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 19-20.

³⁰⁰ *The Register* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 371.

³⁰¹ Littlewood 1996, 6.

³⁰² Keene 2002, 480, 575.

³⁰³ *The New York Eagle* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 301.

miten merkittävä Japanin tasavertainen liitto Englannin kanssa oli. Se oli ensimmäinen laatuansa aasialaiselta valtiolta.³⁰⁴ Mikä tästä liitosta olikin tehnyt merkittävän saavutuksen Meiji-kauden Japanilta, oli Englannin oletettu asema. Imperialistinen Englanti oli maailman vahvin suurvalta, sen mielikuvissa muu maailma oli lelu jolla leikkiä.³⁰⁵ Täten Englannin asema vahvimpana suurvalloista teki Japanin saavutuksesta sitäkin merkittävämmän. Tästä syystä varsinkin englantilaiset lehdet painottivat sen merkitystä, koska se samalla osoitti kuinka merkittävä tekijä Englanti itse oli valtiona. Liitto aasialaiselta valtiolta sen kanssa oli tästä syystä pidetty hyvin merkittävänä saavutuksena.

Japanin ja Kiinan välinen suhde oli Meiji-kauden myötä muuttunut huomattavasti. Porter kuvasi miten Japani oli Kiinalle kulttuurillisesti velkaa samalla tavalla kuin englantilainen kulttuuri oli roomalaiselle.³⁰⁶ Kiina oli selvästi ollut suurempi vaikuttaja Aasiassa. Mutta Meiji-kauden myötä tämä oli muuttunut täysin. Jo 1800-luvun alkupuolella japanilaiset olivat oppineet Kiinan kokemista nöyryyyksistä Englannin ja muiden siirtomaavaltojen toimesta.³⁰⁷ Kun Kiinan ja Japanin välinen sota lähestyi vuonna 1894 Porter jo kuvasi valtioita täysinä vastakohtina toisistansa. Kiina oli konservatiivinen ja vihasi muutosta, Japani taas progressiivinen ja vastaanotti uudet ideat.³⁰⁸ Japanissa oli monien mielestä nähty Kiina valtiona, joka symboloi kaikkea, jonka Japani oli restauraation myötä hylännyt, valistumaton vanhoihin saavutuksiinsa täysin pitäytyvä valtio. Sota Kiinaa vastaan itsessään oli kehityksen puolesta Aasiassa.³⁰⁹ Meiji-kauden lopulla Japani oli ohittanut Kiinan selkeästi Aasian voimakkaimpana valtiona, ja Japanille oli enemmänkin jäänyt ongelmaksi miten toimia heikon Kiinan kanssa, jossa Qing-dynastia oli kokenut vuoden 1911 vallankumouksen myötä loppunsa.³¹⁰ Maailmanpoliittisessa tilanteessa Japani oli siis täysin ulkopuolisten näkökulmasta ohittanut Kiinan merkityksessä. Muutos oli ollut suuri 50 vuodessa.

³⁰⁴ *The Manila Times* 30.7.1912. *The Pioneer* 31.7.1912. Mochizuki 1913, 346. 398.

³⁰⁵ Littlewood 1996, 92.

³⁰⁶ Porter 1918, 1-29.

³⁰⁷ Jansen 2000, 270-274.

³⁰⁸ Porter 1918, 122.

³⁰⁹ Keene 2002, 481.

³¹⁰ Jansen 2000, 511-515.

Muilla aasialaisilla valtioilla oli länsimaisesta näkökulmasta hyvin erilainen mielikuva Japanin merkityksestä Meiji-kauden myötä. Japanin oli nähty nousseen inspiroivaksi johtavaksi valtioksi Aasiassa. Esimerkiksi yksi filippiiniläinen lehti totesi Japanin nousseen aasialaisten valtioiden johtajaksi Aasiassa.³¹¹ Yksi intialainen lehti myös totesi Japanin olevan nyt johtava valtio aasialaisten valtioiden joukossa ja sen tärkeimpiä saavutuksia on pistää esto eurooppalaisten voimien etenemiselle Aasiassa.³¹² Kuva Japanista oli muiden aasialaisten valtioiden puolesta positiivinen Meiji-kauden lopulla ainakin näissä teksteissä. Japani oli nähty inspiroivana voimana, joka oli ottanut johdon aasialaisten valtioiden huipulla ja estänyt länsimaalaisten kolonialismin. Tämä kuva oli ainakin artikkelien julkaisuaikaan säilynyt Japanista, mutta se tulisi muuttumaan, kun Japanin omat imperialistiset pyrkimykset tulisivat paljon selkeimmiksi muille aasialaisille valtioille.³¹³ Positiiviset näkemykset voi siis joko selittää sillä, että mielikuva uudesta Japanista ei ollut vielä muuttunut esimerkiksi siamilaisten silmissä koska he seurasivat kauempaa Japanin toimia Koreassa ja Taiwanissa.

Japanin asema suurvaltana oli yksimielisesti hyväksyttyä lähteissä, myös Japanin nousu imperialistiseksi valtioksi oli nähty positiivisena, mihin oli esimerkiksi vaikuttanut länsimaiden kohdalla kirjoittajien olevan itse siirtomaavaltojen kansalaisia. Japani oli tässäkin oppinut länsimaisilta imperialistisilta suurvalloilta. Mikä oli eniten vaikuttanut mielikuviin Japanin saavuttamasta asemasta ja suhteista muihin valtioihin, oli kirjoittajien kansallisuudet. Varsinkin yhdysvaltalaiset ja englantilaiset lähteet olivat osoittaneet tämän painottaessansa omaa vaikutustansa Japanin kehityksessä. Esimerkiksi englantilaiset esittivät mielikuvaa Englannista Japanin opettajana. Painottamalla omaa vaikutustansa he olivat osoittaneet myös oman merkittävyytensä. Valtio, jonka opetuksella aasialainen valtio nousi 50 vuodessa suurvallaksi olisi selvästi ollut hyvin mahtava ja kehittynyt. Muiden aasialaisten valtioiden mielikuvissa Japanin oli nähty nousseen heidän valtioidensa ryhmän johtajaksi vastustamaan länsimaiden vaikutusta Aasiassa. Mielikuvissa Japanin ja Kiinan välinen suhde osoitti progressiivisuuden ja konservatismien välisen eron. Kiina ei ollut halunnut hyväksyä länsimaista kehitystä minkä takia Japani oli täysin mennyt sen edelle. Mielenkiintoisesti

³¹¹ *Philippines Free Press* 27.7.1912. Mochizuki 1913, 345.

³¹² *Jam-E-Jamshed* 30.7.1912. Mochizuki 1913, 397.

³¹³ Iriye 1989, 779. Jansen 2000, 511-512.

yleisesti länsimaisissa mielikuvissa Kiinan ja Japanin välillä mielikuvat Japanista olivat olleet erityisen positiivisia silloin kun mielikuva Kiinasta oli negatiivinen.³¹⁴ Meiji-kaudella Kiinasta oli tullut mielikuvissa esimerkki kaikesta siitä, jonka Meiji-Japani oli onnistunut välttämään.

³¹⁴ Littlewood 1996, 75.

Loppulause

Keisarin roolin oli nähty muuttuneen mitättömästä erakosta moderniksi hallitsijaksi länsimaisten valtioiden tapaan. Muutamassa lähteessä keisarin asema oli nähty Japanin ylimpänä auktoriteettina jo ennen restauraatiota, kun shôgun oli väistynyt pois tieltä keisari palasi vanhaan asemaansa. Keisari-instituution merkityksessä keisarin asema valtion olemuksen ja yhtenäisyyden symbolina oli nähty merkittävänä, samoin keisarin ja kansan välinen suhde. Keisarin erityinen uskonnollinen merkitys valtiolle ja kansalle oli nähty merkittävänä, vaikkakin myös erikoisena. Keisarin pitämästä vallasta oli hieman erilaisia tulkintoja, johtuen esimerkiksi Meiji-perustuslain monitulkintaisuudesta. Keisarilla oli ollut monia piirteitä, joiden todettiin olleen vain japanilaisten ymmärrettävissä.

Meiji-keisarin oli persoonallisuudeltaan todettu olleen hyvin lähellä ihanteellista hallitsijaa. Hän oli ollut säästeliäs, armelias, rauhaa rakastanut ja hyväntekijä, joka aina oli ajatellut kansansa parasta. Hänen todettiin olleen hyvä esimerkki perustuslaillisesta monarkista. Silti hänen oli todettu jääneen mysteeriksi Japanin ulkopuolella, mikä oli lisännyt hänen kiehtovuuttansa henkilönä. Meiji-keisarin merkityksessä hallitsijana oli nähty tärkeimpänä hänen roolinsa koko Meiji-kauden symbolina. Meiji-keisarin oli myös todettu yksimielisesti olleen Japanin historian paras keisari ja yksi modernin historian loistavimmista hallitsijoista. Aasialaisissa lähteissä hänen oli todettu myös olleen Aasian pelastaja ja herättäjä. Meiji-keisari oli toiminut esimerkkinä länsimaisten tapojen omaksumisessa sekä japanilaisten perinteiden säilyttämisessä. Siitä kuinka paljon Meiji-keisari itse oli suoraan vaikuttanut Meiji-kaudella kehitykseen, oli vaihtelevia mielipiteitä, mutta hänen vaikutuksensa Meiji-kauden kehityksessä oli nähty merkittävänä lähes kaikissa lähteissä.

Japanin kehityksellinen taso ennen restauraatiota ja sitä seurannutta kehitystä oli nähty hyvin keskiaikaisena ja jopa auttamattomana. Mielikuvissa Japanin avautuminen Yhdysvaltojen ja muiden länsimaiden toimesta ja Japanin sisäiset kehitykset, kuten keisari-instituution ja shôgunaatin historian tutkiminen, olivat vaikuttaneet kehitykseen. Varsinkin länsimaalaiset lähteet olivat hyvin positiivisesti suhtautuneet siihen, miten

Japani oli täysin länsimaalaistanut ja modernisoinut itsensä Meiji-kaudella. Selityksiksi Japanin ihmeellisen nopeaan modernisoitumiseen oli nähty japanilaisten kyky imitoida taitavasti, mutta osassa lähteistä sitä oli selitetty esimerkiksi entisten daimioiden vaikutuksella ja japanilaisten taidolla tutkia, kehittää ja japanilaistaa länsimaissa opiskeltuja instituutioita. Japanin saavuttama asema yhtenä suurvalloista oli kaikissa lähteissä hyväksytty ja ylistetty saavutus ja Japanin oli nähty nousseen Aasian johtavaksi valtioksi. Länsimaiden suurvallat, kuten esimerkiksi Englanti, painottivat heidän omaa vaikutustansa tähän saavutukseen ja ystävyyttensä Japanin kanssa.

Varsin selkeästi kaikin Meiji-kauden muutokset ja kehitys oli nähty hyvin positiivisesti lähteissä. Japanin saavutusta oli jopa kutsuttu yhdeksi modernin historian ihmeistä. Kehitystä oli hyvin yksimielisesti ylistetty. Keisarin rooli ja siinä tapahtunut täysi uudistus oli myös nähty merkittävänä Japanille ja Meiji-keisaria kutsuttiinkin yhdeksi modernin historian merkittävimmistä hallitsijoista. Tavalla tai toisella hän oli ollut korvaamaton osa kehitystä ja merkittävä vaikuttaja Meiji-kaudella. Ainoastaan parissa lähdeissä oltiin skeptisiä hänen henkilökohtaisesta vaikutuksestaan. Yleinen mielikuva oli, että Meiji-kautta ei olisi ollut ilman Meiji-keisaria. Mutta mistä syystä mielikuvat olivat tällaisia? Minkälaiset tekijät ja taustat olivat vaikuttaneet niiden syntyyn?

Yksi tärkeimmistä tekijöistä oli teosten julkaisuajankohta. Varsinkin Mochizukin teoksen kohdalla tämä oli merkittävä vaikuttaja. Teos oli kokoelma lehtiartikkeleita Meiji-keisarin kuolemasta. Teoksen tekstien tarkoituksena ja siinä miksi ne oli sinne kerätty, oli ollut pääasiallisesti muistaa ja kunnioittaa edesmennyttä monarkkia. Tämä oli yksi syistä sille, miksi keisarista oli annettu niin positiivinen mielikuva teksteissä. Samalla voi myös olettaa niiden olleen kunnianosoitus Meiji-keisarin hallintokaudelle ja sen saavutuksille. Nämä tekstit oli kerätty teokseen tarkoituksena juhlistaa Meiji-keisaria ja hänen valtakautensa muistoa ja merkitystä. Julkaisuajankohta Meiji-kauden jälkeen ei vaikuttanut yhtä merkittävästi tutkielman muihin teoksiin, mutta ne olivat myös katsoneet tulevaisuudesta Meiji-kautta yhtenäisenä kokonaisuutena. Teoksilla oli ollut täysi tieto mitä tulisi tapahtumaan ja täten sen voi katsoa vaikuttaneen mielikuviin.

Yksi hieman pienemmässä roolissa olleista tekijöistä oli ollut tiettyjen piirteiden epäselvyys lähteiden kirjoittajille. Merkittävimmin tämä oli vaikuttanut mielikuviin keisarin pitämästä vallasta ja Meiji-keisarin vaikutuksesta suorana hallitsijana. Meiji-

perustuslakia oli pidetty keisarin valtaoikeuksiin liittyen hyvinkin monitulkintaisena asiakirjana. Keisari oli absoluuttinen hallitsija, mutta myös perustuslaillinen. Tämä oli ollut yksi selittävästä tekijöistä hyvinkin vaihteleville mielikuville keisarin nauttimasta vallasta, sekä siitä miten paljon Meiji-keisari oli itse vaikuttanut Meiji-kaudella. Toinen oli keisariin liitetyt piirteet, kuten esimerkiksi hänen uskonnollinen merkityksensä. Näistä piirteistä oli todettu, miten vain japanilaiset pystyivät täysin ymmärtämään niiden merkitystä.

Toinen merkittävistä vaikuttajista mielikuviin oli kirjoittajien oma ammatti, tausta ja henkilökohtainen historia. Porter esimerkiksi oli ollut kokenut kirjoittaja Japanista ja korkeakoulutettu henkilö. Griffis oli ollut opettamassa ulkomaisena asiantuntijana Japanissa ja tutkinut itse japanin valtiota ja sen historiaa siellä. Sato oli ollut tutkija ja opettaja yliopistoissa. Suurin osa lehtiartikkeleista ei ilmoita niiden kirjoittajaa, mutta varsinkin Kiinassa toimineiden ulkomaisten lehtien kohdalla kirjoittavat ovat paremmin ymmärtäneet esimerkiksi kungfutselaisuuden vaikutusta Japanissa. Nämä tekijät oli esimerkiksi näkynyt mielikuvissa kehityksestä, joka oli johtanut restauraatioon. Griffis oli perehtynyt siihen, miten Tokugawa-kaudella tapahtunut keisari-instituution tutkiminen oli vaikuttanut kehitykseen restauraatiota kohti. Porterin perehtyminen Japanin historiaan ja henkilökohtainen arvostus sitä kohtaan oli vaikuttanut hänen positiivisempiin mielikuviansa Japanista ennen sen avaamista. Meiji-keisarin tapaaminen henkilökohtaisesti oli vaikuttanut monilla mielikuviin japanilaisista. Sven Hedinin tapaaminen Meiji-keisarin kanssa oli muuttanut täysin hänen mielikuvansa hänestä ja japanilaisista ylipäätänsä.

Merkittävin vaikuttajista mielikuviin oli tekijän kansallisuus ja teoksien oletettu lukijakunta. Se selittää eniten pieniä eroavaisuuksia, muuten hyvinkin samanlaisissa mielikuvissa. Griffisin teos oli suunnattu yhdysvaltalaiselle lukijakunnalle, Porterin englantilaiselle. Sato itse oli japanilainen, mutta hänen teoksensa oli kokoelma yhdysvaltalaiselle yleisölle pidetyistä luennoista. Mochizukin teokseen kootut lehdet oli tarkoitettu maiden paikallisille lukijakunnille.

Länsimaalaisten ja aasilaisten lähteiden välillä oli suuri ero. Länsimaalaisissa mielikuvissa keisarin ja Japanin modernisaatio oli nähty positiivisesti koska modernisaatiossa Japani oli muuttanut heidän kaltaiseksensa. Tämä oli vahvistanut länsimaalaisten mielikuvaa

heidän sivilisaatiostansa kehityksen huipulla. Mutta länsimaalaiset olivat myös nähneet Japanin modernisaation, varsinkin sotilasteologiassa, uhkana. Japani oli täysin länsimaistunut valtio, mutta se ei ollut länsimaalainen valtio. Aasialaisissa lähteissä Japanin onnistunut modernisaatio oli nähty positiivisesti, koska se kyseenalaisti länsimaiden oletetun paremmuuden. Ei-länsimaalaiset olivatkin myös kykeneviä nousemaan samalle tasolle kehityksessä. Aasialaisissa lähteissä oli vaikuttanut myös yhteenkuuluvuuden tunne japanilaisten kanssa. Länsimaalaistumisesta huolimatta aasialaiset laskivat japanilaiset osaksi samaa ryhmää, joka oli länsimaalaista imperialismia vastaan.

Erot näkyivät myös yksittäisten valtioiden välillä. Merkittäviä eroja oli varsinkin Yhdysvaltojen ja Englannin välillä. Yhdysvaltalaisilla oli ollut kova usko heidän erityisyyteensä ja eroavaisuuteen eurooppalaisista valtioista, mikä oli muokannut heidän mielikuviansa. Yhdysvaltalaiset varsinkin painottivat Japanin avaamista heidän toimestansa. Englannin ja sen siirtomaiden lähteet esittivät näkemystä Englannista Japanin opettajana. Japanin ja Englannin välinen liitto oli myös merkittävästi vaikuttanut englantilaisten mielikuviin Japanista. Yhdysvaltalaiset ja englantilaiset lähteet jopa ristiriitaisesti käsittivät, miten heidän oma valtionsa oli Japanin ylin ystävä. Oma kansallinen identiteetti ja tunne oli siis hyvinkin paljon vaikuttanut mielikuviin. Lähes kaikissa yhdysvaltalais- ja englantilaisperäisissä lähteissä oli jollain tasolla nostettu oman valtion merkitystä Meiji-kauden Japanin modernisaatiossa.

Ainoana täysin japanilaisena lähteenä Satolla oli omanlaisensa mielikuvat verrattuna muihin lähteisiin, mutta kohdeyleisönä ollut yhdysvaltalainen yleisö oli vaikuttanut myös paljon. Tästä syystä voi melkein nähdä hänen olleen perustelemassa yhdysvaltalaiselle yleisölle sitä, miksi jotkin asiat Japanissa olivat tietynlaisia, esimerkiksi Japanin imperialismi tai keisarin ja kansan välinen suhde. Toisaalta voi myös käsittää tästä syystä Saton mielikuviin vaikuttaneen tarkoitus perustella länsimaalaisille, miten Japani oli sivistynyt valtio Meiji-kauden kehityksen myötä.

Kuten aikaisemmin tuli todettua, mielikuvat Meiji-kauden modernisaatiosta Japanissa sekä Meiji-keisarin muutoksesta ja merkittävydestä olivat suurimmilta osin kaikki positiivisia. Mutta pienienkin eroavaisuuksien taustalla mielikuvissa oli ollut hyvinkin monenlaisia tekijöitä aina kirjoittajien omasta ammatista ja henkilökohtaisista

kokemuksista, tulkintoihin jostain osasta Japanin valtion instituutioita tai länsimaiseen näkemykseen sivistyksestä ja sen tuomisesta Japaniin. Pienilläkin eroavuuksilla omissa mielikuvissa syntyi jopa hyvinkin suuria eroavaisuuksia käytännöllisesti katsoen samaa mieltä olleissa näkemyksissä. Yhdistettynä toisiinsa nämä tekijät olivat luoneet hyvinkin ainutlaatuisia mielikuvia Japanista.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Lähdekirjallisuus

Griffis, William Elliot 1915: *The Mikado: institution and person: a study of the internal political forces of Japan*. Princeton University Press, Princeton.

Mochizuki, Kotaro 1913: *The Late Emperor of Japan as a world monarch*. Liberal News Agency, Tokyo.

Porter, Robert Percival, 1918: *Japan, the rise of a modern power*. Clarendon Press, Oxford.

Sato, Shosuke 1915: *Some historical phases of modern Japan*. Sapporo, Japan.

II Tutkimuskirjallisuus

Beasley, W. G. 1989: "The foreign threat and the opening of the ports". *The Cambridge History of Japan, Volume 5, Nineteenth century*, s. 259-307. Edited by Jansen, Marius B. Cambridge University Press, Cambridge.

Beasley, W. G. 1995: *Japan Encounters the Barbarian, Japanese Travellers in America and Europe*. Yale University Press, New Haven & London.

Beer, Lawrence W. & Maki, John M. 2002: *From Imperial Myth to Democracy, Japan's Two Constitutions, 1889-2002*. University Press of Colorado, Boulder.

Bolitho, Harold 1989: "The Tempô crisis". *The Cambridge History of Japan, Volume 5, Nineteenth century*, s. 116-167. Edited by Jansen, Marius B. Cambridge University Press, Cambridge.

Fujitani, T. 1996: *Splendid Monarchy, Power and Pageantry in Modern Japan*. University of California Press, Berkeley.

Fält, Olavi K. 1986: *Keisarius Japanin Poliittisen Ajattelun Historiassa*. Oulun yliopisto, Oulu.

Fält, Olavi K. 1987: *Keisarin Kuva Japanissa Kansallisen Olemuksen ja Pyrkimysten Tulkkina Meiji-kauden Lopulla*. Oulun yliopisto, Oulu.

Fält, Olavi K. 2007: "Historiallisen mielikuvatutkimuksen teoreettiset juuret". *Faravid* 31, 2007, s. 221-229.

Gluck, Carol 1985: *Japan's Modern Myths, Ideology in the Late Meiji Period*. Princeton University Press, Princeton.

Hirakawa, Sukehiro 1989: "Japan's turn to the West" *The Cambridge History of Japan, Volume 5, Nineteenth century*, s. 432-498. Edited by Jansen, Marius B. Cambridge University Press, Cambridge.

Iriye, Akira 1989: "Japan's drive to great-power status". *The Cambridge History of Japan, Volume 5, Nineteenth century*, s. 721-782. Edited by Jansen, Marius B. Cambridge University Press, Cambridge.

Jalagin, Seija 1996: "Mikado – From Spiritual Emperor to Enlightened Sovereign". *Leaders and Leadership in Japan*, s. 56-65. Edited by Neary, Ian. Japan Library, Surrey.

Jansen, Marius B. 1989: "The Meiji Restoration". *The Cambridge History of Japan, Volume 5, Nineteenth century*, s. 308-366. Edited by Jansen, Marius B. Cambridge University Press, Cambridge.

Jansen, Marius B. 2000: *The Making of Modern Japan*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge.

Keene, David 2002: *Emperor of Japan, Meiji and His World, 1852–1912*. Columbia University Press, New York.

Large, Stephen S. 1997: *Emperors of the Rising Sun*. Kodansha International, Tokyo.

Littlewood, Ian. 1996: *The Idea of Japan, Western images, Western myths*. Secker and Warburg, London.

Peattie, Mark R. 1988: "The Japanese colonial empire, 1895–1945". *The Cambridge History of Japan, Volume 6, The Twentieth Century*, s. 217-270. Edited by Duus, Peter. Cambridge University Press, Cambridge.

Pennanen, Henna-Riikka 2015: *Material, Mental, and Moral Progress, American conceptions of civilization in late 19th century studies on "things Chinese and Japanese"*. University of Jyväskylä, Jyväskylä.

Ratz David 2007: "The Study of Historical Images". *Faravid* 31, 2007, s. 189-220.

Takii, Kazuhiro 2007: *The Meiji Constitution, The Japanese experience of the west and the shaping of the modern state*. Translated by David Noble. International House of Japan, Tokyo.